

Planinski vestnik 6

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 1989

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

junij 1989

6

letnik LXXXIX izhaja od leta 1895

vsebina

Marjan Rztresen	Zgodovinsko nerazvrščen velikan	241
	Kaj je planinska zveza?	242
Bine Vengust	Gore neopazno pobirajo davek	246
Marjan Kordaš	Napor	248
Pavle Šegula	Osebna oprema: radijski oddajnik	250
	Palice za lažjo hojo	253
Neža Maurer	Gora se kruši, Do dna	253
Jože Gostinčar	Dojenček v zimski sobi	254
	Prave planinske transversale	255
Jože Dobnik	Hribolazenje od kočice do kočice	256
Franjo Geč	Zdravilno sevanje iz zemlje	258
Dragica Manfreda	Kranjske markacije	259
L. Cvetko, B. Šalamun	75. točka nekih nadvse lepih poti	262
Jože Dobnik	Razgled po vsem slovenskem svetu	264
	Gorski svet brez upravljalcev	266
Ana Uršič	Potem sem našla samo sebe	267
Boro Krivic	Prelomnica v alpinizmu	268
Matjaž Čuk	Spomini na olivno zeleno barvo	270
	Kitajska pod prsti	271
	Odmevi	274
	Iz planinske literature	276
	Društvene novice	281

Slika na naslovnii strani: **Samostan Tjangboče, kakršen je bil pred požarom, z Ama Dablamom v ozadju**

Foto: Marjan Manfreda

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojini, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za prvo polletje leta 1989 je 25 000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

OKROGLA MIZA SPD GORICA O DR. HENRIKU TUMI

ZGODOVINSKO NERAZVRŠČEN VELIKAN

MARJAN RAZTRESEN

Česar menda ni sposoben organizirati nobeno slovensko planinsko društvo v domovini, je pripravilo zamejsko Slovensko planinsko društvo 31. marca v Kulturnem domu v italijanski Gorici: okroglo mizo o dr. Henrikumu Tumi, vsestransko dejavnem Slovincu, gospodarstveniku, pravniku, politiku, kulturniku in tudi gorniku. O njem je bilo sicer že marsikaj napisano, vendar je kljub temu še vedno marsikaj neznanega — in del tega so hoteli tisto pozno popoldne ob prisotnosti kakšnih 80 poslušalcev, med katerimi je bil tudi sin dr. Henrika Tume Brane Tuma, odkriti dr. Miha Potočnik, dr. Tone Strojina, dr. Branko Marušič in Marko Waltritsch, medtem ko je bil moderator tega večera novinar Primorskega dnevnika Vlado Klemše.

Tisti večer so odgrinjali tančice Tumovega aktivnega življenja in govorili o Tumi planincu, publicistu, gospodarstveniku in politiku, čeprav je težko ločiti med seboj vse te dejavnosti tega vsestransko razgledanega in dejavnega človeka.

POLIHISTOR TUMA

»Dr. Henrikumu Tumi najbrž ne bi naredili usluge, če bi priredili tale pogovor pretežno zato, da bi govorili o njem, o njegovi osebi v najožjem pomenu besede,« je dejal moderator Vlado Klemše. »Že za življenja je namreč postavjal v ospredje delo, dosežke svojih prizadevanj, ki jih je uresničeval največji del na Primorskem in posebno še v Gorici, in sicer kar nekaj desetletij. Zato je toliko primernejše, da se ta pogovor odvija prav tukaj v Gorici, v tem našem kulturnem domu, ki je prevzel mesto tistega Trgovskega doma, ki so ga goriški Slovenci zgradili v središču Gorice v prvih letih tega stoletja, in sicer v takratnem poletu gospodarskega in kulturnega razvoja, in pri katerem je bil prav dr. Henrik Tuma eden od glavnih ali celo glavni ustvarjalec in usmerjevalec.

Več kot 50 let po njegovi smrti je še vedno težko presoditi, katera od Tumovih dejavnosti je bila prevladujoča, planinstvo, politika, filozofija, gospodarstvo ali publicistika. Planinci pravimo, da je postavjal temelje slovenski planinski kulturi in zato smo se prav pri planinskem društvu odločili za organizacijo te okrogle mize. Menimo, da je sled, ki jo je pustil za seboj na tem področju, vsaj tako globoka kakor tista v gospodarstvu ali politiki, ko je na Goriškem po nekajletnem sodelovanju s predstavniki nacionalnoliberalne stranke

Dr. Henrik Tuma

začel novo in samostojno pot na področju socialdemokracije. Samostojno pot je izbral tudi po prvi svetovni vojni v povsem spremenjenih družbenih in geopolitičnih razmerah.

Planinci v Gorici pa imamo razlog več, da smo pripravili in uresničili to pobudo in pripravili to okroglo mizo, saj je bil Tuma član goriške podružnice SPD, ustanovljene leta 1911, dobre stike pa je imel tudi s tukajšnjo goriško sekcijo Italijanskega alpinističnega kluba.

Ob 50-letnici smrti, leta 1985, je kazalo, da bodo o Tumovem delu spregovorile tako imenovane inštitucije. Toda ostalo je v glavnem pri dobrem namenu. Skoraj bi bila šla mimo (če smo natančni, je že šla) tudi 130-letnica rojstva, ki je bila lani. Pisali smo o Kugyju, ki se je rodil v Gorici, prav tako leta 1858, in mu celo postavili spominsko ploščo. Tumo pa v celoti šele odkrivamo.

Sicer pa mislim, da ni bistvo v tem, da postavljamo spominske plošče ali spomenike (mimogrede: ena od ulic v Gorici se imenuje po njem, v Novi Gorici pa so mu stari goriški študenti leta 1975 ob 40-letnici smrti postavili spomenik). To so le zunanji znaki, ki so včasih celo potrebni. Najlepši spomenik pa je, če se seznanimo z njegovim delom, če preučujemo in raz-

vijamo njegovo misel in gradimo na tem. Prepričan sem, da je v njegovem bogatem življenju marsikaj, kar je ali kar bi utegnilo biti aktualno tudi danes, posebno v našem prostoru,« je končal svoje uvodne misli Vlado Klemše.

BIL JE TUDI JAMAR

Dr. Tone Strojín, ki je velik del govoril o Henriku Tumi — planincu, je poudaril, da narodi, ki kaj dajo na svoje velike sinove, imajo svojo zgodovino, prav tako društva in organizacije, ki častijo svoje osebnosti, imajo svojo vsebino. SPD Gorica gre velika zahvala, je dejal, da se je spomnilo 130-letnice rojstva našega velikega alpinista, pisatelja, ideologa, o katerem govorimo na nocojšnjem večeru.

Potem je dr. Strojín razdelil poslušalcem govorno vizitko o liku in življenju dr. Henrika Tume. Glede na to, da je dr. Strojín ob 40-letnici njegove smrti napisal knjižico »Dr. Henrik Tuma, veliki slovenski alpinist, publicist in politik«, ki jo je leta 1976 založila Planinska založba Slovenije in jo je še vedno mogoče kupiti, naj iz Strojínove dolge in natančne predstavitve dr. Tume omenimo le nekaj podrobnosti.

Dr. Henrik Tuma, Ljubljčan po rojstvu, rojen 9. julija 1858, komaj devet dni prej kot dr. Julius Kugy, se je skozi življenje težko prebijal že kot dijak v Postojni, kjer je bil komaj osemnajstleten domači učitelj. Sicer pa je mogoče marsikaj iz njegovega življenja prebrati v Tumovem obsežnem življenjepis, ki ga je napisal sam — tudi o svojih pogledih na poslanstvo mladega slovenskega intelektualca.

Po maturi, ki jo je opravil ob svojem učiteljevanju v Postojni, ga je pot zanesla v Pulj, kjer je prvič videl morje. Poleg gorá je postalo njegova druga ljubezen — in podzemске jame tretja. Sam pravi, da je bil menda eden od prvih če ne celo prvi slovenski jamar.

»Letos praznujemo stoletnico organiziranja jamarstva na Slovenskem,« je dejal dr. Strojín, »vendar dvomim, če so slovenski jamarji med svojimi začetniki omenili tudi dr. Henrika Tumo. Vemo pa, da je predvsem v času svojega bivanja v Postojni oblezel vse jame v bližnji in daljni okolici.«

Iz Postojne se je mladi Tuma vrnil v Ljubljano in od tod šel v Trst, kjer je bil pripravnik na sodišču, tam pa je tudi opravil sodniški izpit in se takoj prijavil na prosto delovno mesto sodnika v Tolminu, kjer je bil desna roka narodnoprerednih Slovencev — in kjer je spoznal svojo bodočo ženo.

Soški podružnici SPD je pomagal iskati najboljšo lokacijo za planinsko kočó na Krnu, tam pa je tudi vodil planinske izlete. Leta 1894 je prišel v Gorico, ki je bila »laška, okolica pa slovenska«, kot je de-

jal. Vendar je dosegel, da so začeli v mestu poslovati tudi v slovenščini, celo tudi na sodišču. Ves ta čas in še poprej se je izredno aktivno udeleževal tudi v politiki in je nekatere interese majhnih ljudi zagovarjal celo na cesarskem dvoru na Dunaju. Ob prelomu stoletja so ustanovili narodno napredno stranko, v prvih vrstah katere je bil tudi Tuma. Program te narodne napredne stranke je bil, kot je povedal dr. Strojín, »boj za narodno in gospodarsko osamosvojitve goriških Slovencev in vsestranska podpora delavske-mu gibanju.«

PRIMORSKA LETA

Leta 1901 je dr. Tuma odprl lastno odvetniško pisarno, in sicer v času, ko je tudi politično najintenzivneje deloval. Poleg tega je našel čas še za to, da je v Gorici ustanovil pevsko društvo in bil celih osem let društveni predsednik, pod njegovim vodstvom pa so odprli tudi glasbeno šolo. Kot odvetnik je dosegel, da so bile prva leta tega stoletja slovenske in hrvaške razprave tudi na sodišču v Trstu. Takrat se je začel ukvarjati tudi s sociologijo — in še bolj z jezikoslovjem: kupil je učbenike in slovarje vseh največjih evropskih jezikov in temu študiju posvetil ves svoj prosti čas in veliko študija; med drugim je zasnoval tudi priročnik francosko-slovenski slovar.

Leta 1905 je prodal pisarno in hotel v Trst, da bi ustanovil socialnodemokratsko stran-

namesto komentarja

KAJ JE PLANINSKA ZVEZA

Kaj je sploh planinsko društvo? Čeprav se na prvi pogled zdi, da je mogoče na to vprašanje zlahka in takoj odgovoriti, bi bili na hudi preizkušnji, če bi morali to zares tudi storiti.

Če je planinsko društvo organizacija, ki se ukvarja z vprašanji hoje po gorah, je to torej športna organizacija, morda le nekoliko drugačnega tipa. Vendar je še kaj več. Je tudi organizacija, ki se ukvarja z varstvom narave — toda spet je naravovarstvena organizacija posebne vrste. Je pa še kaj več, saj je tudi kulturna organizacija, organizacija, ki se ukvarja z mladino, ki ima na skrbi kočó, ki se ukvarja z znanstvenimi vprašanji in še z marsičem drugim.

Prav presenetljivo je, koliko pojavnih oblik ima zdaj planinstvo. Včasih je

ko, kar pa mu je preprečila bolezen zaradi izčrpanosti; hribi in hribovstvo so ga rešili te bolezni. Tri leta pozneje je v samozaložbi izdal zdaj malo znano knjižico »Jugoslovanska ideja in Slovenci«, kar je zanimivo tudi zato, ker je imel o isti temi, vendar veliko pozneje, predavanje Ivan Cankar. Pred prvo svetovno vojno je bil politično najbolj intenziven, saj je v avtobiografiji zapisal, da je imel takrat okoli tisoč shodov, pa ne le v Trstu in Gorici, ampak vse do Ljubljane in Jesenic. Bil je namreč tudi ustanovitelj delavskega planinskega gibanja »Priatelj prirode« in je s tem poslanstvom potoval celo v Zagreb, Sarajevo in še kam.

Drugo leto prve svetovne vojne se je preselil iz Gorice v Trst in tam vpisal advokaturu — v slovenskem jeziku, kar je bil nasploh prvi vpis nekega advokata v Trstu na podlagi slovenske prošnje. Vendar se je zadnje vojno leto vrnil v Gorico, kjer ga je vlada med drugim pooblastila, naj izdela referat za goriške planine. Takrat je obhodil vse takrat žive in tudi mrtve planine v Posočju, njegova študija pa je bila objavljena v almanahu Jadranski koledar.

Na Tržaškem in Goriškem so leta 1921 prvič začeli nastopati fašisti in takrat je Tuma napisal, da je bil 48 let na Primorskem, a je moral slednjič odnehati, kajti grozilo mu je fizično uničenje. Preselil se je v Ljubljano, kjer je imel prav tako odvetniško pisarno. Tukaj je začel kot planinec veliko pisati za Planinski vestnik

in na podlagi njegove izredno aktualne razprave o alpinizmu je nastala njegova najboljša knjiga »Pomen in razvoj alpinizma«.

»V slovanski planinski literaturi ni take knjige,« je dejal dr. Strojín, »take knjige pa nimajo niti Italijani, niti Nemci. Ne vem, zakaj ne prevedemo v svetovne jezike te pomembne knjige. Če je med došlejšimi izdanimi knjigami slovenske planinske zgodovine kaj ideološkega, je to prav gotovo ta knjiga. Vsak stavek v njej ima sporočilno vrednost.

Tuma je poleg tega preučeval tudi krajevna imena,« je dejal dr. Strojín. »Štirideset let jih je zbiral, jih po separatih objavljaval v Planinskem vestniku, pozneje pa je SPD leta 1929 izdalo Imenoslovje Julijskih Alp. Avtor je bil tudi na tem področju izredno temeljit in natančen; po gorah je hodil z domačini in lovci in je vse to zvedel iz prve roke. Zato se lahko človek vsem tem sedanjim venetološkim razpravam, ki jih vodijo v Književnih listih Dela, samo nasmeji. Izdelane so bile tudi skice in toponomastični zemljevid Triglav — Škrlatica, njegov sin Ostoj Tuma pa je ta zemljevid risal (Ostojev sin pa sedi tamle v tretji vrsti v dvorani).

NATANČEN ZAPISOVALEC

Henrik Tuma je bil tudi znan slovenski pisatelj. Morda je bil za nekatere malo preveč suhoparen, vendar moram reči: ko

bil samo klasični, edini znani alpinizem, zdaj je poleg tega še športno plezanje, plezanje po zaledenelih slapovih, visokogorski ali ekspedicijski alpinizem, vse skupaj pa spada le med vrhunske oblike alpinističnega udejstvovanja, torej tudi planinstva. Mnogo več ljudi pa se ukvarja s plezanjem po zavarovanih poteh, s hojo po gorah, se pravi s klasičnim gorništvom, hodi na trekinge, se ukvara z alpinističnim in s turnim smučanjem in še z marsičem drugim. Svet gorništvá se je do zdaj razvil v čudovito raznobarnost in je postal družina z zares veliko otroki — do najmanjšega in najmlajšega, jadralskega padalstva z gorá.

Ali je planinska zveza sploh še gorniška organizacija v prvotnem smislu? Ali so njena vrata še odprta vsem, ki se želijo ukvarjati z dejavnostmi, vezanimi na goro? Kako gledajo »povprečni« gorniki, hodci po zaznamovanih poteh, na vrhunske športnike — plezalce? Ali jih še priznavajo za člane svoje organizacije ali pa čutijo z njimi komajda še kaj skupnega? Ali se sedanje pojmovanje planinstva ne

razlikuje v marsičem od prvotnega pojmovanja te dejavnosti? Kdo je zdaj še tisti, ki je ostal pri izviri planinstva in kdo se je od prvotne planinske ideje najbolj oddaljil?

O tem ne razpravljajo samo v slovenski planinski organizaciji, ampak tudi drugod v Alpah. Ob tem nekateri menijo, da se mora pač vsak član te sedanje planinske organizacije sam odločiti, kaj mu pomeni planinstvo in kaj mu pomenijo gore: šport ali (poleg tega) še kaj drugega.

Sicer je morda tudi to ena od dobrih in lepih strani planinstva, da se lahko vsak zase in vsak pri sebi odloči, s čem se bo ukvarjal v hribih, in da gore vsakomur pomenijo pač tisto, kar mu najbolj ustreza.

V vsakem primeru in ob vsakršnem gledanju na stvar pa je izjemno pomembno, da vsaka dejavnost posveti vso pozornost delu z mladimi in njihovemu usposabljanju za takšno delovanje v gorah, ki jih zanima. Vse, kar naj bi ostalo trajnejše, mora namreč imeti trdno podlago.

M. R.

je SPD praznovalo 40-letnico, je izdalo jubilejno številko Planinskega vestnika. V tem letniku 1933 so imeli objavljene prispevke vsi takrat najbolj znani slovenski alpinisti, pod črto pa so kot pisatelja nekaterih v narekovajih natisnjenih misli citirali H. Tumo.

Vlado Klemše je povedal, da obstaja dilema, na katerem področju je bil dr. Tuma pravzaprav najbolj pomemben. Ali nemara kot pravnik? Nobenega dvoma ni, da je bil odlični jurist in je imel obsežno klientelo, kjerkoli se je pojavil, v Gorici, Trstu ali Ljubljani. Vedno je imel posluš za reveža, predvsem za Slovence — saj revež je bil takrat Slovenec. — Kot politik je Tuma še zdaj nepriznan, Slovenija mu še do danes ni odmerila njegove pravične vloge, niti v naših sedanjih razmerah ne, čeprav je bil vedno levo usmerjen in pogumen. Če bi ga imeli zdaj, bi bil eden od najboljših slovenskih poslancev ali delegatov. — Kot pisatelj je bil sporočilen; ni bil literaren, kot pisatelj pa je bil vedno brezoseben. Toda znal je opazovati. Kot dokumentalist je bil izredno pozoren, skrben in natančen; karkoli je zapisal, ni od srca, prosto in improvizirano, ampak vedno argumentirano. Kot planinski ideolog še zdaj nima tekmeča niti doma niti pri drugih narodih. — Kot filologu mu marsikaj očitajo; že pred vojno so mu kaj očitali, lani pa je doživel popolnoma nezasluzeno napad venetologov, pa tudi v knjigi Zgodovina Langobardov. — Tuma je bil eden od naših prvih če ne celo prvi marksistični sociolog. Nekateri sicer pravijo, da je bil avstromarksist, vendar je bil prvi, ki je govoril o samoodločbi naroda. — V Tumovih časih slovenska narava, gore in kras niso bili tako ogroženi, kot so zdaj, vendar Henrik Tuma rožic ni trgal. Prav čustveno je napisal, da je v vsem svojem življenju edinole svoji dobri ženi Mariji utrgal nekaj planik.

Ali je bil Tuma tudi član Slovenskega planinskega društva? Bil je, pa ne le član SPD, ampak tudi nemškega Alpenvereina, ker ni bil ozek človek, pa tudi češkega Kluba turistov, pa član furlanskega planinskega društva (sicer je bil tudi Jakob Aljaž član nemško-avstrijskega Alpenvereina, ker takrat ljudje niso bili polarizirani, ampak so se v gorah univerzalno razumeli; planinske izkaznice jim niso pomenile zapreke in pregrade).

Tuma je bil načelnik kulturnoliterarne komisije pri SPD šele potem, ko je bil leta 1932 storjen preobrat v SPD. Okoli sebe je zbral takrat najpomembnejše pisce in tudi zgodovinarje. Mentor je bil Miri Marko Debelakovi, enakopravno se je kosal s takratnim urednikom Planinskega vestnika dr. Josipom Tominškom. Bil je tudi mentor Turistovskega kluba Skala. Če so bili kakšni spori glede poimenovanja plezalnih smeri ali pravilne poti, je bil pri Skali

razsodnik. Ni pa bil nikoli eden od vodilnih planinskih delavcev v SPD. Kljub temu mu zgodovina že zdaj priznava, da je legenda slovenskega planinstva.

»Kot avtoriteto ga je cenila tudi tujina, med njimi urednik Hochtourista dr. Paul Kaltenecker, mednarodna zveza planinskih organizacij UIAA pa ga je izbrala za delovnega predsednika v Pontresini — a ne zato, ker je govoril sedem jezikov, temveč zato, ker so spoštovali njegova mnenja. Veliko je namreč vedel tudi o lavinologiji, glaciologiji ali flori.« je svoj del razlage o dr. Henriku Tumi na okrogli mizi v Gorici končal podpredsednik Planinske zveze Slovenije dr. Tone Strojnik.

VITEZ PLEMENITEGA ŠPORTA

Posebno doživetje na goriški okrogli mizi je bila pripoved častnega predsednika Planinske zveze Slovenije dr. Mihe Potočnika, ki je dr. Henrika Tumo osebno poznal.

»Da, to je točno,« je dejal dr. Potočnik, »poznal sem ga, kot sem poznal tudi dr. Juliusa Kugyja. Oba sta bila velika moža predvsem Julijskih Alp. Dr. Tumo sem spoznal prek turistovskega kluba Skale in v plezalskih družčinah tedanjega časa. Bil je 49 let starejši od mene. Takrat smo začeli z alpinističnimi vzponi (to je bilo v dvajsetih in tridesetih letih) in tako prek Skale dobili stik tudi z dr. Tumo.

Dne 6. marca letos sem prebral v Delu,« je dejal dr. Potočnik, »izredno zanimivo mnenje, ki ga je izrazil eden od urednikov revije Alp, 28-letni novinar iz Trsta Piero Spirito. Takole pravi: Menim, da nimamo alpinističnih mislecev, ki bi znali svojo strast in razloge, ki jih silijo v gore, primerno opisati in razložiti. Veliko je alpinistov, ki pišejo, vendar tako plehko in prazno, da se te loti obup: kot bi jim bila važnejša skala od človeka, preplezan raztežaj pomembnejši od človekove duše. — Potem pa govori o alpinistu, ki je bil glede tega pravi inovator. Pometel je s hri navščino, piše Spirito, in lažnim mišljenjem, da je alpinist nadčlovek, ki poduhovljeno misli in ukrepa. Alpinist pa ni ne heroj, ne norec, je le človek.«

Kot je dejal dr. Potočnik, je dr. Henrik Tuma prav v tem smislu razvijal svoj pogled na gorski svet in na alpinizem. Napisal je čudovito, še zdaj izredno svežo in aktualno knjigo Pomen in razvoj alpinizma.

»O sebi je trdil, da je športnik,« je povedal dr. Potočnik. »Vendar je pojmoval plezanje po gorah kot zelo plemeniti šport, ne kot banalnost, v kakršno se je ta tekmovalni in vrhunski šport ponekod že izrodil v današnjih časih. Dr. Tuma pravi: Nočem biti neskromen, ako tudi sebe smatram za poseben tip slovenskega alpinista. Zavedam se, da sem hotel hoditi svoja

pota, da mi tudi ves preprosti turizem, ki se je širil po ustanovitvi SPD, ni zadoščal, da me je celo od sebe odvrčal.

PRIMERJAVE S KUGYJEM

Nekateri pri slovenski planinski organizaciji so hoteli postavljati nekakšno nasprotje Kugy — Tuma, kot da bi bila to dva tekmeča ali nasprotnika v gorah. To je seveda nesmisel. Oba moža sta se izredno spoštovala. Dr. Tuma ima v svoji knjigi izredno tople odstavke o dr. Kugyju, prav tako pa je tudi dr. Kugy izredno upošteval Tumo in ga spoštoval kot sebi enakovrednega. Zanimivo je, da sta oba hodila po Julijskih Alpah s trentarskimi vodniki: Kugy je bil bolj navezan na Andreja Komaca, medtem ko je dr. Tuma predvsem upošteval Jožeta Komaca.

Tuma sam opisuje svojo planinsko, gorniško in alpinistično pot. Začel je zelo zgodaj, vendar se mi zdi izredno zanimivo to, kar piše o letu 1902. Ko je hodil po Kaninu, je prišel v stik s češko skupino in češka mladina me je, pravi, prvič opozorila na domačo organizacijo turisticke in tisto med češkimi turisti. Do takrat, pravi dr. Tuma, nisem bil član nobenega alpinskega društva, v kočah se nisem ustavljal, bile so mi tuje, nepotrebne. V češki družbi se mi je šele porodila želja in dolžnost sodelovanja. Včlanil sem se v SPD, tudi v furlansko planinsko društvo, v nemško-avstrijsko alpsko društvo — in s slastjo je začel prebirati alpinistične knjige.

Odločilen vpliv je imel dr. Švigelj, tudi znan alpinist, ki je hodil s svojo ženo po naših gorah. Dr. Švigelj, pravi Henrik Tuma, je apeliral name, da je dolžnost alpinista, da ne uživa lepote alpske prirode sam, marveč da dá izraza svojemu doživljanju. Lotil sem se pisanja in od takrat čutim, da je vsa moja alpinistika morala poprej ostati mrtva in brezpomembna za druge, da je bilo vse poprej le moja radost. Tako sem se lotil preiskavanja Julijskih Alp od doline do doline, od vrha do vrha, poiskal sem domače pastirje, večče domačega življenja.

O sebi piše dr. Tuma (ko se primerja s Kugyjem), da je moral vse svoje ture opraviti na nedelje in praznike in v velikih počitnicah. Hrepenel sem v gore, piše, kakor ujetnik iz ječe, medtem ko je dr. Kugy 'iz udobnega življenjskega položaja v blagem miru svoje rodbine... užival v polni meri lepoto in mir življenja in prirode. Dr. Jug in jaz pa sva se zbežana in izmučena zatekla v prirodo in v njej našla moči ter osvežila sebe v težavnem boju z življenjem'.

»To sem prebral zato,« je dejal dr. Miha Potočnik, »da bi približal njegovo podobo in njegovo pojmovanje gor, vodništva in alpinizma. — Rad bi še omenil, da je dr. Tuma v nadvse skromnih razmerah hodil po gorah. Upoštevati je treba vsekakor

takratne prometne razmere, ko še ni bilo bohinjske železnice, kaj šele kolesa ali celo avtomobila. To so bili dolgi pohodi, najprej pa prevozi s kočijo, poštnimi postiljoni in potem pešačenje dneve in dneve dolgo.

TUMOVA SMER V STENI

Na dr. Tumo me veže spomin, povezan s Severno triglavsko steno. — Znano je, da je prvi preplezal to steno Trentar Ivan Berginc-Štrukelj leta 1890. Leta 1908 je bil od Slovencev drugi mož v tej steni Janez Košir, ko je kot vodnik sodeloval v navezi Zimmer-Jahn, leta 1909 pa je preplezal Severno triglavsko steno Jože Komac-Pavr sam. Verjetno je vstopil tam, kjer sta leto pozneje z dr. Tumo preplezala to steno v vzhodnem delu, ki jo zdaj imenujemo Slovenska smer. Komac in Tuma leta 1910 nista plezala skozi žleb, ki se zdaj imenuje Prevčev izstop (po dr. Slavku Prevcu, ki je ta prehod ponovno našel), ampak v zadnji kotel, v katerega je takrat s Triglavskega ledenika še padal droben slap, in preplezala Slovenski stolp, kot se zdaj imenuje, v novi smeri.

Dr. Henrik Tuma mi je ob binokostnih praznikih leta 1929 izpred Aljaževega doma točno opisal svojo in Pavrovo smer. Zelo me je začudilo, da je iz zadnjega kotla pod slapom zavil na desno okrog Slovenskega stolpa in, kot je pripovedoval, izstopil na desni strani tega stolpa, če gledamo od Aljaževega doma. Takrat smo tudi mi plezali Slovensko smer, vendar na Slovenski stolp z leve strani po kaminih. Tako smo takrat dejali, da se je mož pač zmotil, ker da to ne more biti res.

Leta 1929 pa je bila v Zimmer-Jahnovi smeri nesreča z dvema smrtnima žrtvama. Za reševalci je takrat prišel Matevž Freljih, ki je zamudil naše reševanje; pritekkel je iz službe na Kredarico in od tod na ledenik in na Zimmer-Jahnov stolp. Drugi smo se takrat že spustili skozi stari izstop po vrveh, vrvi pobrali in ponesrečenca že prenesli po policah v Slovensko smer in v Vrata. Matevž Freljih se po tem izstopu ni upal spustiti, ampak je iskal prehod — in našel polico, po kateri sta leta 1910 izstopila dr. Tuma in Pavr. Ta izstop se zdaj imenuje po Freljihu in ne po Pavru, Komacu ali Tumi.

Zatem je dr. Miha Potočnik dejal, da je bil dr. Henrik Tuma aktiven tudi v turistovskem klubu Skala, kjer so se tudi spoznali. Slovenski alpinisti so takrat opravljali v Severni triglavski steni veliko delo: Čop, Tominšek, Potočnik, Jesihova in Gostiša so preplezali še zdaj znamenite smeri, ob tem pa so se med bojevitimi mladimi alpinisti razvili nesporazumi — »pa je dr. Tuma kot glavni razsodni v turistovskem klubu Skala obe strani pomiril in poravnal...«

»Za nas mlade pa je bil takrat precej nedostopen,« je dejal dr. Potočnik, »ker so bile med nami vendarle velike starostne razlike.«

Izrazil je tudi zadovoljstvo nad tem, »da je današnji dan posvečen dr. Henrikumu Tumi in njegovi 130-letnici rojstva. Tudi moje prizadevanje je bilo, da dr. Tumo postavimo ramo ob ramo k dr. Kugyju, ki so ga imenovali kralj Julijskih Alp, ker je znal lepo opisovati svoja doživetja v gorah. Tudi dr. Tuma v svoji knjigi izredno simpatično in pohvalno piše o teh gorah, čeprav manj s čustvenimi navdih. Dr. Tuma je skratka pisal drugače. Mislim, da je prav, da nekoliko popravljamo krivico, ki smo jo dr. Henrikumu Tumi nehote prizadejali.«

V nadaljevanju razprave za okroglo mizo je govoril še dr. Branko Marušič o dr. Henrikumu Tumi — politiku in Marko Waltrisch o Tumi — gospodarstveniku. Prvi je posebej poudaril, da je bilo v Tumovi naravi, da se je vsakemu svojemu delovanju, ki se mu je posvečal, predajal z vso svojo strastjo in je hotel biti na vsakem od teh področij popoln. »Zato bi naredili napako,« je dejal, »če bi ga hoteli predstaviti predvsem kot planinca — ali predvsem kot kaj drugega, kar je še bil.«

Verjetno se bosta kdaj našla avtor in založnik, ki bosta posvetila vsem Tumovim dejavnostim ustrezno pozornost, tako da bomo lahko prebrali celovit in ustrezno ovrednoten prikaz bogatega in plodnega življenja dr. Henrika Tume.

TUDI V PZS AKCIJA »10 % MANJ NESREČ«

GORE NEOPAZNO POBIRAJO DAVEK

BINE VENGUST

V tolminski Enoti temeljnega sodišča sem čakal pred razpravno dvorano, kjer je potekala razprava proti vodji izleta. Sodniki naj bi ugotovili dejansko stanje v gorski nesreči, ki se je pred leti zgodila v strminah pod Malim Mangartom. V čakalnici je bilo še nekaj ljudi. Vsi so bili nekam resni in zamišljeni. Vsak izmed čakajočih je bil namreč v bolj ali manj neprijetni vlogi: kot tožitelj ali obtoženec, sodni izvedenec ali priča, sorodnik ali prijatelj tega ali onega. Tudi meni je bilo nelagodno, četrta sva s Pavletom skrbno napisala izvedensko mnenje o nesreči in nama je pri tem pomagal Jelko, ki je takrat v nesreči reševal zbegane otroke in je še najtočneje vedel, v kakšnih razmerah je vodnik izleta vodil devetnajst otrok v starosti od deset do štirinajst let: najprej po Slovenski poti na Mangart, nato pa (ker se ni upal otrok peljati po isti poti nazaj v dolino, Italijanska pot pa je bila še prekrita s snegom) se je vodnik odločil, da bodo sestopili po zelo zahtevni gorski stezi v dolino Koritnice. Neprijetno sem se počutil ob vprašanju, ki sem si ga zastavil kot predstavniku planinske organizacije: ali je naša organizacija storila dovolj, da bi bilo v naših gorah manj nesreč?

Leto dni po nesreči smo v podobnih letnih razmerah Pavle, Jelko in podpisani prehodili celotno pot, ki jo je prehodila izletniška skupina do mesta nesreče, kjer je nesrečni Dean zdrsnil po travi zelo strmega pobočja v smrt. Jelko nama je pokazal še prostor, kjer se je skupina malo

pod drevesno mejo v redkem drevju in grmovju ustavila in od koder je vodnik odhitel v dolino po gorske reševalce.

ŠTIRJE IZVEDENSKI ODGOVORI

Temeljno sodišče v Novi Gorici je zaprosilo Komisijo GRS pri PZS za izvedensko mnenje o vzrokih nesreče, da bi preiskovalni sodnik lahko končal svoje delo. Sodišče je postavilo štiri vprašanja:

1. *Ali so bili udeleženci izleta, ki je bil razmeroma dolg in naporen, nanj kondicijsko dovolj pripravljeni oziroma ali je bil zanje ta izlet primeren, posebno še glede na starost in izkušnost?*

(Namesto izčrpnih odgovorov iz izvedenskega mnenja dajem le izvlečke.) Polovica udeležencev izleta je izjavila, da še ni bila v gorah. Za načrtovano turo bi potrebovali enajst ur hoje. To je za začetnike vsekakor obilen zalogaj. Za mlade velja načelo postopnosti, prehajanje od manj napornih izletov k zahtevnejšim turam in podvigom. Udeleženci izleta so bili torej zelo mladi in neizkušeni ter fizično in psihično nepripravljeni na tako zahtevno gorsko turo.

2. *Ali so bili udeleženci za ta izlet ustrezno opremljeni oziroma kako bi morali biti opremljeni?*

Večina udeležencev je bila obuta v najrazličnejših gumijastih copatah, tudi smrtno ponesrečeni Dean. Rezervnih oblačil in perila v glavnem niso imeli. Trije so nosili kratke hlače. Hrane v nahrbtnikih so imeli malo, sicer pa je bila večina brez na-

Vódenju po gorah bi morali posvetiti več pozornosti, da bodo imeli gorski reševalci manj dela
Foto: Mirko Kunšič

hrbtnikov. Tehničnih pripomočkov (vrv, cepin) niso imeli nobenih. Skratka: za neprostovoljni bivak niso imeli prav ničesar.

3. Ali je bil ta izlet ustrezno organiziran in voden oziroma kako bi moral biti organiziran in voden?

V planinski organizaciji poznamo vzorec za organiziran izlet. Tu ni bilo ničesar takega. Vodja izleta ni vedel niti tega, da je Mangartska koča zaprta. Ni poznal razmer na poteh, ki vodijo v dolino, saj po njih še ni nikdar hodil. Preden se je podal na pot, bi moral izločiti vse udeležence, ki so bili pomanjkljivo oblečeni in obuti. Za skupino sedemnajstih otrok bi vodja potreboval poleg spremljevalke — medicinske sestre vsaj še štiri kvalificirane spremljevalce. Izlet torej v celoti ni bil primerno pripravljen, organiziran in voden. To je najbrž posledica pomanjkljivega znanja vodje izleta o hoji in gibanju v gorah, nepoznavanja razmer na poteh, po katerih so se gibal in nedvomno tudi tega, ker vodstvo ni bilo strokovno usposobljeno za vodenje izletov v zahtevnem visokogorju.

4. Mnenje o morebitnih drugih okoliščinah, ki so pomembne za obravnavani primer.

Pomemben delež k nesreči je vsekakor prispevalo vreme. Na orientacijsko najtežavnejšem terenu jih je zajela megla. V tistem kraju se steza slabo sledi in ponekod povsem izgine za nekaj deset me-

trov. Ob lepem vremenu je z lahkoto najti nadaljevanje prave smeri. Vsekakor je bila lahkomišelnost odločitev vodje izleta za pot, po kateri še ni hodil. Naše pravilo je, da nihče ne sme voditi izleta po območju, ki ga osebno temeljito ne pozna. Megla in rosenje sta spremenila strmo travno južno pobočje Mangarta v še nevarnejše.

VODJA IZLETA JE KRIV

Primer, kot je bil izlet 6. julija 1982, je tipičen izlet v gore, kakršne v velikem številu organizirajo najrazličnejši prireditelji in pod vodstvom najpestreje usposobljenih posameznikov. Slednji imajo vse prepogosto dosti premalo izkušenj in znanja, zato pa po pravilu vse preveč podjetnosti in poguma. Kako bi sicer lahko sprejeli po nesreči podane izpovedi vodje obravnavanega izleta »Lahko povem, da otroci res niso imeli kakšne vrhunske opreme za take izlete, ker ni potrebna; vsekakor so bili za Mangart zadostno opremljeni«? Vsekakor kot neodgovorno in lahkomišelnost dejanje.

Enota temeljnega sodišča v Tolminu je na obravnavi spoznala vodjo izleta na Mangart za krivega in izrekla kazen enega leta zapora, pogojno za dve leti. Obsojeni vodja izleta je zanikal krivdov in izjavil, da se bo pritožil na višje sodišče. Torej se bo obravnava najbrž ponovila.

Izlet na Mangart se je za mladega Deana končal tragično. Vsi drugi udeleženci so odnesli zdravo kožo, ker je vodja izleta po nesreči preudarno ukrepal, z obilo sreče prišel zdrav v dolino in hitro alarmiral gorske reševalce. Ti so svoje delo vzorno opravili s pomočjo vse tehnike, ki jim je ta trenutek na voljo.

NESREČA NA KOŠUTNIKOVEM TURNU

Lani 12. junija se je pripetila na avstrijski strani Košute gorska nesreča z dosti bolj tragičnimi posledicami. Avstrijski gorski reševalci so v dolino prinesli trupla treh udeležencev izleta, ki ga je organiziralo planinsko društvo Ljubljana-Matica. Čeprav je pri tem društvu organizirano izletništvo že dolga leta dobro utečeno, so izlet na Košuto površno pripravili. Izbrali so napačen čas, kajti snega je bilo v severnih ostenjih Košute še veliko. V razpisu za izlet niso navedli, kakšno opremo naj gorniki vzamejo s seboj. Organizator ni poskrbel za sposobnega vodjo in na 57 udeležencev so imeli samo enega vodnika, ki je po veljavnih planinskih pravilnikih izpolnjeval pogoje. Organizator se je po nesreči izgovarjal: če bi moral poskrbeti za pravilno organizacijo izleta, bi bil izlet stroškovno nedostopen za večino udeležencev in v planinski organizaciji ne bi bilo več izletov v gore.

Obe mišljenji, ono z Mangarta kot tole s Košute, sta tipični mišljenji za mnogo izletov nasploh. Razlika je samo ta, da je bila na prvem izletu lahkomišelnost plačana z enim človeškim življenjem, v drugem pa s tremi.

Za številne povsem enako slabo pripravljene in vodene izlete pa ne vesta niti javnost niti javno tožilstvo, ker se zaradi sreče (in ne zaradi znanja in pravilne organizacije) prebijejo skozi preizkušnje in nevarnosti, ne da bi se tega zavedali. Delamo pač po brezkušenem obrazcu: za tvegano dejanje se odločamo zavestno in podzavestno, pri tem sodelujemo v večji ali manjši meri z lahkomišelnim ukrepanjem, kar seveda močno povečuje tvegane; če se zgodi nesreča, so posledice, ki pa s časom splahnijo in pozabimo nanje; če pa posledic ni, je izlet uspel in je bilo torej vse v redu. Zato lahko neodgovorno delamo naprej!

KRIVDA OSKRBNIKOV POTI

Glavni odbor PZS je 19. in 20. novembra lani v planinskem domu na Gorah dokaj obširno razpravljal o analizi gorskih nesreč v letu 1987 in o nesreči na Košuti. Med zapisanim najdemo naslednjo ugotovitev: če hočemo imeti veliko planinsko organizacijo, moramo imeti tudi široko razvejano vzgojno delo; mi pa sedaj delamo ravno obratno: imamo razvejano planinsko organizacijo, vendar mora vsak njen del posvetiti obilo časa prav tistim vzgojnim elementom in preventivnim ukrepom, ki odstranjujejo ali manjšajo vzroke za nesreče v gorah.

Ne vem, zakaj ne bi še mi v naši planinski organizaciji uvedli akcijo »10 odstotkov manj nesreč v gorah«. Manj nesreč pomeni manj poškodovanih in manj smrtno ponesrečenih gornikov. S tako akcijo bi se zgledovali po programu Sveta za vzgojo in varnost v cestnem prometu. Tudi cesta skoraj neopazno pobira svoj davek: vsak dan slovenske ceste terjajo po eno človeško življenje. Tako kot gore: ne vse žrtve naenkrat; v času večjega obiska gorá vsak teden po eno žrtev in še tri bolj ali manj poškodovane zraven...

Ko razmišljam o nesreči pod Mangartom, se mi nehote vsiljuje misel, da se vodja nesrečnega izleta ne bi odločil za neznan pot v dolino Koritnice, če na začetku nekdanje poti ne bi na skali lepo in čitljivo pisalo v rdeči barvi: Koritnica. — Torej: društvo, ki se je zavezalo, da bo na svojem območju vzdrževalo gorska pota, bi moralo odstraniti vse smerne znake, ki lahko zavajajo gornike, da zaidejo na pot, ki je več ni oziroma so samo še negotovi ostanki; gorniki, ki so vajeni hoje po brezpotjih, pa itak sovražijo rdečo barvo.

Ko sva s Pavletom pripravljala za sodišče izvedensko mnenje, sva se pri oceni te poti poleg tega, da sva jo prehodila, sklicevala tudi na planinsko karto Julijske Alpe — zahodni del 1:50 000 in dokazovala, da pot v Koritnico ni označena z rdečo črto, ampak s prekinjeno črno, kar pomeni, da se pot slabo sledi in ni vzdrževana, kdor pa se odloči za hojo po njej, veliko tvega. Toda kdo bi vedel, da je Planinska založba obravnavano pot rdeče označila od tretje dopoljene in popravljene izdaje naprej! Zraven je prav po pilotsko zapisala: »Planinska založba pravno ne odgovarja za stanje in kvaliteto zavorovanja in markiranja planinskih poti.«

Pričakujem, da bo v naslednji dopoljeni in popravljene izdaji tudi Slovenska smer v Triglavski steni označena z neprekinjeno črto rdeče barve.

OPAZUJMO SAMI SEBE, KO STOPAMO STRMO V HRIB

NAPOR

MARJAN KORDAŠ

Menda je hodec v gore dobro treniran, če zmore višinsko razliko 300 metrov na uro. Seveda je jasno, da bo na to trditev slabo treniran človek gledal drugače kot dobro treniran. Tisti pa, ki bi v človeku videl nekakšen stroj, bi se namrdnil; že kratek račun bi mu namreč pokazal, da je človek — kar zadeva moč — prava ničla v primerjavi s stroji iz našega vsakdanjega življenja. Tako se na primer spominjam svojega prvega zimskega vzpona na Grintovec. Z Urošem, ki je bil moj prvi vodnik med zimskimi vzponi, sva bila oba precej brez kondicije. Medtem ko sva do Kokrskega sedla rabila tri ure, sva za zadnjih sto metrov višinske razlike do vrha rabila célo uro. Ko sem po tem izletu doma za šalo izračunal svojo moč (upoštevaloč tudi težo nahrbtnika in druge kovinske opreme), sem videl, da sem se na začetku vzpenjal z močjo približno 80 W, proti koncu pa komaj s približno 50 W!

Za stroje, ki jih srečujemo v vsakodnevnem življenju, je značilno, da jih lahko ustavimo in tako ne porabljajo energije. Avto, ki stoji v garaži, ne porablja bencina! Za živa bitja, torej tudi za človeka, pa velja, da jih ne moremo »ustaviti«. »Živeti« v nekem smislu pomeni »vrteti se v prostem teku«. Organizem sesalca je torej nekakšen biokemični stroj, ki potrebuje energijo za vzdrževanje samega sebe (to je za vzdrževanje svojega življenja), lahko pa tudi opravlja mehansko delo. Tako dela na primer telo odraslega človeka med mi-

rovanjem z močjo približno 80 W (nekako za srednje močno žarnico). Ob tem porabi približno 0,3 litra kisika na minuto in pretok krvi je približno pet litrov na minuto. Če gledamo tako, postane jasno, da je bila moja moč med vzponom na Grintovec precej večja kot 50 oziroma 80 W, da pa se je lahko le del moči pokazal kot moč, ki sem jo lahko preprosto izračunal iz svoje teže in teže nahrbtnika ter iz hitrosti vzpenjanja. To se tudi vidi iz razpredelnice 1, ki predstavlja hitrost porabe energije (kcal/min, W) pri različnih oblikah telesne dejavnosti.

Kaj se zgodi, ko človek preide iz mirovanja v napor?

Zunanje znake opazujemo v vsakdanjem življenju: dihanje se poglobi in pospeši, srce bije hitreje in močneje, koža pordni in če je temperatura okolja dovolj visoka, se človek poti. Vse to so zunanji znaki večje porabe kisika (do približno 3,5 litra na minuto, pri dobro treniranih atletih do 6 litrov na minuto) in povečanega pretoka krvi (do približno 25 litrov na minuto, pri dobro treniranih atletih do 40 litrov na minuto).

Seveda pa je precej bolj povedno, če pri človeku merimo napor ter spremembe. To lahko naredimo tako, da človeka pod nadzorom zdravnika obremenimo na cikloergometru ter merimo hitrost srčnega utripa, tlak krvi, spremembe v električni dejavnosti srca (EKG) ter po potrebi še nekatere druge količine.

Menim, da bi bil za bralce zanimiv opis takšne meritve. Ker me je zanimalo, kako veliko obremenitev zmorem, sem jo naredil na sebi, in ker me je zanimala primerjava z drugimi preiskovanci moje starosti, je bila obremenitev »po protokolu«, to je skladno z mednarodnim dogovorom: obremenitev 25 W za tri minute ter nato v skokih po 25 W za isti čas. Ob koncu vsake triminutne periode so mi izmerili krvni tlak (sistoličnega, to je tlak v trenutku, ko se srce med utripi izprazni, ter diastoličnega, ko se srce med utripi polni), hitrost srčnega utripa ter EKG (zaradi morebitnih motenj ritma srca). Z zdravnico, ki me je nadzorovala, sva se dogovorila za eno izjemo, da stopenjskega obremenjevanja ne bova prekinila »po protokolu«. Dogovorila sva se, da bova obremenjevanje prekinila ali po njeni presoji ali zaradi moje izčrpanosti.

Rezultati te meritve so v razpredelnici 2, ki kaže vpliv obremenitve na hitrost srčnega utripa ter na sistolični in diastolični krvni tlak. Med stopenjskim obremenjevanjem od 50 do 200 W se je utrip srca pospešil od 72 na minuto na 165 na minuto; sistolični krvni tlak se je povečal od 125 mm Hg na 210 mm Hg, diastolični pa se je zmanjšal od 80 mm Hg na 70 milimetrov živega srebra. Posredno izračunana poraba kisika je bila približno 2,1 litra na minuto. Po koncu obremenitve z 200 W

je zdravnik meritve prekinil, češ da je skoraj gotovo, da večje obremenitve ne bi zmogel in da »bi se mi preveč zmanjšal krvni tlak«.

Zakaj nastanejo te spremembe?

Ko se poveča obremenitev, se razširijo žile v obremenjenem mišičju, v njih se poveča pretok in poveča se dobava kisika in goriva. Imamo podobne razmere kot poleti v vodovodnem omrežju, ko delajo črpalke v črpalnih postajah s konstantno močjo, medtem ko se poraba vode hudo poveča in zato »pade tlak vode«. Vendar se med naporom po pravilu tlak krvi ne zmanjša; v ožilju imamo namreč celo vrsto nadzornih sistemov, ki nadzorujejo tlak. Zaradi delovanja teh nadzornih sistemov se praktično hkrati s pojavom napore — in razširitvijo žil v delujočem mišičju — poveča tudi delovanje srca. Srce se krči močneje in hitreje in tako se poveča pretok krvi. Zato se poveča sistolični krvni tlak. Diastolični krvni tlak pa se zmanjša zato, ker kri (med polnjenjem srca, v diastoli) hitreje (kot med mirovanjem) odteka iz glavnih odvodnic v razširjene žile delovnega mišičja.

Če bi med to meritvijo na cikloergometru nadaljeval z obremenjevanjem, bi pa začel sistolični krvni tlak padati, seveda zaradi nastajajočega nesorazmerja med pretokom krvi in stopnjo razširjenosti ožilja v delovnem mišičju. Če bi bil padec tlaka dovolj izražen, bi čutil omedlevico. Menim, da je takšno blago omedlevico doživel že marsikdo od nas med nenavadno hudim naporom. In če bi nadaljeval kljub omedlevici, bi se verjetno onesvestil, tako kot se je med dolgo trajnim, hudim naporom onesvestil že marsikateri športnik.

Zato sva nehala. Po 27 minutah takšnega stopenjskega obremenjevanja sem bil kar močno zadihani in prepoteni, tako da je kar teklo od mene. Vendar mi sedenje na cikloergometru ni posebno dobro delo. Zato sem poganjal cikloergometer še naprej pri blagi obremenitvi približno 30 W. Tudi atleti po kratkem, ostrem naporu (na primer tek na 100 ali 400 metrov) nikoli ne počivajo stojé; po takšnem naporu ali hodijo ali počasi tečejo še nekaj časa. Tako namreč (z blagimi kontrakcijami mišičja, ki nekako pretiskajo zaradi napora razširjene žile) preprečijo morebitni hud padec tlaka po naporu.

Med to preiskavo nisem imel nobene motnje srčnega ritma, medtem ko sem tako med prejšnjimi podobnimi preiskavami kot med hudimi napori, na primer med vzponi, pogosto čutil izjemne srčne utripe. Tudi pri mnogih športnikih je tako; ker je to skoraj normalen pojav, nima prav nobenega pomena, da bi na tem mestu razpravljali o mehanizmu.

Človek je bitje, ki je ustvarjeno za gibanje in za napor. Kdor se v tem smislu zanemari, pravzaprav zanemari svojo skrb za zdravje. Vendar napor, ki ga imam v mi-

slih zdaj, to je hoja v gore, nima le te vsebine. Po mojem je hoja v gore eden od stikov človeka z Naravo. In le kdor ima

stik z Naravo, lahko ustvarja stik s svojo neposredno okolico, s sočlovekom.

(Sledi)

Razpredelnica 1

	kcal/min	W
hoja po ravnem (3,2 km/h)	2—4	140— 279
tek po ravnem (16 km/h)	18—20	1256—1396
kolesarjenje (20,9 km/h)	5—10	349— 698
plezanje	11—12	768— 838
smučanje	10—20	698—1396
delo z lopato	5—10	349— 698
žaganje	7—13	489— 907
sekanje	7—20	498—1396

Razpredelnica 2

	Krvni tlak		Hitrost utripanja srca
	sistolni	diastolni	
	(mm Hg)		(min ⁻¹)
mirovanje	120	80	72
25 W	130	80	80
50 W	145	75	98
75 W	150	70	99
100 W	160	70	106
125 W	170	70	124
150 W	180	60	135
175 W	200	70	155
200 W	210	70	165

PLANINSKO RADIJSKO OMREŽJE ZA KLIC V SILI (PROKS)

OSEBNA OPREMA: RADIJSKI ODDAJNIK

PAVLE ŠEGULA

V naših gorah je reševalcem že na voljo preprost sistem za obveščevanje o gorskih nesrečah. Gorska reševalna služba (GRS) je v kočah v Julijskih in Kamniških Alpah, Karavankah in še drugod namestila okroglo 25 radijskih postaj, ki imajo možnost, da se vsak čas povežejo s stalnimi dolinskimi postajami v Bovcu, Tolminu, Kranju, Celju in Mariboru, nameščenimi pri oddelkih in postajah milice oziroma pri stalnih službah nekaterih uprav za notranje zadeve. Večina stalnih gorskih postaj zaradi težav z viri električne energije ni stalno vključenih, lahko pa kadarkoli vzpostavijo zvezo z dolino. Tiste postaje, ki imajo pri roki zadosti zmogljive akumulatorje ali električno napetost iz omrežja oziroma agregata, so stalno vključene in dosegljive iz doline ob poljubnem času.

KLICI V SILI

Stalne postaje UKV omrežja GRS pri Planinski zvezi Slovenije se med akcijo po potrebi povezujejo s prenosnimi UKV postajami GRS, s helikopterji in radijskimi postajami milice. Te postaje sestavljajo zaključeno omrežje za ukrepanje in obveščanje ob nesrečah v GRS. To omrežje je v veliko pomoč GRS, pa naj gre za prvo obvestilo o nesreči, za poziv k iskanju pogrešanih ali za povezavo med reševalci in drugimi sodelujočimi v akciji. Po svoji namembnosti je to strogo zaključeno omrežje, v katerem ni prostora

za zasebne zveze. Če bi bilo na voljo primerno radijsko omrežje, pa bi tudi sleherni obiskovalec gora z zasebno radijsko postajo lahko veliko prispeval k hitrejšemu obveščanju ob nesrečah v gorah in iskanju pogrešanih.

Planinska organizacija si obeta nadaljnji napredek z namestitvijo radijskih postaj v tistih kočah, ki ne premorejo telefonske zveze. Služile naj bi upravljalcem koč pri obveščanju in za klic v sili, seveda pa tudi za potrebe planinskega gospodarstva. O tem razpravljamo že dolga leta, vendar brez posebnega uspeha. Kaže, da se bo zamisel končno uresničila v sodelovanju s Civilno zaščito (CZ) in ko bodo kočje brezžično povezane s stalnimi službami centrov za obveščanje na sedežih pokrajnin.

Možnosti za radijsko spremljanje dogajanja v gorah z naštetimi še daleč niso izčrpane. V gorah v Švici, na Južnem Tirolskem, v Franciji in Italiji si številni planinci ob nesrečah že pomagajo z zasebnimi miniaturnimi radijskimi postajami, s katerimi obveste reševalce in pokličejo pomoč. To počno tudi posamezni gorski vodniki in reševalci, ki postaje stalno jemljejo s seboj, ko odhajajo na ture ali po drugih opravkih v gore. Ob obilju primernih radijskih postaj, ki so zdaj za razmeroma majhen denar dosegljive na trgih zahodne Evrope in drugod, je to razumljivo: deluje že prek tisoč postaj. Pravno je to povsem neurejeno, z vidika izkoriščanja radijskih kanalov pa nezakonito in kaznivo.

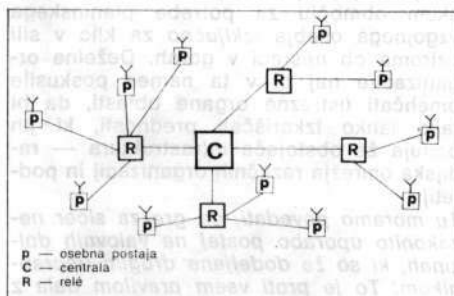
VSESTRANSKO UPORABNE ZVEZE

Po drugi strani pa vemo, da armade, ki so jim na voljo sateliti, že dokaj časa uspešno nadzirajo zemeljsko površino in morja ter med drugim lahko tudi dokaj natančno ugotove nahajališča posameznih objektov. Pred nedavnim so predstavniki sedemindvajsetih velikih transportnih podjetij iz desetih držav sklenili, da bodo poskrbeli za razvoj, izpopolnitev in ustrezno komercializacijo sistema za radijsko ugotavljanje krajev, kjer so njihovi vlaki, tovornjaki, avtobusi, potniške in tovarne ladje. S pomočjo satelita Lockstar in omrežja geostacionarnih satelitov bo točnost odčitka nahajališča sprva sto, ob koncu tisočletja pa kar en meter.¹

Spricho navedenega nas ne preseneča sklep podkomisije za tehniko reševanja IKAR (PTR-İKAR) na zasedanju IKAR v Guntnu v Švici jeseni 1988, da bo skupina članov že do naslednjega zasedanja IKAR temeljito obdelala vprašanja, ki zadevajo PROKS. Obdelala naj bi tehnična vprašanja ter pripravila predloge za skupščino IKAR v Garmisch-Partenkirchnu jeseni 1989. Sodelovali naj bi strokovnjaki vseh članic IKAR, ki naj bi pri domačih oblasteh poskrbele, da bo za potrebe reševanja in klica na pomoč na voljo samo tista frekvenca, ki jo bo predlagala IKAR (Mednarodna komisija za reševanje v gorah). Le tako je namreč mogoče preprečiti zmedo, ki bi nastala, če bi vsak sam izbral svoj reševalni radijski kanal, kar smo doživeli pri uvajanju lavinskih žoln za iskanje zasutih v plazu. Oglejmo si sedaj naše zahteve podrobneje!

KAJ POTREBUJEMO

Kadar se pripeti nesreča v gorah ali ko poiščemo za nekom, ki je pogrešan na poti v gorah, dostikrat mine veliko časa od trenutka, ko se je zgodila nesreča ali ko smo dobili vest o pogrešanem do posega reševalcev. In vendar je za prizadete vsaka zamuda usodna, medtem ko hitra pomoč dobesedno rešuje življenja.

¹ Glej Življenje in tehnika, februar 1989, stran 52 — Satelitsko spremljanje prometa.

İKAR s PTR-İKAR in Felix Meier² sta v ta namen že opredelila osnovne naloge in pripravila nekaj predlogov. Z uvedbo primerne radijskega sistema za obveščanje o nesrečah za zasebnike bi radi:

- zagotovili, da se izgubi kar najmanj časa za obveščanje o nesreči ali ob sumu, da se je pripetila nesreča v gorah;
- kar najbolj izkoristili zmogljivost razpoložljivih reševalnih služb;
- se izognili nepotrebni iskalnim in reševalnim akcijam;
- poenotili in mednarodno uskladili sistem za klic v sili.

V ta namen bi bil potreben sistem, ki omogoča radijsko obveščanje in ugotavljanje kraja nesreče oziroma nahajališča ponesrečenega (pogrešanega).

Tak sistem ne more biti pretirano enostaven; izmed množice zahtevnih bi verjetno najbolj ustrežal sistem ALPHA.

SISTEM ALPHA

1. Osnovne značilnosti sistema ALPHA

- Po ena centrala (C) za vsako deželo IKAR z možnostjo povezovanja s centralami drugih dežel in z lastnimi relejnimi postajami (R).
- Relejne postaje (R) z možnostjo povezave s centralo (C) in z drugimi relejnimi postajami istega sistema ter z možnostjo, da ugotove kraj, od koder prihaja klic na pomoč.
- Postaje planincev, posameznikov (p), ki po potrebi pokličejo na pomoč; na voljo sta dve možnosti:
 - prizadeti vključijo osebno postajo ter najbližjo relejno postajo ali relé obvesti o svojih težavah in potrebah; ker nima sprejemnika, ne more vzpostaviti popolne, obojestranske zveze,
 - prizadeti vključijo osebno postajo ter obvesti najbližjo relejno postajo ali centralo o svojih težavah in potrebah; po potrebi vzpostavi popolno, dvostransko radijsko zvezo zaradi popolnejšega obvestila o nesreči in svojem nahajališču.
- Izkušnje kažejo, da bi bile v ta namen uporabne postaje na valovni dolžini 4, 2 oziroma 0,7 m, ki pa so povečini že oddane drugim uporabnikom. To še posebej velja za 2-m valovno območje, zato kaže, da lahko računamo le na 0,7-m valovno območje oziroma na frekvenco 434,475 MHz.

2. Prednosti sistema ALPHA

- Omogoča zelo hitro in usmerjeno akcijo reševalcev.

² Glej »Système pour Appel d'Urgence par Voie Radio« — študija za IKAR, dipl. ing. ETH Felix Meier, Roggenfar 31, CH-8193 Eglisau, Schweiz.

- Centralo, morda tudi posamezne relejne postaje, bi mogli dobiti v sodelovanju z obstoječimi napravami oziroma organizacijami.

3. Pomanjkljivosti sistema ALPHA

Gre predvsem za izgradnjo sistema:

- Visoki začetni stroški, draga infrastruktura;³
- visoki obratovalni stroški.

Avtor študije² našteva naslednje okvirne stroške:

- Osebne, prenosne radijske postaje približno 1200 do 2200 CHF,
- relejne postaje (R) in centrala (C) približno 10 000 000 CHF na državo oziroma sistem,
- osebni dohodki poklicnih delavcev in vzdrževalcev so v skladu s politiko nagrajevanja v vsaki prizadeti državi.⁴

NEGATIVNE POSLEDICE UVAJANJA PROKS

Iz izkušenj in pogovorov, ne nazadnje iz zaključkov delovne skupine PTR-İKAR slede tudi nekatere kritične ugotovitve oziroma vprašanja.

³ Raziskave, izdelava projektov, postavitve centralne in relejnih postaj.

⁴ Sodelovanje z upravljavci obstoječih central in relejnih postaj bi stroške postavitve in vzdrževanje bistveno zmanjšalo. Posebna postavka so stroški vzdrževanja in nadomestnih delov oziroma obnavljanja opreme.

Podporni član GRS

Sekretariat Gorske reševalne službe Slovenije je pred kratkim predlagal Komisiji za GRS pri PZS, naj bi po vzoru na podobne akcije v tujini tudi pri nas uvedli prodajo posebnih nalepk, katerih lastniki bi postali podporni člani GRS. Tako bi slovenski gorski reševalci, ki imajo za svoje delo vse manj denarja, prišli do dela sredstev za nakupe najnujnejše opreme.

Kot predlagajo, naj bi prodajali nalepke z oznako GRS in napisom »Podporni član« posameznikom po 30 000, pravnim osebam pa po 100 000 dinarjev. Pravne osebe bi bile seveda na podlagi blagajniškega potrdila o vplačilu v ta humanitarni namen upravičene do znižanja davčne osnove, kot predvideva zakon.

Gorski reševalci naj bi nalepke prodajali vsak na svojem območju, zunaj Slovenije in države pa v okvirih vseh možnosti, ki so na voljo.

V uvodu bi se lahko vprašali: Naj mar kmalu tudi že v gorah vse vodi in obvladuje tehnika?

Če vemo, da nas v gore vodi želja po pristnejšem stiku z naravo, potreba, da se izognemo vsakdanjemu načinu življenja in da vsaj za kratek čas pobegnemo iz spon civilizacije, že lahko zaključimo, da radiofikacija hoje v gore ne bo dala samo dobrih rezultatov.

Od nadaljnjih kritičnih vprašanj omenimo vsaj dve:

- Uvajanje PROKS in osebnih radijskih postaj med planince bi moglo voditi do podcenjevanja nevarnosti in do lahkomišelnosti, češ: »Če bo sila, bom že priklical pomoč, me bodo že našli in mi pomagali!«
- Možnost, da bo GRS hitro posredovala, bi mogla imeti za posledico manjšo osebno odgovornost planincev in alpinistov, lahko bi popustila volja in pripravljenost za samozaščitno obnašanje v gorah.

NEPOSREDNE NALOGE

Sklepno priporočilo posebne delovne skupine PTR-İKAR nalaga deželnim organizacijam GRS predvsem naslednje deloma že omenjene naloge:

- Pridobitev soglasja pooblaščenega državnega organa za uporabo enotne, skupne frekvence za klic v sili (434.475 MHz oziroma druge primerne frekvence).
- Izvedba PROKS mora biti taka, da bo omrežje zajelo čimvečji, v vsakem letnem času obvladljiv prostor.
- Osebna radijska postaja mora biti žepne izvedbe, čim manjša, zanesljiva in cenena.
- Sprejemnik s priborom za radijsko lokacijo (smernostno iskanje) mora biti lahek in prenosen.
- Preprečiti je treba možnost zlorab.
- Zagotovljena mora biti možnost medsebojnega vzpostavljanja zveze.

V 1. točki priporočila PTR-İKAR spodbuja prizadevanja za »legalizacijo« prenosnih radijskih postaj v 2-metrskem UKV radijskem območju za potrebe planinskega vzgojnega osebja *izključno* za klic v sili oziroma ob nesreči v gorah. Deželne organizacije naj bi v ta namen poskusile omehčati ustrezne organe oblasti, da bi tako lahko izkoristili prednosti, ki jih ponuja že obstoječa infrastruktura — radijska omrežja različnih organizacij in podjetij.

Tu moramo povedati, da gre za sicer nezakonito uporabo postaj na valovnih dolžinah, ki so že dodeljene drugim uporabnikom. To je proti vsem pravilom dela z radijskimi postajami; vneslo bi nered, posledice pa bi bile škodljive tako za lastnike pooblastil kot za vsiljivce.

V tem smislu je edina izjema uporaba 20. kanala CB postaj, 27.205 MHz, deloma tudi, če radioamater planinec v sili s svojo prenosno radijsko postajo kliče na pomoč ali obvesti o nesreči v gorah.

ZAKLJUČEK

Razvoj tehničnih naprav in vse večje blagostanje v razvitih državah odpira ugodne možnosti za obveščanje ob nesrečah v gorah, lajša in poenostavlja postopek za iskanje pogrešanih.

Po sklepu IKAR so nosilci *začetnih* prizadevanj za izgradnjo ustreznih planinskih radijskih omrežij za klic v sili — PROKS — organizacije GRS v goratih deželah Evrope in drugod po svetu, medtem ko bodo *nosilci osnovnega obveščanja* nepo-

sredno planinci kot potencialno ogroženi uporabniki gorskega sveta s svojimi osebnimi prenosnimi radijskimi postajami.

V pripravah možnosti in pripomočkov za uvajanje PROKS za klic v sili za najširši krog planincev je naloga GRS, da zagotovi enotno, mednarodno priznano frekvenco za klic na pomoč ter poišče in predlaga enotno tehnično rešitev za izgradnjo PROKS ter da spodbudi možne investitorje za gradnjo ustreznih UKV omrežij, posameznike-planince pa k nabavi in uporabi osebnih radijskih postaj, primernih v te namene.

Vsi možni uporabniki moramo upoštevati nedotakljivost obstoječih radijskih omrežij in se izogibati sleherni zlorabi že dodeljenih radijskih kanalov.

DNEVNA RAZBREMENITEV NOG: VEČ KOT STO TON

PALICE ZA LAŽJO HOJO

Nekateri se kar odkrito posmehujejo tistim, ki hodijo predvsem po sredogorju s pomočjo smučarskih palic. Posebno mlajši planinci včasih že kar glasno sprašujejo planince s palicami, če nemara ne gredo poleti na smučarski tek v visokogorje.

Tudi marsikateri starejši planinec, ki zdaj hodi po gorah s smučarskimi palicami, se je pred četrto stoletja ali kaj posmehoval tistim, ki so takrat hodili okoli s smučarskimi palicami. Toda brž ko se je prvič odločil poskusiti, je prav kmalu prišel do spoznanja, koliko lažja je hoja s palicami. Seveda so tudi zdravniki povedali svoje. Izračuni zdravnikov in drugih strokovnjakov so pokazali, da palice ob pravilni uporabi pri vsaki opori razbremenijo spodnje dele telesa za pet do osem kilogramov. To velja za hojo po ravnini, razbremenitev pri hoji navkreber ali navzdol pa je še večja. Ta izračun pokaže, da naredi človek v eni minuti 45 korakov ter prav tolikokrat zasadi palico in se opre nanjo, da to stori v eni uri 2700-krat — in vsakokrat razbremeni spodnji del telesa za po pet kilogramov. To pa pomeni, da samo v eni uri razbremeni telo za 13,5 tone.

Pri hoji navkreber in navzdol je razbremenitev za vezi in meniskuse še bistveno večja. Poleg tega hodi v tem primeru človek dosti bolj zravnano, z zravnanim zgornjim delom telesa, kar bistveno izboljša prezračevanje pljuč. Pri večjih višinah je to še toliko pomembnejše in še toliko opaznejše.

Številni starejši planinci in popotniki imajo težave zaradi obrabe kostnega hrustanca, v teh primerih pa palice še toliko bolj pomagajo.

Vendar niso pomembni samo omenjeni medicinski vidiki, ampak tudi še naslednji:

- smučarske palice pomagajo hranjevati ravnotežje na spolzkih tleh, posebno še na mokrih;
- varujejo pred zdrsi na zasneženih strminah, na poletnih snežiščih;
- olajšajo hojo po strminah in na meliščih.

Včasih so planinci uporabljali stare smučarske palice, zdaj pa je tehnika napredovala tudi na tem področju. Preproste smučarske palice so nadomestile dvodelne ali tridelne teleskopske palice, ki gre-

NEŽA MAURER

Gora se kruši

*Gora se kruši.
Zvesta rama se odmika.
Misli plahutajo kot ptice
ob potresu.*

NEŽA MAURER

Do dna

*Kotanja vrh gore
je polna neba.
Držim se skale
in pijem.*

Do dna!

do druga v drugo. Zaradi lažjega prenašanja in zato, ker zavzamejo manj prostora v nahrbtniku, so se tridelne palice mnogo bolj uveljavile. Čeprav so zelo lahke, saj tehtajo komaj 25 dekagramov, so izredno stabilne. Pomembno je, da je držaj izoblikovan po roki, kajti le tako se med dolgotrajno uporabo na rokah ne naredijo žulji. Ker so držaji izdelani tako, ker je palice mogoče prav hitro in popolnoma brez težav sestaviti in ker imajo razmeroma majhne krpice, da se ne zatikajo med skale in morebitno grmovje, je povpraševanje po njih veliko.

Na koncu imajo te palice kovinske konice, tako imenovane »konice za kamenje« ali konkavne konice.

Če izračunane in prej omenjene vsote pomnožimo z enodnevnimi urami hoje ali pa z osmimi urami hoje na dan, te vrednosti že presežejo obremenitev sto ton, in sicer ob hoji po ravnem; za toliko palice razbremenijo spodnje okončine. Kolikšne so šele razbremenitve med hojo navzgor, v strmine, si lahko samo predstavljamo. In občutimo.

Vsekakor velja vsaj poskusiti, kako gre hoja s smučarskimi palicami. Nekaj dni, dokler se človek ne navadi na takšno hojo, bodo palice morda celo nekoliko ovirale; ko pa bodo postale pripomoček, ki smo se ga navadili, bomo šele videli, koliko manj smo zvečer po celodnevni hoji po gorah utrujeni.

(Der Weitwanderer)

NEODGOVORNO RAVNANJE STARŠEV

DOJENČEK V ZIMSKI SOBI

JOŽE GOSTINČAR

Doživetje v noči od 27. na 28. marec in pomenki s številnimi planinci so me spodbudili, da napišem nekaj vrstic. Lahko bi bile podlaga za razmislek tako planinskim kot turističnim delavcem iz našega alpskega sveta.

* * *

V noči 27. marca letos sem skupaj s še štirimi turnimi smučarji iz Italije prenočeval v zimski sobi kočice pri Sedmerih jezerih. Ob pol dveh ponoči sta nas prebudila ropot in vpitje prihajajočih obiskovalcev. Hrupnost prišlekov me je sicer presenetila, v polsnu pa sprva nisem mogel verjeti, da sem slišal dojenčkov jok. Ko smo izmenjali prve besede, sem ugotovil, da je prišla skupina turistov iz ČSSR, ki so bili namenjeni na Komno. Bili so razmeram neprimerno opremljeni in precej utrujeni, komaj pol leta star dojenček pa je bil bled in podhlajen. Zlasti prstke na nogah je imel močno otečene, otrdele in povsem hladne.

Skupaj z italijanskimi planinci smo z razpoložljivo opremo najprej oskrbeli dojenčka in nato poskrbeli še za druge. Po otrokovem razpoloženju in videzu zjutraj na srečo ni bilo opaziti, da bi nespametno ravnanje staršev na njem pustilo posledice. V razgovoru z enim izmed turistov iz ČSSR sem zvedel, da so pred tednom dni bivali v Bovcu. Med drugim so se odpravili tudi na Jalovec, vendar so zaradi snega prišli samo do Špička.

Dne 27. marca so se ob enih popoldne odpravili iz Bohinjske Bistrice proti Komni. Ob štirih so prispeli do Savice, kjer so se nato odločili za pot prek Komarče,

ker na njej ni bilo snega. Do križišča poti proti Sedmerim jezerom in Komni so prišli že v temi. Ker niso imeli svetilk, pot proti Komni pa ni bila shojena, so se odpravili po stopinjah v snegu in tako prispeli do kočice pri Sedmerih jezerih.

Če dogodek kritično pregledamo, so naredili vrsto napak, prav gotovo pa naslednje:

- premalo so bili seznanjeni s pristopi do Komne in z razmerami na poti;
- bili so neprimerno opremljeni; večina je bila obuta v čevlje, podobne našim športnim copatam, druge opreme za hojo in bivanje v gorah tako rekoč niso imeli;
- bili so brez hrane; s seboj so nosili le liter slivovke in dve steklenici piva; za dojenčka so imeli mleko v prahu;
- svetilk niso imeli;
- rezervne obleke niso imeli;
- podali so se na pot, ki zanje po njihovem telesnem videzu ni bila primerna;
- s seboj so imeli dojenčka in so se dobesedno igrali z njegovim zdravjem — in življenjem.

Preden sem naslednjega jutra, 28. marca, nadaljeval pot proti Kredarici, sem jih opozoril, da morajo dojenčka zaščititi pred sončnimi žarki in se prek Komne, kamor je vodila solidna gaz, vrniti v dolino.

Pustolovščina se je očitno srečno končala. Vendar nerad mislim na to, kako bi bilo, če bi prišlo do vremenske spremembe ali nižje nočne temperature. Verjetno bi se (vsaj za otroka) izlet slabo končal, še posebej, če v koči pri Sedmerih jezerih ne bi bilo nikogar.

Za ta zapis sem se pravzaprav odločil iz dveh razlogov:

- Že podatek o skorajda istočasno pogrešanem italijanskem gostu iz Bohinja potrjuje dejstvo, da je nepremišljenih odhodov v gore več.

Zaradi razmeroma manjših višin naših gora in neorganiziranega, zlasti pa neobveznega vodništva in še zaradi drugih razlogov verjetno nikdar ne bomo mogli preprečiti podobnih neodgovornih početij. Zato je treba ljudi čim izdatneje senzanjati z nevarnostmi in z dejstvom, da pogledi iz doline pogosto in posebej v pomladanskem času varajo. Vzponi brez poznavanja razmer in brez primerne opreme prav gotovo pomenijo izzivanje nesreče, pa čeprav gre le za »nedolžen« izlet na Komno.

- In drugič, menim, da bi se na področju preventive in zlasti seznanjanja turistov z razmerami v gorah dalo narediti več. Poleg aktivnosti Planinske zveze Slovenije in številnih planinskih društev bi na tem področju lahko svoj večji delež dodale tudi turistične gostinske organizacije, ki so po svoji vlogi dolžne poskrbeti tudi za varnost svojega gosta. Možnosti so prav gotovo številne, v povezavi s PZS in PD pa nedvomno tudi prav lahko izvedljive.

PLANŠARSKÉ POTI NA TOLMINSKEM

PRAVE PLANINSKE TRANSVERZALE

Čeprav postaja razmišljanje in naštevanje tega, kaj so naravne in druge danosti za razvoj turizma v Zgornjem Posočju, v nekaterih krogih tolminske občine nekakšna družabna igrlica, je moral iz Ljubljane priti inženir Tone Robič, da je k že domišljenim oblikam možne izbire dodal še pri nas čisto neznan planšarsko pohodništvo.

Tone Robič je pravzaprav uporabil izraz planšarske poti. Takole si jih je zamislil: »Poznamo vinske, gozdne in druge turistične in izobraževalne poti. Planšarske bi bile izpeljanka planinskih. Ljudi bi vodile mimo planšarij, za katere vemo, da jih je največ na Tolminskem. Speljati jih ne bi bilo težko. Ena bi lahko povezovala Polog, Javorco, Zasteno, Pretovč, Sleme, Mederje, kjer bi to pot lahko končali ali pa jo nadaljevali po drugi, ki bi peljala k petim podkrnskim planinam in proti Vrsneme. Nekaj podobnega bi si lahko omislili za drežniško stran podkrnskih planšarij oziroma planin, kot jim pravijo na Tolminskem. Ponuja se tudi pot iz Tolmina na Stador, Lom, Kuk in Razor, od koder bi lahko pot speljali čez Globoko na Vogel

na gorenjsko stran ali pa jo nadaljevali mimo Kuka in Dobrenščice k ovčji planini Duplje pri Krnskih jezerih.«

Naštevaje Toneta Robiča odkriva dobrega poznavalca visokogorskih pašnikov na Tolminskem. Tja ga že vrsto let kot strokovnjaka za kmetovanje na hribovski zemlji pri Zadrudni zvezi Slovenije vodijo službena pota. Kot poznavalec omenjenih možnosti, ki jih tolminski kmet ima za zaslužek, se Tone Robič zavzema, da cilj planšarskega pohodništva ne bi smel biti le približati ljudem naravne, etnološke, zgodovinske in druge posebnosti obsoških gor, temveč poleg tega poskrbeti, da bo od takšnega turizma imel korist tudi tolminski kmet.

»Tolminski kmetje bi se morali za začetek zgledeovati po podjetnejših sosedih z gorenjske strani. Ogledati bi si morali, kako na Košuti ali na Veliki planini izletnikom prodajajo mleko ali kisló mleko. Če gre to sproti v promet, kako bi šele prodajali tolminski sir ali skuto!« — Tako se Tone Robič navdušuje in hkrati opozarja: »Ni dovolj, da bi tolminski kmetje spremenili svojo miselnost; potrebne so tudi naložbe. Prejšnja leta smo na tolminskih planinah veliko vložili v osnovno infrastrukturo, v ceste, hleve, stroje za molžo... Sedaj bi z naložbami morali nadaljevati: preurediti bi morali sirsarne, pastirske stanove, na planinah pa bi morali obvezno urediti tudi prostore za turiste. Sedaj bi morali nadomestiti tudi tisto, kar smo zamudili pri vzgoji ljudi, ki se ukvarjajo s pastirovanjem, mlekarstvom in sirsarstvom v gorah. Tako kot nekoč bi morali zdaj zopet organizirati tečaje sirsarstva.«

O tem, da bi moralo kmetijstvo oplemeniti turistično gospodarstvo na Tolminskem, že dolgo govore. Planšarsko pohodništvo bi bilo zgleden primer takega sodelovanja.

(Delo)

Uresničeni so še trije veliki načrti slovenskega alpinizma: Tomo Česen je po osrednjem delu severne stene Kumbakarne (Januja) popolnoma sam priplezal na vrh te gore (7710 m), Viki Grošelj je v okviru svojega visoko zastavljenega cilja — priplezati na vrhove vseh 14 osemtisočakov — sam priplezal brez uporabe dodatnega kisika na vrh 8516 metrov visokega Lotseja, potem pa je skupaj s splitskim alpinistom Stipetom Božičem prišel še na vrh najvišje gore sveta, 8848 metrov visokega Mount Everesta. Jugoslovanski alpinisti so tako doslej stali na vrhovih devetih osemtisočakov, Grošelj na sedmih, Stipe Božič pa je bil to pot že drugi na Everestu. O vseh treh velikih dosežkih našega alpinizma bomo podrobneje poročali v naslednji številki PV.

HRIBOLAZENJE OD KOČE DO KOČE

JOŽE DOBNIK

Precej časa je bilo čutiti potrebo po vodniku, v katerem bi bile opisane vse planinske postojanke v naši republici. Planincem so bili premalo vsakoletni podatki v brošuricah PZS »Planinske akcije — planinske postojanke«, pa tudi v vodnikih za posamezna gorstva, ki so doslej izšli; precej podatkov je zastarelih, precej pa je tudi netočnih. Planinci in drugi obiskovalci postojank bi radi na enem mestu našli zapisano vse o postojanki, kot so njene zmožljivosti, pristopi, prehodi, možnosti izletov itd. Planinska založba je leta 1987 tem željam prisluhnila in izdajo vodnika uvrstila v svoj program.

Planinska založba in takratni predsednik PZS Tomaž Banovec sta mi predlagala, da bi napisal besedilo. Po temeljitim premisleku sem predlog sprejel. Zavedal pa sem se, da delo ne bo lahko, saj bo treba obiskati precej postojank, se pogovoriti s planinskimi društvi, zbrati podatke ter jih preveriti in popraviti. Podatki za nekatere postojanke se v različnih publikacijah precej razlikujejo, niso točna imena nekaterih postojank, nadmorske višine, časi obratovanja, zmožljivosti in še nekateri drugi podatki; nekaj postojank ni najti v planinskih publikacijah, nekaj pa jih ni več v planinskih rokah. Zato je bil prevzem

Koča na Klemenči jami

tega dela tudi velik izziv, da bi z novim vodnikom dobili karseda točne in uporabne podatke.

Pri vsaki postojanki sem zgoščeno opisal njeno zgodovino ter navedel podatke o obratovalnem času, zmožljivosti, razgledu, dostopih, možnih turah in izletih, prehodih do sosednjih postojank in na koncu še poštna naslova postojanke in upravljalca s telefonsko številko ter naslov osebe, pri kateri se dobijo informacije. Menim, da so to bistveni podatki, ki bodo zanimali uporabnike vodnika in jim pomagali pri načrtovanju planinskih izletov in vzponov na gore in vrhove.

Imena postojank bodo v vodniku napisana tako, kot so zapisana v pravih in drugih uradnih dokumentih planinskih društev. Za večino postojank, pri katerih so bile v različnih publikacijah navedene različne nadmorske višine, je Geodetski zavod SR Slovenije določil na podlagi najnovejših meritev nove točne višine.

Kako je vodnik nastajal, kje sem črpal podatke, kaj vsebujejo posamezni deli besedila in vsa druga pojasnila za uporabo vodnika bodo v uvodnem delu. Moram pa tudi tu omeniti dragoceno sodelovanje planinskih društev, ki so pomagala pri nastajanju besedila ter pregledala, dopolnila in popravila osnutke besedil. Ko sem obiskoval postojanke, sem skoraj povsod srečal prijazne oskrbnice in oskrbnike ter drugo osebje, ki so mi povedali marsikaj,

kar sem lahko uporabil pri sestavljanju vodnika. Planinskim društvom in osebu v postojankah za pomoč lepa hvala.

Pri besedilu za vsako postojanko bodo tudi perorisbe, ki jih je narisal akademski slikar Anton Rojc iz Ljubljane. Na koncu vodnika bo dodanih 16 zemljevidov z označenimi postojankami.

Urednik vodnika je Tomaž Banovec, ki usklajuje delo vseh sodelavcev in skrbi za vsa organizacijska opravila pri izdaji vodnika. Po njegovem mnenju bo vodnik izšel pred pričetkom letošnje visokogorske sezone, to je v drugi polovici junija.

Da bi bralce Planinskega vestnika že pred izidom seznanili z vodnikom, objavljamo besedilo in perorisbo Koče na Klemenči jami pod Ojstrico in Stjenkove koče na Trstelju.

KOČA NA KLEMENČI JAMI (1208 m)

Koča stoji na Klemenškovi planini pod severnim ostenjem Ojstrice; domačini imenujejo to planino zaradi kotanjaste oblike »Klemenča jama«. Prvotno planinsko postojanko so solčavski planinci uredili iz pastirske koče, zgrajene leta 1832, in jo odprli 13. junija 1954. Kočo so leta 1968 temeljito obnovili; ker pa ni več ustrezala, se je PD Solčava odločilo za gradnjo nove koče. Zgradili so jo zraven stare koče in jo slovesno odprli 25. septembra 1983 v počastitev 90-letnice ustanovitve SPD in Savinjske podružnice SPD ter 30-letnice PD Solčava.

Stjenkova koča na Trstelju

Koča je odprta od sredine junija do konca septembra.

V gostinskem prostoru je 30 sedežev; v 4 sobah je 21 postelj, na skupnem ležišču pa 15 ležišč; WC, umivalnica z mrzlo vodo; gostinski prostor ogrevajo s pečjo; tekoča voda, elektrika.

Razgledi. Od koče je razgled na gore, ki obkrožajo Logarsko dolino. Na vzhodni strani se nad Klemenškovo planino dviga pobočje Krofičke; na jugu so strma ostena Ojstrice in Planjave; na zahodu je prostrana krnica Okrešelj z ostenji Skute in Rink ter Mrzlo goro; od zahoda proti severu se dviga gorski greben med Logarsko dolino in Matkovim kotom, na severu pa vidimo zahodni del Olševe.

Dostopi. Avto, avtobus: do parkirnega prostora pri Domu planincev v Logarski dolini po regionalni cesti Mozirje—Logarska dolina, od koder je do koče 1 h. AP Logarska dolina: od AP pri Planinskem domu skozi Predor, 1 h, ali čez Plesnikovo planino, 2 h; od AP pri Domu planincev, 1 h.

Ture in izleti. Krofička (2083 m) čez Puklovc, 2 h 30; Strelovec (1763 m) čez Puklovc in Movznik, 1 h 30; Ojstrica (2350 m) po zavarovani Kopinškovi poti, 3 h, ali prek Klemenče jame in čez Škarje, 3 h 30; Planjava (2394 m) čez Škarje in Lučko Babo, 4 h 30.

Prehodi. Dom planincev v Logarski dolini (837 m), 1 h; Kocbekov dom na Korošici (1808 m) čez Škarje, 3 h 30.

Informacije. Koča na Klemenči jami pod Ojstrico, 63335 Solčava; Planinsko društvo Solčava, 63335 Solčava; Edvard Ikoč, 63335 Solčava, telefon (063) 846 008.

STJENKOVA KOČA NA TRSTELJU (610 m)

Koča stoji tik pod vrhom Trstelj (643 m), najvišjim vrhom Črnih hribov, ki se dvigajo nad planoto Tržaško-komenskega krasa med Lipo in Opatjim selom ter padajo proti Vipavski dolini med Dornberkom in Mirnom. Po osvoboditvi so bile tu, kjer je sedaj kočica, ruševine italijanskega vojaškega objekta. Upravni odbor PD Nova Gorica je sklenil, da hišo obnovi za potrebe planincev. Že dobro leto po ustanovitvi društva, 20. avgusta 1950, so postojanko odprli in jo poimenovali po narodnem heroju Antonu Šibeli-Stjenku (1914—1945). Kočo so večkrat obnavljali, temeljito pa so jo obnovili v letih 1986 in 1987.

Kočica je odprta ob sobotah popoldne, nedeljah in praznikih.

V gostinskem prostoru je 20 sedežev, točilni pult; pri mizah pred kočico je 40 sedežev; v skupni spalnici je 12 ležišč; WC, voda kapnica, elektrika.

Razgledi. Razgled z vrha je izredno lep. Proti vzhodu vidimo Trnovski gozd s Čavnom in za gričevjem med Braniško in Vipavsko dolino Nanos, v bližini pa sta malo nižja vrhova Kačnik in Lipnik, ki ju od Trstelja loči le preval Železna vrata; od vzhoda proti jugu so na obzorju Snežnik, Vremščica in Slavnik; na jugu in proti zahodu je obširna planota Tržaško-komenskega krasa, prek katere se zelo lepo vidi

Tržiški zaliv s Tržičem; proti zahodu se razprostirajo pobočja Črnih hribov, prav v bližini pa je Stol (629 m), drugi najvišji vrh tega hribovja; proti severu padajo pobočja Črnih hribov v Vipavsko dolino, nad njo pa se dviga nizko gričevje proti Novi Gorici in južnem pobočju Trnovskega gozda.

Dostopi. Avto: gozdna cesta iz Temnice do kočice, 5 km; do Temnice se pripeljemo po cestah Komen—Lipa—Temnica—Kostanjevica na Krasu, Komen—Vojščica—Temnica, Nova Gorica—Opatje selo—Kostanjevica na Krasu—Temnica in Dornberk—Železna vrata—Temnica. ŽP, AP Prvačina, Dornberk; AP Lipa, Temnica: iz Prvačine mimo Dornberka, po cesti in bližnjicah na preval Železna vrata in po poti do kočice, 2 h; iz Dornberka, 1 h 30; iz Lipe po kolovozu in gozdni cesti, 1 h; iz Temnice po gozdni cesti, 1 h 30.

Ture in izleti. Trstelj je najprimernejši za samostojen izlet; lahko se gre še na Fajtji hrib (433 m), 2 h, z njega pa sestopi v Renče ali Kostanjevico na Krasu, povsod je uro hoda.

Prehodi. V bližnji in daljni okolici ni planinskih postojank.

Informacije. Stjenkova kočica na Trstelju, 65294 Dornberk; Planinsko društvo Nova Gorica, Delpinova 1, 65000 Nova Gorica, telefon (065) 23 030; Ivan Pahor, Cankarjeva 16, 65000 Nova Gorica, telefon (065) 21 173.

ZAKAJ STOJI CERKEV NA URŠLJI GORI TAM IN NE DRUGJE?

ZDRAVILNO SEVANJE IZ ZEMLJE

FRANJO GEČ

Pred srečanjem koroških planincev na Uršlji gori, ki bo letošnjega 18. junija in bo povezano z visokim jubilejem — 70-letnico PD Prevalje, je pod uredniškim vodstvom Stanka Lodranta planinsko društvo — jubilat izdalo lično brošuro, posvečeno pomembnim dogodkom tega in še drugih koroških planinskih društev. Sklenili so namreč, naj bi bilo srečanje na Uršlji gori in okrogel jubilej manifestacija vseh planinskih društev v koroški regiji, ki večinoma tudi sodelujejo v brošuri.

Tako je v brošuri, ki ima skupaj z oglasi 44 strani, kratek prikaz nekaterih prelomnic v zgodovini PD Prevalje avtorja Stanka Lodranta, prispevek o srečavanju žensk na Uršlji gori Ivanke Komprej in o kulturnih srečanjih na tej gori iste avtorice, krajše besedilo o gorski reševalni službi na Koroškem Franca Telcerja, zanimiva s podatki podprta kronologija o začetkih in razvoju mežiškega planinskega društva Štefana Lednika, kratek opis zgodovine planinskega društva Črna na Koroškem ob

njegovi 40. obletnici obstoja Draga Škofleka, predstavitev alpinističnega odseka Črna Igorja Radoviča, pregled 37-letnega dela PD Ravne na Koroškem, kratek kronološki pregled zgodovine PD Vuženica-Muta, najdaljši prispevek zbornika, o alpinizmu na Koroškem v letih 1937 do 1985 prof. Mirana Kodrina, list iz družinskega planinskega dnevnika Ivanke Komprej, ki mu je dala naslov Devet let skomin, in članek O sevanju na Uršlji gori-Plešivcu inž. Franja Geča iz sekcije za radiestezijo Slovenskega društva za merilno procesno tehniko.

Ker je zadnji od prispevkov nenavaden tako za ta zbornik kot za planinsko publikacijo, ga ponatiskujemo. (Ur.)

* * *

Kakor je splošno znano, so naši predniki pri gradnji cerkv vedno skušali najti tak prostor, kjer naj bi se verniki počutili bolje kakor kjerkoli drugje. To jim je skoraj brez izjem vedno uspelo in naše cerkve stoje na tako imenovanih geomantičnih

conah. Tam prihaja iz zemlje sevanje, ki spodbuja telo k intenzivnejšemu delovanju, to pa pomeni prijetno počutje in pričakovano tolažbo s tegobami obremenjenih romarjev.

Tudi naša najvišje ležeča cerkev sv. Uršule na Uršlji gori, ki je bila zgrajena v letih 1570—1602, ni izjema. Kljub ugodnejšim lokacijam na samem vrhu Plešivca so izbrali tisti prostor, kjer je spodbudno sevanje najmočnejše.

Preiskal sem podnevi z bajalico ves vrh gore in ugotovil, da se samo na mestu, kjer stoji cerkev, pojavlja zdravilno sevanje. Vsepovsod drugje je sevanje celo škodljivo, razen na skali, v kateri naj bi bil odtis Uršinega stopala. To gotovo priča o tem, kako skrbno in natančno so za sevanje občutljivi bajaličarji opravili svoje delo in kako zelo so se graditelji ravnali po teh ugotovitvah.

Oglejmo si sedaj, kakšne so ugotovljene vrednosti sevanja na posameznih mestih v cerkvi in njeni neposredni okolici.

Če vzamemo za merilo skalo po Bovisu od 0 do 25 000 zdravilnih enot, potem je slika naslednja:

22 750 zdravilnih enot imamo na ploskvi pred glavnim oltarjem v dolžini približno osem metrov vzdolž glavne ladje in dva do tri metre pravokotno na to smer. Sam oltar ima nekaj manjše vrednosti: med 20 000 in 21 500 zdravilnih enot.

Na preostalem notranjem prostoru je sevanje manjše in znaša približno 18 000 zdravilnih enot. Tako sevanje je tudi še na prostoru med cerkvijo in planinskim domom v bližini cerkve in na skali z odtisom Uršinega stopala.

V primerjavi s sevanjem pri kapelici sv. Marije v Stahovici pri Kamniku, kjer znaša to zdravilno sevanje podnevi skoraj 25 000 zdravilnih enot, je torej sevanje v cerkvi sv. Uršula zelo močno. Ob upoštevanju, da je zadrževanje na takih mestih časovno omejeno, saj mora biti tudi doza zdravilnega sevanja organizmu ustrezna, lahko spoznamo, da je čas trajanja verskih obredov ravno primerno dolg, da sevanje doseže najboljše učinek. To pa je bil tudi namen graditeljev.

Visokogorski čisti zrak, zdravilno sevanje in zadoščenje nad opravljenim vzponom na Goro nas poživljajo in nam vedno znova nudijo enkratni občutek zadovoljstva. Zato zvestih obiskovalcev vrha Plešivca-Uršlje gore nikoli ne zmanjka.

Po sklepu Glavnega odbora Planinske zveze Slovenije bo naročnina na Planinski vestnik za tretje četrtletje letošnjega leta 25 000 dinarjev, kar pomeni, da bo vsaka številka stala nekaj več kot 8000 dinarjev. Toliko stanejo že zdaj podobne revije, ki se bodo do konca septembra gotovo še bistveno podražile, kar pomeni, da Planinski vestnik pravzaprav sploh ne bo tako drag, kot je videti na prvi pogled. Mu boste ostali zvesti naročniki in bralci?

90 LET PLANINSKEGA DRUŠTVA KRANJ

KRANJSKE MARKACIJE

DRAGICA MANFREDA

Franci Ekar na vrhu
Grossglocknerja

»Ko se je razvedelo, da namerava kranjska sekcija Nemškega in avstrijskega planinskega društva graditi kočo na Kokrskem sedlu, je dr. Frischauf predlagal, naj bi postavili kočico na Dolce, na križišču potov med Grintovcem in Kočno. V pismu dne 19. avgusta 1896 pa omenja, da bo v primeru, če bi Nemci začeli graditi kočico na Kokrskem sedlu, zastavil vse sile, da se ustanovi podružnica Slovenskega planinskega društva v Kranju. Na pobudo dr. Frischaufa in

Frana Kocbeka, načelnika savinjske podružnice, so kranjski narodnjaki 16. avgusta 1899. leta tudi dejansko ustanovili kranjsko podružnico...«

Tako je povzel rojstvo današnjega PD Kranj Marijan Krišelj v svoji najnovejši knjigi z naslovom Gore v ljudeh, ki je avtorjev prispevek k 90-letnici kranjskega Planinskega društva in 100-letnici Planinske zveze Slovenije.

Toda vrnimo se v sedanost, točneje, v pisarno Gorenjskega sejma k tamkajšnjemu direktorju in dolgoletnemu predsedniku Planinskega društva Kranj Francu Ekarju. To je namreč mož, ki je izrazito uprt v prihodnost, polno novih načrtov.

Z GORENJSKO TRMO ČEZ OVIRE

Njegovo razumevanje in spodbujanje vrste dejavnosti, ki so v preteklih letih kako-vostno zaživele v okviru kranjskega Planinskega društva, kajpak ni naključje. Franc Ekar, rojen v Preddvoru, je namreč povsod vsaj z eno nogo zraven: pri 14 letih kot mlad planinski navdušenec, kmalu zatem tudi kot alpinist (za seboj ima več kot 400 plezalnih vzponov), turni smučar, smučarski vaditelj, gorski vodnik, gorski reševalec, lovec, pobudnik gradnje znanih planinskih postojank, odličen go-

spodar in kajpak nosilec številnih priznanj, tudi Bloudkove plakete.

Resnici na ljubo je treba povedati, da se je marsikdaj tudi odločno postavil po robu dogajanjem v planinstvu, s katerimi se ni strinjal, pa si je zato nabral tudi nekaj nasprotnikov. Sicer pa je danes vsakemu Slovencu jasno, da lastne poti ni mogoče vselej ubirati tako, da se strinjaš z vsakršnim mnenjem in ravnanjem.

Sicer pa je bilo delovanje kranjskega planinskega društva pogosto v znamenju upora: takšna je ustanovitev društva, pa deset let kasneje izgradnja Prešernove koče na vrhu Stola, pa tudi resni začetki kranjskega alpinizma s preplezanjem Severne triglavske stene pozimi (nekaj pred drugo svetovno vojno), kar vse sodi med uporniška dejanja. Število kranjskih vplivnih območij se je zatem naglo množilo: Storžič, Krvavec, Šmarjetna gora, Kališče, Ledine, Dom na Gospincu, Češka koča... Prav kranjska koča na Ledinah, pod Skutinim ledenikom, za katero je Franc Ekar posebej zaslužen, je postala pomembno poletno smučišče za vzgojo bodočih smučarskih reprezentantov.

Kranjsko planinsko društvo je oblikovalo samostojen alpinistični odsek že takoj po drugi svetovni vojni, prav tako tudi Gorsko reševalno službo, ki velja danes za eno izmed najboljše usposobljenih.

Omenili smo že, da je pod okriljem kranjskih planincev vrsta svetovno znanih alpinističnih imen, med njimi tudi prva Jugoslovana, ki sta stopila na vrh Everesta, Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj, nič manj popularno pa ni danes ime Tomo Česen, pa Srečo Rehberger, ali med alpinistkami Marija Štremfelj.

DRUGI NARODNI PARK?

Kranjsko društvo šteje 3000 članov, vendar hodi v gore menda vsak drugi Kranjčan, kar pomeni že tolikšen obseg, da je Franc Ekar spodbudil posvet o planinstvu v rednem pouku osnovnih in srednjih šol na Slovenskem. »Le v planinstvu vzgojena mlada generacija se bo lahko borila, da ostanejo gore vsaj takšne, kot so sedaj,« pravi predsednik kranjskih planincev, »kajti onesnaževanje iz doline sega vse višje in višje. Širijo se melišča, gozd propada, gozdne ceste povzročajo drsenje tal, erozija ima vse več moči, da o umazaniji na naših vrhovih in pod njimi ne govorimo...«

Tudi to je eden od vzrokov, da ima F. Ekar pripravljeno tudi naslednjo pobudo: predlaga namreč ustanovitev še enega narodnega parka. »Ne gre za posnemanje Triglavskega narodnega parka, pač pa za ljubiteljsko oziroma amatersko urejeno institucijo, vendar z vsemi pravnimi pooblastili, predvsem pa z možnostjo nadzora nad posegi v določeno krajino. V mislih imam predvsem dolino Ravenske Koče —

V jubilejnem, 90. letu Planinskega društva Kranj so vrli organizatorji pripravili bogat letoletni program, od katerega objavljamo le kratek povzetek.

V kratkem naj bi bila nared nova transverzala »Storžič«, ki jo bodo svečano odprli 17. junija. Tedaj je predviden na Kališču velik zlet planincev in vaja Gorske reševalne službe. Te dni je v Kranju izšel zbornik Marijana Krišija »Gore v ljudeh«, še pred počitnicami pa naj bi bil v Kranju na pobudo tamkajšnjega Planinskega društva slovenski posvet o možnostih rednega pouka planinstva v osnovnih in srednjih šolah.

Kranjčani pa pripravljajo za planinsko sezono še planinski tabor na Jezerskem, posvet o planinski ekologiji, pogovor o ustanovitvi narodnega parka v območju Jezerskega in Okrešlja, pripravljajo planinski pohod v Črno goro ter aktivnosti za večjo varnost v gorah, medtem ko so planinski objekti in Center za obveščanje pred kratkim dobili stalno radijsko povezavo. Ni še znan datum svečane letne skupščine in kulturnih ter zabavnih prireditev, ki bodo pripravljene v čast 90-letnice PD Kranj. O tem bodo kranjski planinci javnost kajpak pravočasno obvestili. dm

to je območje od Savinjskega sedla do Jezerskega, kajti območje od Obirskega do Belske Kočne so Avstrijci na podoben način že uredili. Tudi Okrešelj bi bilo nujno zaščititi, pa območja kamniške občine. Žal pa se naša administracija za te probleme silno malo meni, čeprav je na tem območju problem erozije vse resnejši, naraščajo melišča, koridorji nad tem območjem pa še dodatno onesnažujejo zrak z vrha. To je sicer že vprašanje večrajšnjega dne — žal brez odgovora tudi še danes.«

Franc Ekar večkrat ponavlja svoje stališče, da je končno treba izoblikovati lik planinca s pravicami in tudi dolžnostmi, saj smo si doslej v gorah in od gora vsi samo jemali, ne da bi nas vsaj malce požgečkal tudi občutek dolžnosti do gore. Povsem drži, da bi bilo koristno mlademu rodu te reči vcepiti že v osnovni šoli, nemara celo prej, toda planinska društva so po mnenju kranjskega predsednika tista, ki morajo svojemu članstvu tudi praktično dokazati, da v življenju ni pravic brez dolžnosti, pa jih torej tudi v gorah ne more biti. Biti član planinskega društva naj bi posledaj pomenilo tudi opraviti določeno število udarniških ur v dobrobit gore.

»Zelo se strinjam s tistimi, ki si prizadevajo v gorah povezati interese poklicnih institucij z ljubiteljskimi skupinami, čeprav prvi nekako ne čutijo prave potrebe sodelovati z nami.« Kranjsko društvo si vse bolj

prizadeva navezati koristne stike z gozdarji, zlasti kar zadeva zlovešče gozdne ceste, ki niso speljane pravilno in povzročajo odnašanje zemlje s hriba ter prepogosto omogočajo dostop z avtomobili skoraj tik pod vrhove nekaterih gora. Tu gre tudi za Storžič — in seveda ne le zanj. Vse bolj iščejo planinci tudi stične točke z ekologi, saj se tako eni kot drugi borijo za isti cilj — za goro.

PROFESIONALNI NEPROFESIONALCI

Kranjski planinci oskrbujejo okrog 150 kilometrov planinskih poti, posebej pa znajo poudariti, da so prvi oblikovali lik planinskega vodnika, ki naj bi poskrbel za množično planinarjenje. Kmalu se je rezultat tudi pokazal, in sicer v več kot 700 uspešnih akcijah pod geslom »Kranjčani hodimo v gore«. Zdaj ima Slovenija vsaj 500 registriranih planinskih vodnikov in več deset registriranih gorskih vodnikov. Prav v zvezi s slednjimi pa se zadnje čase kopičijo nesporazumi, ki jih predsednik Ekar takole razlaga: »Da dobimo gorskega vodnika, seveda še zdaleč ni enostavna pot, saj so kriteriji za ta naziv dosegljivi le redkim. Potem pa se dogaja, da agencije gorske vodnike, ki so se oblikovali pri nas, enostavno speljejo mimo vrat planinskega društva. V svoje pridobitniške namene seveda uporabljajo tudi vse gorske naprave, urejene poti, skratka, vse, za kar mi skrbimo s prostovoljnimi delom. Bilo bi torej prav, da bi se povezali z nami.«

Kranjska Gorska reševalna služba je že tako močna in učinkovita, da se vse pogosteje namiguje na njeno profesionalizacijo. Kako je s tem?

»Če se s tem izrazom misli na kakovost dela te službe, potem je točno, da se profesionaliziramo,« odgovarja predsednik PD Kranj. »Vendar ostaja naša reševalna ekipa, ki šteje 80 reševalcev, še naprej volonterska. Res je vsak trenutek na voljo z najmanj 50 reševalci, povezava med goro in dolino pa postaja hitrejša, saj bodo reševalci poslej povezani prek Centra za obveščanje v Kranju na številki 985. To ne pomeni, da ne bi potrebovali poklicnih gorskih reševalcev, vendar bi v tem primeru potrebovali debele milijarde. Samo transport ponesrečenca z vrha Grintovca v zimskih razmerah bi danes najbrž stal več kot 5 starih milijard dinarjev.

Je pa pokazala kranjska občina izjemno razumevanje za težaška opravila gorskih reševalcev, ki imajo na območju kranjskih gora vselej kar preveč dela. Z njihovo pomočjo so prvi posodobili informacijski sistem oziroma vzpostavili telekomunikacijske zveze med gorskimi postojankami in Centrom za obveščanje, Gorska reševalna pa je dobila posebne radijske zveze. V kranjski občini imajo šolski primer dobre obveščenosti o dogajanju na gori, o potrebah v gorah, in hitre radijske zveze tudi med reševalci samimi.

Seveda pa brez pomoči Planinske zveze Slovenije vsega tega Kranjčani ne bi imeli. Tako sta bolje zaščiteni oba, ponesrečenec in reševalec, kajti tudi slednji v reševalni akciji ni v mnogo boljšem položaju kot tisti, ki ga rešuje. Če upoštevamo, da je planinstvo najbolj priljubljen konjiček na Slovenskem in da hodi vsaj vsak deseti Slovenec v gore, potem je treba dodati le še to, da nas je tudi na dvatisočakah mnogo preveč v »adidaskah« ali pa celo z maligani v krvi. Za posledice vprašajmo gorske reševalce.«

Požar pod Everestom

To je bila največja nesreča, ki je kdajkoli prizadela Tjangboče v Kumbu Himalaji in ob poti proti Everestu. Dne 12. januarja letos je požar popolnoma uničil ta prekrasen samostan. Tudi šola, ki jo je dal pred komaj dvema letoma zgraditi Sir Edmund Hillary oziroma njegova himalajska kreditna ustanova, je ožgana in torej močno poškodovana. Samostan Tjangboče so zgradili v letih 1915 in 1916 menihi iz znamenitega in fantastičnega tibetanskega samostana Rongbuk. Ta edinstveni spomenik himalajske arhitekture je bil središče šerpske kulture, verskega življenja in rodovne individualnosti. Več kot 8000 šerp — pripadnikov šerpskega rodu, ki živijo v Solo Kumbufu, je opravljalo svoje verske obrede v tem samostanu, ki ga je vodil Lama Nawang Tenzing Zangbo. Vsako leto je 7000 do 8000 tujih pohodnikov in gornikov obiskalo ta samostan z naravnimi kulisami, kakršnih ni nikjer drugje na svetu: z Ama Dablamom, Everestom, Nuptsejem in Lotsejem v ozadju.

»Ni odprave na Everest, ki se ne bi ustavila v Tjangbočeju,« so napisali člani sov-

jetske odprave leta 1982. »Že po tradiciji se je treba pred vzponom oglasiti v samostanu. Tam domačini žrtvujejo in molijo, da bi bilo alpinistom vreme naklonjeno in da bi jim podvig uspel.«

V zakladnici sosednjega samostana je spravljen znamenit yetijev skalp, ki ga je videl že leta 1953 Charles Evans.

Dne 31. januarja letos je Sir Edmund Hillary s helikopterjem priletel v Tjangboče. »Stopal sem prestrašen med samostanskimi ruševinami, ki so še vedno smrdele po ožganem, med podrijami tega samostana, ki je čisto do kraja opustošen,« je dejal.

Sir Edmund Hillary, prvi zmagovalec Everesta, dela v Nepalju že več kot 30 let in tam gradi mostove, bolnišnice in sole. Zdaj poziva vse ljubitelje gorskega sveta, naj nemudoma izdelajo mednarodni projekt za prenovu samostana. »Tjangboče sodi k svetovni dediščini in ga je treba obnoviti,« je povedal. »Upam, da bodo vsi alpinisti in udeleženci trekkingov, ki so obiskali Tjangboče ali ki imajo radi te gore in te ljudi, sodelovali pri tem projektu, ki se ga je vredno lotiti. Tjangboče mora spet zaživeti.«

Józef Nyka

75. TOČKA NEKIH NADVSE LEPIH POTI

To je pravzaprav naključje, kakršnih je sicer vse polno v tem našem življenju.

Pred dnevi je v uredništvo Planinskega vestnika prispelo pismo Lada Cvetka, v katerem se v imenu primorskih planincev spominja življenjskega jubileja zdravnika in planinca dr. Branka Šalamuna. V nadaljevanju zapisa je jubilatov nekakšen samointervju, ki se končuje z željo, da bi na Vremščici zrasla planinska koča.

Le nekaj dni pozneje pa je v uredništvo prispelo pismo dr. Šalamuna, v katerem piše, da ga je pisanje o TV nanizanki s slovenske planinske transverzale v Planinskem vestniku spodbudilo k pisanju o bodoči koči na Vremščici.

Tako združujemo pod en naslov vse tri prispevke s tistega predela naše (tudi hribovite) domovine, od koder je na straneh PV tako malo novic. (Op. ur.)

JUBILANT DR. BRANKO ŠALAMUN

Konec maja letošnjega leta je dopolnil 75 let doktor Branko Šalamun iz Kopra. Malokdo od živečih primorskih planincev je tako znan in priljubljen, kot je zdravnik — pediater, duhovit sogovornik in retorik Branko Šalamun.

Dr. Šalamun je prišel v Koper leta 1950 z že formirano družino. Organiziral je otroško ambulanto in otroški oddelek v koprski bolnišnici ter kmalu zatem prevzel mesto ravnatelja bolniških oddelkov od Ankarana do Pirana. Tu je posvetil svoje znanje zdravljenju mladih rodov južno-primorskih občin, ki so se rojevali in zdravili v bolnišnici. Število staršev, ki so mu hvaležni, ne bo znano nikoli, zagotovo pa je eden med njimi tudi avtor tega zapisa. Vsi, ki vsaj površno poznamo doktorja Šalamuna, vemo, da je ta dobri človek ob bežnih srečanjih vedno nasmejan in dobre volje ter pripravljen pokramljati o vsem mogočem.

Branko Šalamun je bil v začetku šestdesetih let na čelu Planinskega društva Koper. V skromnosti, ki je prislovična za mnoge slovenske planince, pa meni, da so bila tista tri leta predsednikovanja bolj revna kar se tiče društvene dejavnosti. Misli, da je le nekaj prispeval, ker mu je uspelo pridobiti mnogo mlajšega predsednika PD, zdaj žal že pokojnega Vinka Lovrečiča, ki je pozneje v svojem 10-letnem vodenju Obalnega planinskega društva pomladil društvo.

Da bi nam živel še mnogo leta, dragi doktor Šalamun, Vam kličemo vsi, kar nas dobrih je ljudi!

ZAKAJ HODIM V GORE?

»Vprašali ste me, zakaj sem pričel hoditi v gore in zakaj še vedno hodim v planine, zato Vam skušam odgovoriti.

Dr. Viktor Vovk, Tržačan, predvsem planinec in ustanovitelj planinskega društva ob morju v Koprju, je rekel:

»Planinstvo se začinja na domačem vrtu.«

Tudi moje planinstvo korenini na dedkovem vrtu, ob majhni hišici v Ptujju. Iz nje ga me je mlada mama vodila vsa leta prve svetovne vojne na vsakodnevne popoldanske sprehode v ptujsko okolico, od Ljudskega vrta do Mestnega vrha.

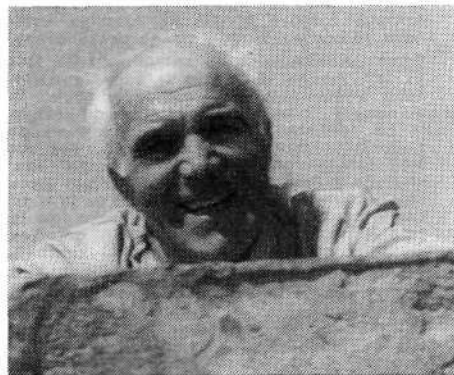
Pozneje sem posnel svoje vzornike: Janka Pertota, požrtvovalnega primorskega vzgojitelja in sokolskega načelnika, prodornega športnika Marjana Pavšiča, ki je bil v hudi zimi 1929 moj inštruktor smučanja — in sem tekmoval s svojimi vrstniki, predvsem pod okriljem demokratičnega sokolskega društva v mestu Ptujju, od letnega telovadišča v Ljudskem vrtu do počitniških taborenj.

Seveda sem v mladih letih pretiraval. Živo se spominjam vročega poletnega dne, ko sem od zgodnjega jutra do srede noči ob polni luni prehodil pot iz Logarske doline, mimo Rinke in Okrešlja na Kamniško sedlo, čez Planjavo in Ojstrico nazaj v dolino in čez Okrešelj do vrha Mrzle gore — pa ne po markiranih poteh.

Ko sem odrasel družinskim sprehodom in izletom, sem zahajal v gore večinoma sam, kot študent medicine pa vedno bolj s člani nove družine: od moje žene do najinih otrok in sedaj do vnukov.

Zakaj še vedno zahajam v planine? Zato, ker to — hvala bogu, pa tudi moji materi in ženi — še morem. Hodim zaradi teles-

Dr. Branko Šalamun

nega in duševnega zdravja, svojega, in zaradi spodbude mojim najbližjim, pa tudi zaradi dobre planinske tovarišije.

Bolj sam kot v družbi sem reševal — in rešil — marsikateri osebni, življenjski in poklicni problem.

Svoje planinstvo bi rad zaključil v kraških Gabrčah, domovini primorske Miklove Zale, Srebrne — in moje junakinje zvestobe, s prizadevanjem, da dobi čudovita gora Vremščica na 75. točki slovenske planinske poti od Maribora do Kopra svoj planinski dom.«

L. C.

ČUDOVITA VREMŠČICA

Neutrudni slovenski pisatelj Anton Ingolič je prehodil slovensko planinsko pot od Maribora do Kopra v treh počitniških mesecih od 1959. do 1961. leta. Leta 1986 je v založbi Mladinske knjige (z odgovornim založnikom Borutom Ingoličem) izšla mladinska planinska povest »Čudovita pot«.

Oče te poti, imenovane transverzala, je mariborski profesor in planinec Ivan Šumljak. Pot je zasnoval kmalu po drugi svetovni vojni prek Pohorja in počasi zagotovil njeno nadaljevanje s sklenjenim zaporedjem rdeče-belih markacij s številko 1 vse do Postojne in njene svetovno znane jame.

Planinci z Obale smo transverzalo podaljšali vse do Kopra, nakar je profesor Šumljak izbral sklenitev krožne poti s tako imenovano razširjeno potjo do domačega Maribora z 19 obveznimi in 43 neobveznimi točkami.

Od 1958. leta, ko je izšel prvi vodnik po transverzali, do sredine 1974. leta, v katerem je izšla četrta dopolnjena izdaja vodnika, je prehodilo transverzalo 1580 planincev in je dvignilo transverzalne knjižice 20 785 pohodnikov. Leto za letom jim sledijo številni tisoči novih planincev.

Čeprav so iz Švice, pradomovine alpinizma, grobo napadli Šumljakovo izvorno in spodbudno zamisel, češ da je nesimpatično obvezujoča, če že ne kar komunistično ukazujoča, pa so v naslednjih letih tudi Švicarji prevzeli trasiranje povezanih planinskih poti — in za njimi vsa Evropa, če že ne ves planinski svet.

V vodilnem švicarskem planinskem glasilu je našo transverzalo uspešno branil pisec prve slovenske naravovarstvene knjige »Kjer tišina šepeta« profesor Franca Avčin. Svoj zadnji počitek si je izbral ob zvesti sopotnici Lilijani nad Sočo, na pokopališču v Trenti.

Od leta 1960 naprej obljublamo planinci, da bo dobila Vremščica na 75. točki čudovite poti svojo planinsko postojanko. Od planinske kočice »Mladika« nad Postojno do Tumove kočice na Slavniku je osemnajst ur hoda. Na vsej transverzali od Maribora do Kopra je to edini odsek, ki ga ni mogoče prehoditi v enem dnevu. Planinsko

društvo v Sežani, ki je slavilo 1987. leta 35 let obstoja, je v svojih najboljših letih še vedno edino primorsko planinsko društvo brez kočice. Premore pa Vremščico, v maju zbirališče primorske mladine. Sedanjí odbor društva se je končno odločil, da bo zgradil mladinsko planinsko kočico na gori Vremščici v dobro vse slovenske mladine — in kriznim časom navkljub.

Senožejci na čelu z Radom Medenom so za kočico že marsikaj pripravili: od lokacijskega dovoljenja, potrjenega od postojnske garnizije JLA in od goriškega zavoda za spomeniško varstvo, od parcele ob stoletni bukvi, kjer so se včasih, ko so na Vremščici še kosili, zbirali kosci, ko so jim prinesla kosila v jerbasih brhka senožejska, gabrška in vremska dekleta, do projekta za kočico, ki ga je pripravil Kraševc, arhitekt Marjan Vrabc, in do 3500 betonskih blokov, ki jih je dovolj za celotno stavbo. Pod njeno gostoljubno streho in v gozdu pod vrhom Vremščice bo vsem gostom odprta jedilnica z 20 sedeži, skupna spalnica z 20 ležišči, kuhinja, dve dvoposteljni sobi, prha s toplo vodo in odprta terasa. Vse to bo ob zaključku ceste, ki omogoča motoriziranim turistom, še zlasti Tržačanom, željnim ovčjega sira, pršuta in terana, da se brez posebnega truda pripeljejo prav pod vrh Vremščice.

Senožejska in sežanska mladina naj bi imela v koči glavno besedo. Prav zaradi nje je dobro in koristno, da dobi Vremščica v kriznem in novega zaupanja vrednem 1989. letu mladinsko planinsko kočico na čudoviti gori Vremščici, na pragu svetovno znanih in od UNESCO priznanih — čeprav še vedno ogroženih — Škocjan-
skih jam.

Branko Šalamun

PV pred 83 leti

Pred 83 leti, leta 1906, je bilo na straneh Planinskega vestnika objavljeno tudi tole:

»Vstopili smo v ves zamotan kaos dolgov, upnikov in dolžnikov. Še imamo dolžnikov, ki si ne delajo časti s tem, da še danes odtegujejo podružnici večletne zaostanke članarine. Te malo-zavedne naj se skuša v prihodnjem letu prisiliti k plačilu sodnim potom, tudi če bi jih s tem skrajnim korakom odtujili podružnici; taki člani ne hasnijo nobenemu društvu.«

Ali je kaj novega pod tem soncem? Ali so se glede tega od takrat časi kaj spremenili? Spremenile so se le navade — in morda odločnost ljudi (tudi »udov« planinske organizacije): včasih bi bili pripravljene članarino izterjati tudi s sodnijo, danes tak dolg preprosto odpišemo.

Zato so takrat imeli, danes pa tudi imamo — kar pač imamo.

RAZGLED PO VSEM SLOVENSKEM SVETU

JOŽE DOBNIK

Letos 13. junija bo minilo 20 let, kar so v Ljubljani slovesno odprli Transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Obletnico bodo proslavili 11. junija na 22. zboru planincev PTT Slovenije, ki bo na Polževem, kjer je ena od 88 kontrolnih točk transverzale. Tri dni pred zborom pa bo izpred poslopja pošte v Črnomlju, ki je spomenik v NOB padlim kurirjem in vezistom, odšla po transverzali skupina planincev in ptt delavcev ter prinesla pozdrave udeležencem 22. zboru na Polževem.

Zamisel o Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije je bila porojena, ko sta planinski društvi PTT Ljubljana in Maribor organizirali 14-dnevni pohod po poteh, po katerih so partizanski kurirji med NOB prenašali pomembna sporočila in drugo pošto; planinci so s pohoda prinesli pozdrave vseh ptt delavcev SR Slovenije delavskemu svetu Združenih ptt organizacij Slovenije, ki je 19. junija 1967 na slavnostni seji na Lokvah podelil domicil kurirjem in vezistom NOV Slovenije. Kmalu zatem je domicilni odbor imenoval posebno komisijo, ki naj bi proučila možnosti za novo transverzalo in se pogovorila z Glavnim odborom ZZB Slovenije, Planinsko zvezo Slovenije in vsemi slovenskimi ptt organizacijami; komisijo je vodil Martin Prevorčnik, takratni direktor Podjetja za ptt promet Maribor, v njej pa so sodelovali predstavniki planinskih društev PTT Ljubljana in Maribor. Komisija je dobila soglasje Glavnega odbora ZZB in Planinske zveze Slovenije, vsa slovenska podjetja za ptt promet pa so s samoupravnim sporazumom zagotovila potrebna materialna sredstva za organizacijo transverzale in stalno vzdrževanje. Komisija je sporazumno z Glavnim odborom ZZB in Planinsko zvezo Slovenije določila transverzalo pot, ki so jo prizadevni ptt planinci in drugi ptt delavci spomladi 1969 označili in prinesli na kontrolne točke kontrolne žige, komisija pa je založila dnevnik in izdala začasni vodnik.

POT PO ODMAKNjenih PREDELIH

Slovesna otvoritev transverzale je bila 13. junija 1969 v Ljubljani; pred stolpnico PTT se je zbralo okrog 1000 ljudi, med katerimi so bili nekdanji kurirji in vezisti, prvi komandant slovenske partizanske vojske Franc Leskošek-Luka, predsednik ZZB Slovenije Janko Rudolf, predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potoč-

nik, predsednik skupščine Jugoslovanskih PTT Stjepan Banek, glavni direktor Združenih ptt organizacij Slovenije Jože Gerbec in več predstavnikov družbenopolitičnih organizacij, planinskih in drugih društev ter slovenskih in hrvaških ptt organizacij. Dragica Rome, prva predsednica domicilnega odbora, ki je tudi bila med pobudniki transverzale, je v slavnostnem govoru orisala pomen transverzale in jo proglasila za odprto. S slovesnosti so se kot prvi podali na pot dijaki Šolskega ptt centra iz Ljubljane, ki so v skupinah celotno pot tudi prehodili in si kot prvi pohodniki prislužili kolektivno transverzalo značko.

Namen transverzale kurirjev in vezistov je, da pohodniki spoznavajo dejavnost kurirjev in vezistov NOV Slovenije ter pomembne dogodke iz NOB ter zgodovinske, kulturne, prirodne in druge znamenitosti slovenske dežele. Transverzala pot pa popelje obiskovalce tudi na območja, ki so odmaknjena od večjih središč, glavnih prometnih cest in od tradicionalnih planinskih poti, kamor navadno ne zahajamo, čeprav skrivajo mnogo naravnih lepot in zgodovinskih znamenitosti.

Ob transverzalnih poti in v neposredni bližini je bilo 40 kurirskih postaj, kar pomeni, da je precejšen del poti speljan po nekdanjih kurirskih poteh, čeprav so nekatere v največjem času spremenjene v gozdne in druge ceste. Vodnik po transverzali bo pohodnike opomnil, da je bilo ob poti ali blizu nje osem partizanskih telefonskih linij z več telefonskimi postajami in tudi več radijskih postaj enot NOV in glavnega poveljstva.

ŠTIRI ZNAČKE ZA ENO POT

Transverzala pot se prične v Gančanih v Prekmurju pri spomeniku narodnemu heroju Štefanu Kovaču-Marku, konča pa na Slavniku, kjer je bila med NOB pomembna kurirska postaja P-2. Pot je dolga nad 1000 kilometrov oziroma 307 ur hoje, če bi šli po njej peš od začetka do konca. Kontrolnih točk, kjer so žigi, je 88; so pri spomenikih in objektih iz NOB, v planinskih postojankah, v gostiščih, na kmetijah in poštah ter v skrinjicah na nekaterih vrhovih. Vsa pot je označena s planinskimi ali pa rdečimi »TV« markacijami. Opisana je v Vodniku po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije, ki ga je leta 1980 založil Domicilni odbor kurirjev in vezistov NOV Slovenije pri Združenih ptt organizacijah Slovenije, sestavljen pa podpisani. Kdor želi prejeti za celotno ali za

del prehojene poti transverzhalno značko, kupi transverzhalni dnevnik, v katerega oddtisne kontrolne žige; dnevnik in vodnik dobi na vseh večjih poštah, PTT in nekaterih drugih planinskih društvih ter v knjigarlah, ki prodajajo vodniško in planinsko literaturo.

Z namenom, da bi tisti, ki zaradi velike dolžine ne morejo prehoditi celotne poti, prehoditi vsaj njen del in prejeli značko, je bila pot leta 1983 razdeljena na štiri odseke: Gančani—Menina planina, Menina planina—Kočevje, Kočevje—Blegoš in Blegoš—Slavnik. Za en prehojeni odsek prej-

mejo bronasto, za dva srebrno in tri malo zlato transverzhalno značko. Ze celotno pot podeljuje Odbor za transverzhalo vsako leto na sprejemu ob dnevu republike velike transverzhalne značke vsem, ki so v tem letu pot končali.

Doslej je prejelo velike transverzhalne značke 475 pohodnikov, med njimi tudi planinci iz SR Hrvatske, Srbije ter Bosne in Hercegovine. Precej jih je pot prehodilo večkrat, kar pove, da je hoja po transverzhalni poti privlačna in da ponuja pohodnikom veliko zadovoljstva. Največkrat, kar trinajstkrat, jo je prehodil znani gornik Slavko Krušnik iz Ljubljane.

NAJDALJŠA TRANSVERZHALNA POT

Pohodniki so v transverzhalne dnevnike zapisali precej dragocenih pripomb in predlogov za izboljšanje transverzhalne, pa tudi pohval in lepih vtisov. — Ludvik Piškur iz Trbovelj je med drugimi zapisal: »Transverzhalno pot sem prehodil drugič. Potovanje je bilo zelo lepo, včasih malo naporeno, toda na koncu, po analizi prehojene poti, je vse v redu. Čeprav sem prehodil oziroma prevozil dobršen del Evrope, si je več ne želim, saj ima naša domovina zadošči lepota, ki zasluži vse občudova-

nje.« — Minka in Tone Polajnar iz Železnikov pravita: »TV nama je pomagala obiskati kraje, ki jih prej nisva poznala in ki jih verjetno tudi ne bi obiskala. Zato sva vsem za idejo in delo zares hvaležna. Povsod, kjer imajo žig, sva bila lepo sprejeta.« — Jože Tavčar iz Ljubljane med drugim piše: »Transverzhal je najdaljša taka pot v Sloveniji. Ker sem jo res peš prehodil, vem, kako je Slovenija resnično lepa dežela. Z dobrih razglednih točk, ki jih na transverzhalni poti ne manjka, vidiš ves svet, ki ga Slovenci posedujemo. Ob pričetku poti nisem pričakoval, da bom videl toliko lepega. Ni mi žal, da sem se odločil za to pot in sedaj, ko je za mano, imam prav lep občutek.« — In še Egon Mervic iz Idrije: »Prehodil sem že vrsto transverzhal, vsekakor pa je Transverzhal kurirjev in vezistov NOV Slovenije vredna naporov ob premagovanju neštetihih kilometrov. Človek na tem potovanju spozna zelo lep del naše domovine in samo čudi se lahko, kako je mogoče na tako majhnem območju doživeti toliko čudovitih stvari: od srečanja z zanimivimi ljudmi do spoznavanja zgodovinskih in kulturnih pomnikov, etnoloških posebnosti, naravnih znamenitosti itd. Resnično lahko rečem, da se počutim notranje bogatejšega na koncu te prehojene poti.«

Transverzhal kurirjev in vezistov NOV Slovenije je poleg Slovenske planinske poti naša najpomembnejša in najdaljša transverzhalna pot. Slovenska planinska pot je namenjena gornikom, saj je na nekaterih odsekih in za vzpone na nekaj vrhov potrebna vzdržljivost in primerna planinska usposobljenost. Transverzhal kurirjev in vezistov pa ni prenaporna. Čeprav poteka večinoma po planinskem svetu, je povsod speljana po dobrih poteh; najvišja točka je Veliki Snežnik (1796 m), še najbolj naporeni so vzponi na Uršljo goro (1696 m), do Doma na Peci (1665 m) in na Porezen (1622 m); pohodniki, ki so jo prehodili, menijo, da je primerna za vse starosti.

Ob 20-letnici Transverzhalne kurirjev in vezistov NOV Slovenije vabim planince, da se pridružijo tistim, ki smo transverzhalo že prehodili; če bodo hodili z odprtimi očmi in z željo, da se bodo seznanili z bogastvom naše dežele, bodo pot končali srečni in zadovoljni, kot so bili mnogi v teh dvajsetih letih.

To poletje mineva natančno sto let, odkar je prišel na Dovje za župnika Jakob Aljaž. Ob stoletnici tega dogodka, ki je približal Aljaža najvišjim slovenskim goram, Aljaž pa te gore slovenskemu ljudstvu, mu bodo potomci njegovih nekdanjih faranov odkrili velik spomenik, Planinski vestnik pa bo v priložni številki objavil nekaj doslej še neobjavljenih prispevkov o življenju in delu tega velikega planinca in Slovenca.

MARKACIJE, POTA IN VAROVALA V NAŠIH HRIBIH

GORSKI SVET BREZ UPRAVLJALCEV

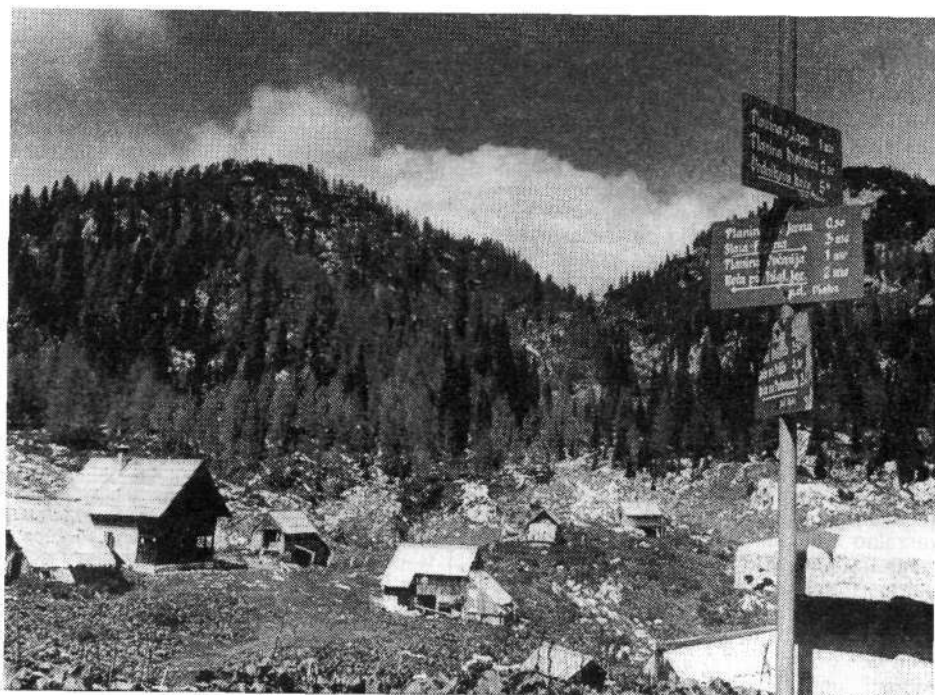
Na Jančah je bil 11. in 12. marca posvet vodij območnih skupin in delovnih skupin Komisije za planinska pota pri izvršnem odboru Planinske zveze Slovenije. Temeljna ugotovitev je bila, da na posvetovanju ni bilo vodij območnih skupin iz oddaljenejših predelov, iz Koroške, Podravja in Pomurja, čeprav so nekatere od teh skupin zelo aktivne, kajti člani, ki so jedro teh skupin, se pravi delavci s stroji, vrtnalci in napenjalci žične vrvi, se bolj zanesljivo udeležujejo akcij kot sestankov. Ugotovljeno je bilo, da je vzgojno delo komisije uspešno, kar zadeva tečaje za markaciste, pri katerih je težišče na praktičnem delu in na katerih sodelujejo tudi inštruktorji. Nadaljnje delo s tečajniki je prepuščeno planinskim društvom in njihovim odsekom za pota, ki pa večkrat ne znajo izkoristiti pridobljenega znanja, kar vodi do osipa markacistov. Pri nekaterih PD in MDO ni zanimanja za takšno izobraževanje, kar se kaže pri vzdrževanju potov, nestrokovnem in neenotnem markiranju ter pomanjkljivi opremljenosti s smernimi in orientacijskimi tablami (Posočje, Julijci, Obalnokraški MDO).

Lani so markacisti opravili v naših gorah veliko dela. V Kamniško-Savinjskih Alpah so med drugim uredili poti in varovala v Turskem žlebu. Zaradi dobrega načrto-

vanja so porabili manj materiala, pot pa je varna, čeprav je ocenjena kot zelo zahtevna. Obiskovalci gorá so obnovljena varovala visoko ocenili. — Tudi dokončanje zavarovanja na Raduhi je bilo opravljeno kakovostno, sodelovanje z markacisti Koroške pa je bilo vzorno. — Delo na Škrlatici ni bilo tako kakovostno, kot so želeli in kot določajo normativi. Vzrok za to so nesporazumi z Mojstrančani, kot je bilo rečeno na posvetovanju na Jančah. Letos bodo odpravili pomanjkljivosti in uporabili ustrezen material. — Vsa varovala na Prisojniku so obnovljena; izjema je le del Jeseniške poti. Sodelovanje s PD PTT je bilo vzorno. Jeseničani pa so, kot so dejali na Jančah, povsem odpovedali. Delo na Prisojniku je bilo pravi podvig. Tako so zdaj pota in varovala od Pogačnikovega doma do Vršiča vzorno popravljena.

Komisija za pota načrtuje letos dokončanje Jeseniške poti na Prisojniku, obnovo varoval na Rjavini (grebenska pot in pot Rjavina—Pekel) ter obnovo varoval in poti na Jalovec. V Kamniških Alpah nameravajo obnoviti pot iz Robanovega kota na Korošico ter od tam na Planjavo in na Kamniško sedlo.

Komisija načrtuje letos tudi dva tečaja za markaciste, in sicer na Vršiču za go-

renjska in severnoprimska PD in v Logarski dolini za savinjski in koroški MDO, ter seminar za inštruktorje.

Udeleženci posvetovanja na Jančah so ugotovili, da razpolaganje z našim gorskim svetom in s predgorjem ni ustrezno zakonsko urejeno. Zato najrazličnejše organizacije, skupnosti in celo posamezniki popolnoma nenačrtno urejajo nova pota in postavljajo svoje posebne znake. Tako je naša majhna Slovenija prepredena s potmi in znaki, kar vsekakor niso smotrni posegi v naravo. To je neprestana grožnja vsem poskusom, da bi obdržali ekološko ravnovesje, da bi prostor kulturno izrabili in da bi odpravili dosedanji nered v naravi.

»Glede uporabe in varovanja naše naravne dediščine,« je bilo rečeno na posvetovanju, »vlada tolikšen nered, da niti or-

gani Planinske zveze Slovenije niti druge naravovarstvene institucije niso sposobni uveljaviti enotne politike za izrabo naravnih dobrin. Planinci, predvsem markacisti, pa tudi taborniki in drugi varstveniki narave si ne lastimo monopola nad gorskim svetom, čeprav ugotavljamo, da smo do pred dvajsetimi leti planinci brez napisanega dogovora vendarle veljali za upravljalce gorskega sveta, tudi predgorja. Zanj smo skrbeli dokaj smotrno, vsaj kar zadeva pota, varovala in markacije, vendar moramo, žal, priznati tudi zelo grde in grobe izjeme.

Udeleženci posveta zelo upravičeno zahtevamo, da državni organi naposled vendarle s posebnimi predpisi uredijo upravljanje goratih in hribovitih predelov Slovenije, pri čemer naj bo zagroženo tudi s kazenskimi sankcijami za kršilce,« so sklenili slovenski markacisti.

TAVANJE SKOZI MEGLO H GORAM

POTEM SEM NAŠLA SÁMO SEBE

ANA URŠIČ

Pod psihičnim pritiskom se živčno prestopam poleg mize v svoji sobi. Zamišljeno in z otožnostjo pogledujem in obračam knjigo. Tri leta je minilo, ko sem zadnjič delala izpit na fakulteti. In sedaj? Na vsak način hočem narediti izpit pred poletjem! Jeseni bom lahko samo lažje nadaljevala študij in za vekomaj prekinila svoj prisilni dopust.

Nočem misliti, kako je bilo. Še vedno me boljijo mišice in sedenje mi povzroča neznozne bolečine. Joj, kdaj bo tega konec! Da lažje prenašam, med študiranjem hodim gor in dol in ponavljam. Kamorkoli grem, ponavljam snov.

Lahkomiselnost in nezainteresiranost zdravnikov je imela za posledico, da sem fizično povsem oslabela. Za nameček so me pustili sredi ceste kot kup smeti. Še ni bilo dovolj: »dobrohotno« so me hoteli usmeriti k psihiatru. Žalostno, da je človek sposoben v imenu medicine, zakona ali v kateremkoli drugem imenu nesrečneža prisiliti ob steno, dokler ne postane povsem odvisen. In kaj ostane od človekove osebnosti? Še sreča, da se navdušujem za alternativne rešitve.

Našla sem jih več, kot sem sprva upala. Začeti sem morala migati in še enkrat intenzivno migati. Bila sem tako slabotna, da sem hodila le na krajše sprehode: kot ženice iz doma onemoglih.

Poleg mene je najbolj trpela mama. Nikomur nismo razlagali, ker je za razumevanje takih stvari potrebna širina, ki je ne premore kdorsibodi. Vsak dan mi je z oljnim oljem natirala mišice, pri tem

pa sem tučila kot ranjen lev. Tudi na akupunkturi je bilo tako: vse je bilo boleče. Doktor je imel res potrpljenje z menoj. Še zdravljenje je bilo uspešno — proti njegovemu pričakovanju; na začetku terapije mi ni mogel ničesar obljubiti.

Vreča za višinsko bolne

Leto za letom umre na Himalaji več alpinistov zaradi višinske izčrpanosti ali višinske bolezni. Tudi Šerpan ni prizanešeno: smrt Lakpe Dordžisa na južnem sedlu Everesta decembra 1988 je najboljši primer za to.

Pred natančno desetimi leti je strokovni tisk prinesel novico, da je Günter Hauser konstruiral rešilno zračno vrečo, v kateri je mogoče mehansko zvišati zračni tlak in se tako na kraju samem učinkovito spopasti z višinsko boleznijo. Naprava, ki je prišla na trg tudi s pomočjo trdke »Arion KG«, pa žal ni naletela na večje zanimanje in je skorajda niso uporabljali.

Zdaj pa so to zamisel ponovno oživili Američani. Neka znanstvena skupina, ki je jeseni leta 1988 spremljala odpravo iz Wyominga na Everest, je imela med drugim nalogo, da preizkusi novo konstrukcijo zračne vreče. Rezultati so več kot mnogo obetajoči. »Vrečo so zdravniki uporabili pri več primerih pljučnih in možganskih edemov, pri čemer so bili učinki dobri,« je dejal eden od znanstvenikov.

»Vsaj v enem primeru pa bi lahko preprečili smrt,« je dejal. »Prav tragično je, da je nedelež od našega tabora umrl za pljučnim edemom, ki ga je povzročila višina, neki francoski alpinist, ki je v komaj osmih dneh prišel iz Pariza v višino 5180 metrov. Če bi njegovi tovariši vedeli, da imamo tako blizu tako preprosto napravo, bi bilo njegovo življenje najverjetneje rešeno.«

Vreča tehta skupaj s priborom komaj tri kilograme in glede tega torej lahko spada k opremi za višinske tabore, kjer je potek višinske bolezni še posebno hud. József Nyka

In potem se oglasijo ljudje: saj nimaš nobenih skrbi! Pomeni, da so premalo zaposleni, da vtikajo nos v način življenja drugega. Pustijo mu naj svobodo, življenjsko izvirnost in pristnost. Mar moramo vsi živeti po istem kopitu?

Še včeraj sem slišala vprašanje: »Koliko časa še misliš vleči študij?« Trudim se, da bi čimbolj neprizadeto odgovorila:

»Ne vem. Odvisno...« Nehote sledi ironična pripomba:

»Čudovita študentska leta!« — »Ja, seveda!« sem komaj slišno dahnila.

Mozgala sem, s katerim športom naj bi se začela ukvarjati. Poleti sem šla s planinci v Julijce, jeseni pa sem zavila na alpinistični odsek. Pojma nisem imela, kakšno je plezanje v resnici. Samo da migam, da se pozdravim, četudi bom celo življenje v plezalnem vrtcu v najbolj začetniških smereh. Zagrizla sem se do konca: saj se moram ponovno usposobiti za samostojno življenje.

Na odseku nisem nikomur o tem črhnila besedice; saj mi nihče ne bi verjel. Nekdo je celo izustil, da se silim, da hočem biti prva. Kako sem se počutila prizadeto! Najrajši bi mu odgovorila: »Osel, ali sploh veš, zakaj sem tukaj? Te zanima?« Ostala sem brez besed.

Po plezanju nisem imela moči za nikakršno obširno razlago. Danes pa to sploh ni več pomembno. Pripravljena sem požreti marsikaj, samo da imam možnost plezati. Osrečuje me že misel, da sem spoznala sebi enake ljudi.

Bližalo se je poletje. Joj, kar strah me je bilo. Kako bom nosila nahrbtnik? Prvo leto si kot tečajnik nekako oproščen tovorjenja opreme, potem pa se stvari spremenijo. Ampak vnaprej nisem veliko razmišljala in komplicirala: zame je bil pomemben tisti trenutek.

Sedaj sem pri knjigi. Kolikokrat sem jih med »dopustom« odprla in takoj zaprla! Ne spominim se več. Vem le, da se je na njih nabiral prah. Nisem imela volje, da bi ga s krpo pobrisala. Čemu le? V tem času nisem mogla prebrati niti ene same knjige. Kakšno intelektualno nazadovanje sem doživljala!

Zdaj sem postala knjižni molj. Hočem nedomestiti vse za nazaj. Saj ni nič izgubljenega! Ravno obratno.

Nekje sem prebrala, da si moramo znati prekovati največje nesrečo v največjo srečo. Žal trpljenje gradi človeka.

Ali sem dovolj trpela, da sedaj lahko do onemoglosti uživam lepoto gora? Saj jih že imam od malega rada, a s plezanjem je drugače...

Usposobila sem se ponovno za samostojno življenje.

Koliko jih je, ki nimajo podpore domačih, volje, bikovske trme in še česa?

Vse ima svoj čas, le potrpežljivo ga je treba čakati.

NOV NAČIN PLEZANJA PRVENSTVENIH VZPONOV

PRELOMNICA V ALPINIZMU

BORO KRIVIC

Pod večer zadnje nedelje v juniju obsediva s Petrom sama za mizo pred Aljaževim domom; potem ko smo poplaknili uspehe in neuspehe dne, so prijatelji odšli domov, midva dopustnika pa živahno kujeva načrte. Jutri torej nekaj novega? Seveda! Le kje? V zahodnem delu Stene! Tam? Je sploh še kaj prostora za novo smer?

Z zarotniško kretnjo ga potegnem za seboj v koč, kjer imam skrit svoj zaklad — kartoteko smeri, ki še niso bile preplezane. Trenutek — in že mu ponudim lično kuverto, na kateri piše »Severna stena Triglava — zahodni del — med Zahodno zajejo in Ljubljansko«. Aha! Ogladuje sliko stene. Torej tu! Prav. Iz kuverte potegne še popisan list. Kaj? Opis? Torej je že preplezana, pravi razočarano.

Pomembno se nasmejem, kajti to je moja velika novost v alpinizmu.

V Planinskem vestniku sem zasledil, kako so plezali prvenstvene veliki kapeljni polpretekle dobe našega alpinizma. Delo v steni so si namreč olajšali tako, da so si steno natančno ogledali z daljnogledom in vrisali v sliko stene, kje bodo sploh plezali. Dobra pogruntacija, sem občudoval polstare mojstre; tako so se v steni le držali že vrtane smeri in jim ni bilo treba skrbeti za razved. Pri tem se mi je utrnila naravnost sijajna misel (saj bi zapisal genialna, pa bi gotovo kdo rekel, da se hvallim), namreč: Ne le slika vnaprej, tudi opis vnaprej! Preprosto, toda revolucionarno!

Poglej! Vzameš daljnogled, sliko stene, list papirja in pisalo ter greš pod steno. Pregledaš steno in ugotoviš, kje boš plezal. Vrišeš v sliko potek bodoče smeri. Nato sledi opis. Za to je najbolje, da sta dva. Eden z daljnogledom pregleduje zamišljeno smer in narekuje opis, drugi pa ga beleži. S tem ne mislim splošnega opisa, kot na primer: Smer poteka po steburu levo od belih plati do velike strehe, nato proti desni v smeri rumenega stolpa na grebenu. Ne, mislim pravi nadrobni opis, kot bo potem objavljen v Planincu.

Prednosti novega načina so menda očitne. Ne samo, da veš že vnaprej do metra točno, kje boš šel; veš tudi za težave, ki te čakajo, veš, koliko klinov boš potreboval, ali bo treba kaj posebnih klinov in zagozd, ali bo morda treba vrtati. Veš, koliko klinov boš pustil v steni. Še več! Veš,

na katerih mestih klinov ne boš mogel izbiti in boš tako tam zabil stare, stolčene kline. Tako se ne bo več dogajalo, da bi visel po pol ure na vrvi in udrihal po lepem francoskem klinu (ki ti je tako drag spomin), pa ga končno še ne bi mogel izbiti. Vnaprej boš vedel, koliko časa boš plezal, ali boš bivakiral — in tako ti ne bo treba več vlačiti s seboj prevelikih nahrbtnikov ali po drugi strani stradati in drgetati v nenameravanim bivaku.

Skratka, plezanje novih smeri bi s tem postalo pravo razvedrilo. Večino dela opraviš z daljnogledom in svinčnikom leže v grušču ali še bolje na mehki travici pod steno. Potem moraš le še opraviti formalnost v steni. Metoda je brezhibna.

Opozoriti moram le na dve možni napaki. Prva: če objaviš opis smeri v Planincu, še preden si jo formalno splezal, bi te starokopitneži postrani gledali. Druga pa se je zgodila nama. Le beri, kako!

V opombah na koncu opisa prebereva, koliko klinov potrebujeva, iz časa plezanja pa vidva, da ne bova bivakirala; zato bova vzela s seboj le malo hrane, nič pijače in bivak vrečo bova pustila v koči. Drugo jutro že navsezgodaj začneta plezati. Prva dva raztežaja gre smer brez dvoma po značilni zajedi, zatorej niti ne pogledava v opis, ampak kar švigneva po njej. Potem potegnem iz žepa opis, se zatopim vanj, se namrščim in vse bolj križem gledam. Nikakor se ne ujema z okolicco. »Za prva dva raztežaja govori o širokem mokrem kamenu. Tu je nekaj narobel!« — Pogled se mi ustavi na koncu opisa: Sestop — po poti v Tamar 2 uri. Kaj? — Počasi se mi razsvetli. Pomota! S seboj imava opis neke bodoče smeri iz Planice, list, ki bi ga potrebovala tu, pa je doli v koči v kuverti z naslovom Jalovec ali Šite. Grrrr!

Tako nima v nadaljevanju najino plezanje

nič opraviti z obetavnim naslovom te pripovedi, kajti smer sva potem splezala na klasičen prvenstven način. V steni sva seveda še spančkala, bila sva lačna in žejna, zeblo naju je — in to vse zaradi zamjenjanih listov v kuverti.

Je pa moja metoda s tem prestala preizkušnjo. Kako? V steni sva sproti pisala opis in ga potem primerjala z njegovim predhodnikom, ki je po pomoti prišel v kuverti »Jalovec«. Ti rečem, do pičice enak! Le nekaj se ni povsem skladalo, pa sva hitro odkrila vzrok. Oni opis sem namreč pisal pozimi, pa me je sneg v toliko premotil, da nisem točno presodil, katerih klinov ne bova mogla izbiti. Iz tega sledi, da je treba tudi ogleda opraviti, ko je skala kopna — pa je metoda stoodstotno zanesljiva.

* * *

Pravzaprav dolgujem še razlago, zakaj sva smer imenovala Šlosarsko. Grdo, mar ne? Ampak ne moreva pomagati. V Triglavski steni je navada, da se smeri imenujejo po narodih ali krajih. Lepo! Slovenska je že. Previdno sem rekel, da jaz kot napol Dolenjc ne bi imel nič proti Dolenjski smeri. Iz tega seveda ni bilo nič, ker je Peter kot čistokrven Gorenjc vzkipeel. Gorenjska smer pa je seveda že tam, kakor tudi Ljubljanska.

Potem sva prišla na misel, da jo lahko imenujeva po najinem odseku. Vendar so bile spet težave: Smer AO Ljubljana-Matica — to ne gre, Matičnjaška smer — tudi ne. In potem kot blisk: »Šlosarska!« In kakšna je zveza?

Ne, to ni nič v zvezi z Matico in s tem, da je naš načelnik Šrauf, niti z odklepanjem novih smeri. Stvar ima globoko zgodovinsko ozadje. Prejšnjo zimo je namreč med hudim besedovanjem pripadnik sosednjega, uglednejšega odseka izgubil tla pod nogami in potem mu je za nadaljevanje

Kolesarjenje po visokogorju

V Nemški demokratični republiki imajo v kolesarski zvezi posebno sekcijo, v kateri se že dolgo ukvarjajo izključno s kolesarjenjem po visokogorju. Tako sta lansko poletje dr. Lutz Gebhardt iz Ilmenau in Jens-Ulrich Gross iz Karl-Marx-Stadta s kolesi odpotovala v Tjan Šan.

Startala sta iz kirgizskega glavnega mesta Frunzeja. Prvi športni vrhunec tega potovanja je bil prelaz Tjuz Ašuu. Ko sta s kolesoma plezala proti sedlu na višini 2400 metrov, sta se neprestano spopadala z deževnimi nalivi in neurji s točo. Stara cesta je tod peljala na prelaz, ki je bil visok celo 3586 metrov, leta 1964 pa so skopali predor 400 metrov nižje skozi gorski masiv in tako olajšali prehode med severno in južno Kirgizijo. Peljala sta dalje po stari cesti prek prelaza in naslednji dan prispela v podnožje štiritisočaka; na vrh pa se nista povzpela, ker bi bilo to zaradi serakov in snežnih strmin brez alpinistične opreme tvegano dejanje. Visoka planota Suusamyr jima je potem ka-

zala pot in ju pripeljala na 3330 metrov visok prelaz Otmök. Od tod sta peljala skozi občinsko mestoce Talas in po ozemlju kolhoza Kalinin ter prispela v mesto Leninpol, to pa so predeli, ki jih že od začetka tega stoletja naseljujejo sovjetski državljani nemške narodnosti.

Posebno zanimivo območje sta spoznala, ko sta poganjala pedala v Talas-Alatau; tam je namreč v gorah naravovarstveno območje, katerega velik del je porasel z vitkimi in visokimi tjanšanskimi smrekami, kar je za Srednjo Azijo in za takšne višine dokaj nenavadno.

Mimo umetnega jezera sta se naslednje dni pripeljala do starodavnega kazaškega mesta Džambula, skozi katerega so divjali že leta 1220 Džingiskanovi vojaki; takrat se je mesto še imenovalo Taras, zdaj pa se imenuje po znanem kazaškem pesniku 19. stoletja.

Končna etapa 14-dnevnega kolesarskega visokogorskega potovanja je oba Nemca iz NDR naposled pripeljala po 113 prevoženih kilometrih na geološko mejo med visokogorjem in stepo.

(Der Tourist, NDR)

debate ostal le še izbruh: »Iz vas tako ne bo nič, ko ste sami šlosarji!« Na to smo planili kot lačen pes na kost in od tedaj se neuradno imenujemo AO Šlosar. Tako — in smer naj se imenuje Šlosarska! Če koga to prehudo zbode, naj dá naziv v narekovanje ali pa naj ga — ampak le za lastno rabo — posloveni.

* * *

P. S.: To sem spisal leta 1968, pa takrat nisem objavil; prepričan sem bil, da se bo metoda hitro uveljavila z ustnim izročilom. Očitno so vsi moji soplezalci molčali kot grob, saj opažam, da še sedanji rodovi plezajo prvenstveno na klasičen način. Tako se čutim prosvetiteljsko obvezanega, da z metodo vendarle seznanim širše plezalno občestvo.

ZA VSAKEGA, KDOR HOČE, BO PRIŠEL TISTI DAN

SPOMINI POD OLIVNO ZELENO BARVO

MATJAŽ ČUK

Sedim v veliki učilnici na tečaju za komandirje odeljenja. To ni bila moja volja; nikoli nisem želel ukazovati ljudem.

Na odru stoji oficir. Njegove besede se izgublajo nekam daleč, daleč v brezkončnost, neresničnost. Sedim in poslušam — a ne slišim. Moje misli so se namreč že zdavnaj preselile iz tega mračnega prostora v čisto drug svet — v svet gorá...

Skozi velika okna me božajo blagi sončni žarki. Sprašujem se, ali bo končno le prišel tisti dan, ki ga tako težko čakam, ki bo pomenil za vedno konec in si bom lahko rekel: »Pojdi, kamor hočeš, delaj, kar hočeš, svobodni si!«

Enakomeren, globok oficirjev glas me zaziblje v svet spominov. Kako čudovita stvar so pravzaprav ti spomini! Ko si od vsepovsod zaprt in ne vidiš izhoda, se jih oprimeš kot rešilne bilke, ki te varno popelje iz krute resničnosti v čisto drug svet — samo tvoj svet...

Vsakokrat, ko se mi ponudi priložnost, izkoristim to možnost in se prepustim spominom...

Kako je že bilo...?

POD TRENTSKIM PELCEM

Bilo je oblačno, vrhovi so bili zadelani v goste megle. Nikakor se ni hotelo zjasniti, dnevi dopusta pa so se tako neusmiljeno bližali koncu. Hotela sva na Mangrt, a sva se že v Trenti premislila. Zapeljala naju je cesta — pravzaprav, če sem pošten, le želja po neznanem. »Saj greva samo pogledat!« sva si oba dejala. Pa je šlo kar naprej in naprej, po cesti, ki je bila čudno ozka in ki bi prav gotovo zaslužila opozorilo »Ni za vrtoglave!« Šlo je vse višje in višje prek kamenja in vej do velike skale, ki je nepreklicno pomenila konec.

Stopila sva iz avta in si pobleže ogledala položaj. Ohoho, višinomer kaže kar 1500

metrov! Takoj nama je bilo jasno, da se ta najina pot ne bo končala samo z ogledom.

Bila sva pod Trentskim Pelcem in sva se seveda odločila, da na vsak način poskusiva splezati nanj.

Takoj za tisto veliko skalo se je najina cesta nadaljevala. Začuda se je brz, ko sva prešla Vršič, zjasnilo in sva tako gledala kaj čudno sliko: gore na eni strani so bile zavite v goste megle, medtem ko so se Trentske gore kopale v soncu. Imela sva torej sonce, ko sva stopala po široki, dobro ohranjeni cesti, ki so jo kdo ve kdaj, prav gotovo pa pred prvo svetovno vojno, zgradile neke pridne, nama neznane roke.

No, kakorkoli je že bilo, ta najina cesta naju je pripeljala do ljubke kočice sredi trav s čudovitim razgledom po Triglavskem pogorju. Bila sva v vznožju gore, ki je nisva poznala in na katero sva želela splezati. Sedla sva na klop pred kočico in z očmi iskala najlažjo pot na vrh. Megle, ki so se podile čez grebene, so grozile, da bodo vsak trenutek zagrnile goro. Vedela sva, da si bova morala presneto dobro vtisniti v spomin ključne prehode, da se bova pozneje znašla v strmini.

VEČNO NEODGOVORJENO VPRAŠANJE

Goro je zagrnila megla. Šla sva po spominu, tistem čudovitem občutku, ki je dan ljudem. Podoba gore naju je varno vodila navzgor prek številnih pasti in zaprek. Saj ni težko hoditi takole po brezpotju. Treba je le imeti srce in bistro glavo. Z leti si pridobiš nezgrešljiv občutek, ki te le redkokdaj prevara in te varno vodi prek vseh težav in ovir na vrhove.

Po strmi grapi sva se prebila na greben. Pred nama je bil le še kratek skok in za njim lahek greben. Čez nekaj minut sva stala na Trentskem Pelcu.

Vrh. Koliko jih je že bilo, takih in drugačnih, težkih in lahkih, lepih in manj lepih! Kaj neki nas žene, da se vselej vračamo v ta brezčutni svet kamenja in

prepadov? Lepota? Želja po potrditvi samega sebe? Iskanje stika z naravo, potreba po spremembi? Izzivanje nevarnosti? Ali le preprost beg iz dolgočasnosti vsakdanjega življenja?

Stala sva na vrhu in gledala v meglo. V čisto običajno meglo, kot jo lahko ničkolikokrat vidimo po dolinah. Zakaj sva hodila gledat to isto meglo tako daleč in visoko? Mar ni res, da utripa človeku srce hitreje, ko stoji pred neznanim v pričakovanju, negotovosti, strahu, ko stoji pred doživetjem, za katerega ne ve, kako se bo končalo? Ni to pobeg iz utečenih tirnic vsakdana, ujetega v neprekinjen enoličen krog brez izhoda? Je to iskanje vsaj dela svobode, ki so jo imeli naši predniki? Morda beg iz utesnjenosti sodobnega življenja?

Spustila sva se navzdol. Pazljivo, korak za korakom po strah zbujujoči strmini. Na takih mestih si preprosto ne smeš privoščiti spodrslija. Tu ni popravljanja napak, zaustavljanja na pol poti ali omahovanja. Je le boj — pošten, odkrit boj za lastno preživetje. Tu ne moreš odstopiti — kot pri smučanju. Obstaja le dvoje: ali pre-magaš ovire, ki se ti postavljajo na poti, ali pa... Ne, na ono drugo ne smeš niti pomisliti. Preveč dragoceno je življenje, da bi ga mogli kar tako zapraviti.

BILO JE STRAŠNO ZRAČNO

Velik kamen se nama je odvalil od srca, ko sva stopila na »trdna tla«. Priznam, strah me je bilo zgoraj v strmini. Lagal bi, če bi to zanikal. Vedno me je strah, ko takole izpostavljam svoje življenje. Toda — kakšno bi bilo življenje brez tveganja? Da bi lahko dosegel vse, kar bi hotel? Bi bilo še tako zanimivo, bi imelo smisel? Življenje — to je pravzaprav le stalen boj, v katerem nenehno zmaguješ in izgubljaš. Nekdo od naših alpinistov je rekel: »Bolje je živeti samo en dan kot lev, kakor celo življenje kot ovca!«

Ko sva prišla v Bovec, se je ulilo. Zbežala sva v prvo gostilno ob cesti. Prijeten je občutek, ko takole sediš pod streho ob zasluženem pivu, medtem ko zunaj dežuje. Zadovoljna sva z današnjim dnem. Popila sva pivo in se odpravila naprej. V Ključah sva zopet napravila »neumnost«: premamili so naju klini in spet sva se morala boriti. Bilo je obupno zarjavelo, opuščeno, hudo pomanjkljivo, — predvsem pa strašno zračno...

Navzdol sva potem našla drugo pot, pa kljub temu ni šlo čisto brez plezanja.

Dovolj je bilo za danes. Pred nama je samo še prašna cesta v dolino Bavšice. Nič več vznemirjenj, le še skroma večerja in zaslužen počitek.

Večerj se. Na zahodu se zbirajo težki

deževni oblaki. Še zadnjič pogledava v mračne gore. Dan se poslavlja. Leževa v šotor in utrujena zaspiva.

* * *

Iz sanjarjenja me predrami oster oficirjev glas. Da, še kar naprej sedim v veliki učilnici na tečaju za komandirje odeljenja. Oficir pa še vedno govori: o naših pravičah, dolžnostih, odgovornostih, vojaški organizaciji...

Vendar ga ne slišim; vidim le oddaljen privid gorā in domačo hišo — in občutim strašno željo, da pobegnem iz tega sveta...

Ah, sedaj vem, da bo tudi zame prišel tisti dan!

VODA, OBLAKI IN VRHOVI VELIKE NEZNANE DEŽELE

KITAJSKA POD PRSTI

Presneti, kako tečejo, skoraj so me že ujeli! Padam, se spet dvignem in se poganzam naprej čez neskončno riževo polje, po nogah pa se mi lepjo ogabne pijavke. Ne bo šlo več, le nekaj metrov so še od mene. Toda tam je zid; morda je to moja rešitev. Moje roke, šibke od ne-dejavnosti, se nenadoma spomnijo nekdanje slave. Plezam, centimeter za centimetrom, proti vrhu zidu. Še obupan zagon — in rešen sem. Tam me čaka bleščeče rdeč R5, ki ga vozi čudovito kitajsko dekle iz videa Davida Bowieja. »Le vstopi, revolucionar!« mi pravi.

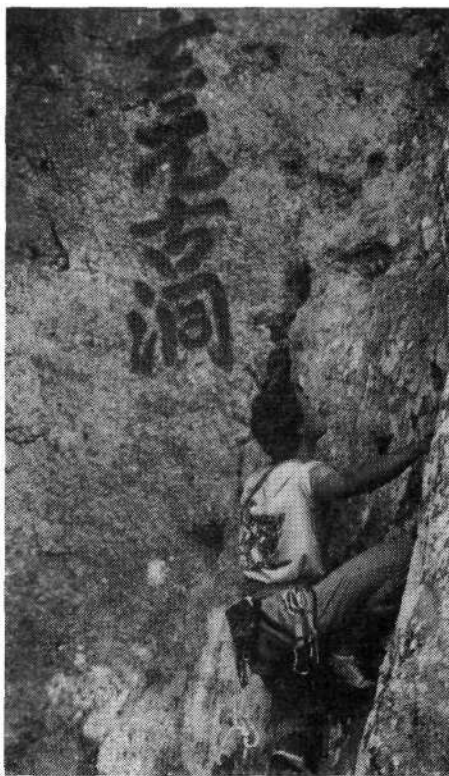
Vendar se zbudim prav tedaj, ko sanje postanejo prijetne. Ne morem spet zaspati, pa premišljam. No, kaj pa sploh vem o Kitajski? Malo all nič, čeprav vem vse o najtežjih vzponih vseh celin; ure in ure lahko govorim o ameriških razpokah, ki jih nisem nikoli videl, a jih poznam bolje od samega sebe. Odločil sem se: z Michelom bom šel na Kitajsko in tam posnel film o plezanju. Za letos zbogom načrtovanje treninga, nobenih tekmovanj, pač pa poletje počitka.

»Čudovite pečine, sanjske stene,« mi zagotavlja Michele in opleta s turistično karto. Utonem nazaj v sanje: kitajsko dekle drvi z dvesto na uro na steno; končno mirno zaspim in se čutim nadvse krepkega.

Še hitrejše pa je letalo, ki me v 24 urah pripelje iz Rima v Hongkong in že sem v Aziji, kjer me na letališču preseneti oster vonj in kjer nadležna vlaga kar pronica vame. Tako bo ves mesec.

HUDOURNIKI PADAJO Z NEBA

Od tod se zadnji branik Zahoda (sila udoben boeing) vrača nazaj in Vzhod se mi prikaže v obliki neopredeljivega dvomotor-

Na vseh stenah tod okoli so vklesani napisi, stih, posvečeni naravi

nika kitajske letalske družbe, najin cilj pa so koničasti vrhovi Wujija. Toda potovanje traja še dva dni z izredno dolgim vlakom, ki vozi 50 kilometrov na uro, pa še z avtomobilom, s katerim voznik drvi 120 kilometrov tam, kjer bi jaz vozil 40, in 40 tam, kjer bi jaz vozil 120 kilometrov. Ko prispemo v Wuji, je že noč; vidim obrise sten — in jutri bom že plezal tam gori.

Toda monsun je drugačnega mnenja: lije kot iz škafa, a to ni dež, kot smo ga vajeni, pač pa padajo z neba pravi hudourniki in namakajo te tropske gozdove, po katerih krožimo prve dni, prav do vznožja teh ogromnih sten iz konglomerata, ki potekajo vzdolž reke.

Polagoma ne mislim več na svoje mišice ali na svoje prste, katerih edina naloga je, da sprožajo fotografski aparat; zadovoljil se bom z opazovanjem. Vse je tako drugače: rad bi razumel te Kitajce, ki na svoj prosti dan (nedelja ni za vse glede na to, da jih je preveč) stopajo iz razpadajočih in trobečih tovornjakov, da bi se vzpenjali po tisočerih stopnicah, ki so jih drugi tisoči ljudi izklesali vzdolž sten od vrha do tal. Tam majhna svetišča v popolnem skladu z naravo sprejemajo te nenavadne turiste, ki se kljub strašnemu dežju smehljajo.

Toda tudi dež poneha in tako je za te srečne obiskovalce prizor dvojen: štirje čudni moški se premikajo po robu strmin, nosijo ogromne zaboje, kamere, svedre, potem dva občasno sestopita, pa spet plezata na steno, druga dva pa filmata in fotografirata; potem spet vse znova po neskončnih stopnicah do naslednje stene.

NENAVADNA ZVER: PLEZALEC

Namenim se splezati prek ogromne stopnje na izjemno slikoviti točki parka, kjer so prav magične linije, a dokaj rahla skala in vlaga me prisilila, da se obdržim na svojem oprimku le dve sekundi; bil je pravi 7 b, kar se mi je takrat zdelo izjemno. Obstal sem, se končno pomiril in pogledal navzdol: gneča radovednežev je spremljala moj podvig, pozorno, a neupadljivo. So razumeli moje kretnje? Ne verjamem, čeprav smo oddaljeni le nekaj metrov.

Mislil sem, da bom imel slabše občutke, ker sem plezal pred tako množico Kitajcev, pa sem se motil. Da, če bi zahodnjaki razumeli njihov jezik, njihove poglede in njihovo vedenje; toda na žalost nas loči nevidna stena. Gledam jih, smehljajo se, me opazujejo, a to je vse. Hotel sem videti eksotiko, pa sem se zmotil, kajti tukaj sem nenavadna zver le jaz sam s svojo pisano opremo in oprjetimi hlačami po zadnji modi — toda kateri modi? Številni gledalci še vedno nosijo zeleno ali modro obleko, tako priljubljeno v času kulturne revolucije; drugi, smejliši, se skušajo oblačiti zahodnjaško. Toda v narodnih trgovinah ni izbire in tako vendarle imajo videz uniformiranosti. Na steni ob sebi opazim velik vklesan napis, ki se glasi »Voda, oblaki, vrhovi« Nadvse primerno za ta kraj, kjer že stoletja živijo s tema dvema osnovnima elementoma, vodo in skalovjem.

S starinskih čolnov iz bambusa, ki proti večeru vozijo v vas, zagledamo — 50 metrov visoko sredi globokih razpok — prastare grobove — dokaz, da so prebivalci že poznali način plezanja v stenah. Malo dlje smo opazili še vasico, vdeleno v skalovje.

Zvečer smo kaj radi sedli za mizo, saj je bila večerja za nas pravo presenečenje; zdaj sem že kar spreten v rabi paličic in z užitek pospravim vse, a ne sprašujem več po izvoru teh nerazvozljivih jedi. Odkar so mi v polomljeni francoščini odgovorili »pijou« (golob) in »dragon« (kača), takoj sklonim glavo nad krožnik in jo dvignem šele, ko je prazen.

EKSOTIČEN PEJSAŽ

Odhajamo; z avtomobilom in čolnom se peljemo do Fuchowa. Ob tem počasnem potovanju imam priložnost, da si z očmi

našega sveta ogledam to tako neprodno Kitajsko. Vse kaže, da se večina v glavnem ukvarja s tem, kako preživeti svoje življenje, pa četudi bi ves čas svojega bivanja tolkli kamenje, ki je namenjeno za podlago te asfaltirane ceste. Po letih revolucije je Kitajska rešila nekaj svojih problemov (predvsem prehranbenega). Postopoma se odpira Zahodu. Težave povzročajo zaposlovanje tega tako številnega prebivalstva — in tako imajo prednost podjetja, ki zaposlujejo več delavcev. Res pa je, da te ljudi navdaja zavidanja vredna vedrost pri še tako ubijajočem delu.

Ko delavci odhajajo iz tovarn, so ceste polne kolesarjev, ki ovirajo naše potovanja v mesto Guilin. V skrbeh smo že, saj nam ostaja le malo časa, da končamo delo in vsak zastoj nam trga živce. Naš voznik se smehlja; ne pozna duševnega pritiska, ki nam ga prinaša naše delo; njegova naloga zahteva le, da nas vozi iz kraja v kraj; zanj ni razlike, če to traja dan, dva ali tri.

Po dveh dneh čakanja, da se razpršijo oblaki, naše letalo končno poleti (ob takem vremenu poletijo pri nas vsa letala, tudi deltaplani). No, zdaj smo v zraku in nestrpno pričakujemo pristanek. Po dveh urah pretresanja se skupina potnikov bledih, prestrašenih obrazov — »bo pristanek uspel ali ne?« — srečno izkrca v Guilinu.

Pejsaž je bolj fantastičen, kot sem si ga kdaj mogel zamisliti. Koničasti vrhovi, poraščeni s tropskim zelenjem, nudijo tudi svojo stran bleščečega belega apnenca; do kamor seže oko, povsod so same stene vzdolž vijugastega toka reke, kjer se dviga tudi Guilin, morda najslavitejši turistični raj Kitajske; že stoletja ponujajo zviti prodajalci na bambusu njegove posnetke turistom vseh narodnosti.

Ob lepem vremenu plovemo z majhno ladjo 80 kilometrov vzdolž reke. Tu in tam

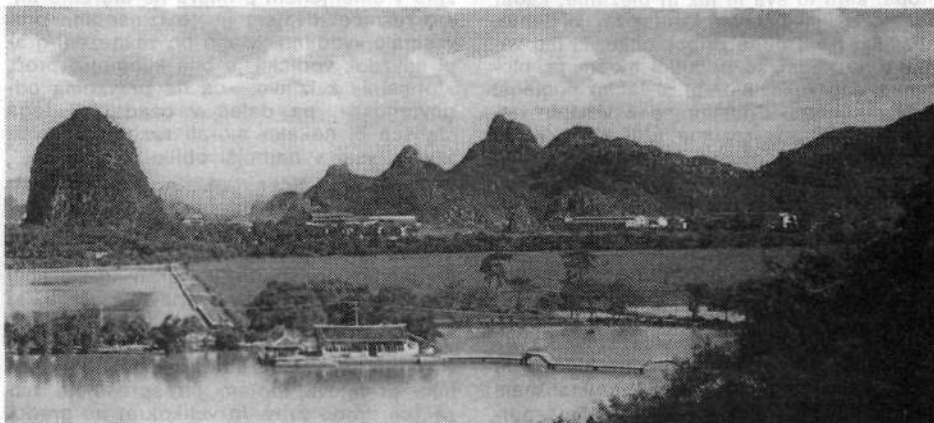
Bajni apnenčasti in peščenjakovi vrhovi Kitajske postajajo gledališki oder za športne prikaze in kinematografske prizore

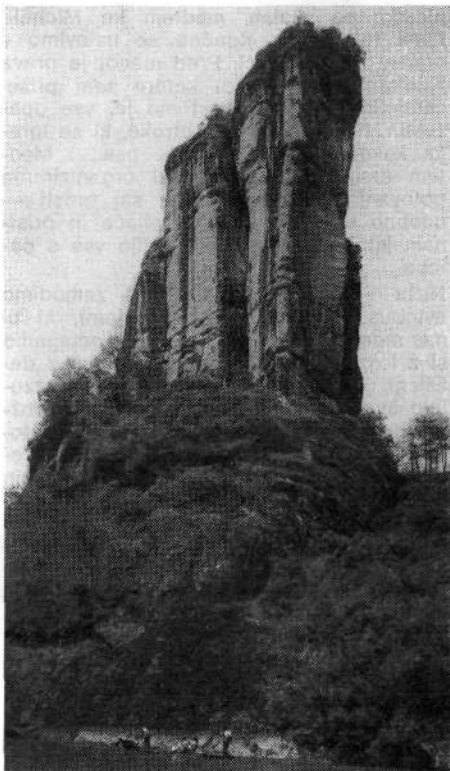
plezam po skalah, medtem ko Michele filma te prizore. Končno se ustavimo v majhni ribiški vasi. Pred menoj je prava Kitajska, tista, zaradi katere sem prišel sem. Sama radovednost me je, vse opazujem, hiše, prebivalce, otroke, ki se igrajo, kako se igrajo, njihove pse... Medtem drsijo po reki parniki organiziranih potovanj, ne ustavljajo se, saj turisti — udobno sedé ob kozarcu pijače in pristnem kitajskem obedu — vidijo vse s palube.

Naša »sreča« se nadaljuje: zamudimo avtobus (s klimatskim zračenjem), ki bi nas moral prepeljati v Guilin in pomagamo si z lokalnim avtobusom, natrpanim z deželani, kokošmi in malčki, ki nas opazuje široko odprtih oči. Po treh urah vožnje s postanki ob vsaki luknji, kjer vstopajo kmetje s čudno robo, in prek nepozabne pokrajine, kjer se zelenje riževih polj odbija od beline sten, se končno lahko nastanimo v prenočišču. Večerjo smo že zamudili pa se napotimo v preprosto četrt, v gostilno za Kitajce. Rižev pivo še poveča silno neprijetnost tega gostišča, a nam vsaj pomaga, da prezmemo ostanke na mizi, ki je nihče ne očisti in je morda nikoli ne bo. Medtem pa sredi dvorane, sredi pljunkov gostov, zbegana želva zamaš skuša pobegniti iz košare, ob njej pa se zvija kača, ki ne ve, kakšna usoda jo čaka.

HARMONIJA Z DALJNIMI KRAJI

Pagoda Hill je fantastičen apnenčast kapnik, pravi stolp, na njegovem vrhu pa ždi prastara pagoda. Nad vse je primerna za film, stolp pa skrajno vabljiv za vzpon. Pod menoj so riževa in drugačna polja, nekatera zdaj že opuščena. Zelo previdno plezam po teh njihovih skalah. Zadovoljni so, da jih pride obiskat celo tujec. Eden od domačinov pripoveduje o skupini Nemcev (Guillich s tovariši), ki so preteklo leto plezali tod. Kot strokovnjak mi pokaže določeno točko, in že naletim na

Edini skalnati vrhovi Wujija, ki jih zaradi posebne sestave skaline še nihče ni osvojil

klin, ki so ga zabili drugi. Naslednje dni še vedno poseda tu in me opazuje, kot da čas zanj ne obstaja. Za nas je seveda drugače: snemanje plezanj smo preskusili z vseh zornih kotov. Kako čudovita je ta skala! Nikoli je ne bom pozabil; morda je bil to najlepši vzpon, kar sem jih kdaj odkril.

Odkar sem na Kitajskem, se za nekaj trenutkov med plezanjem prvič počutim v harmoniji s temi kraji. Ne preganjajo me težave zaradi možnega neuspeha ali odstopa, kajti tu sva le jaz in plezanje; kadar se zbojim, se ustavim, kadar mi je dobro, pozabim na drobne pripomočke, ki me varujejo, in kadar se počutim močnega, plezam z eno roko, kjer bi si lahko pomagal tudi z nogami. Spustim se z vrha in neham plezati, kar razume tudi kmet, ki se počasi vrne k svojemu delu; morda bo še kakšen tujec prišel tod mimo.

Doživimo pa še drugo srhljivo potovanje s kitajsko letalsko družbo, ko se za las izognemo dvema nebotičnikoma ter skoraj občutimo temperaturo morja na koncu pristajalne steze, a smo končno spet v Hongkongu. Tu naletim tudi na prave Kitajce, ki jim revolucija ni izbrisala spomina na zgodovino in ki so ohranili oblačila in običaje prejšnjega časa. Pri letališkem izhodu čakajo rolls-royci, valentini, por-

scheji, armani, cartieri — oprostite, mar nisem v pravem mestu? Toda ne, res je Hongkong, ta futuristični otok svobodne trgovine, kjer vse kupiš za malenkost, kot na bazarju v Neaplju. Kaj pa pravi Kitajci? Tisti, ki niso zaslužili milijard (dolarjev), delajo v stoterih industrijskih podjetjih te cone, deset ur na dan in sedem dni na teden.

Če to pozabimo, ima mesto svoj čar in dobri posli so zagotovljeni.

(Alp)

odmevi

ČE ŽIVLJENJA UGAŠAJO

Ko smo ob začetku 95. občnega zbora planinskega društva Ljubljana-Matica z minuto molka počastili spomin na tri naše člane, umrle lanskega junija pod Košutnikovim turnom, se nam je udeležencem pohoda vrnil spomin na usodni dan in na vse okoliščine po tragediji. Vsa te meseca po nesreči je bilo na desetine raziskav z naše, planinske strani, pa tudi uradno, vse do odgovornosti osebe, ki prevzame vodenje v zasnežena območja. Človeku je kar težko, ko se sreča z takrat odgovorno vodičko: bi jo kritično ocenjeval ali pomiloval, ker je bila stran od usodnih dogajanj — treh mrtvih in dveh ranjenih, ko ni dovolj samokritično in odgovorno prevzela naloge vodenja. Na tej podlagi so potem rasle obsodbe zaradi neprilagodljivosti razmeram.

Ko takole čas briše težke vtise nesreče, se moramo ponovno vračati vase.

V življenju odhajamo v šolo, na delo, na obiske — in povsod na poti je nekakšno tveganje zaradi lastnega obnašanja ali obnašanja drugih; po gorah pa je odgovornost za lastno varnost še toliko večja in zato v omenjenem primeru ne moremo mimo resnice: dvajset jih je izmenoma prevzemalo »vodilno« vlogo po zasneženi grapi navzdol, vodička je bila kilometre proč, »formalni« z izjavo, »da ne prevzema odgovornosti«, pa daleč v ozadju. S tega stališča bi nekako morali razbremenjevati krivdo, vsaj v najhujši obliki.

Na gore greš sicer na lastno odgovornost! Toda v določenih primerih se moramo le zaupati vodenju, smeri, času, povratku. Vendar iz vsakotedenske prakse vemo, da na planinskih izletih in turah udeleženci vodniku pogosto ne priznavajo vloge, ki jo je prevzel za varno in pravilno pot. Večinoma »prva glava« ostaja na poti kje v sredini ali čisto zadaj, večina ljudi vodnika prehiteva, potem pa sprašujejo nazaj, če gredo prav. In velikokrat ne gredo.

Dosti primerov že poznamo, ko se kdo zgubi ali ko se grupa loči od skupine zaradi ogleda spomenika itd. Nekateri vodniki zahtevajo red, mnogi pa se prepustijo takim, ki pravega reda hoje ne priznavajo, kdo je namreč prvi in kdo zadnji v skupini, da je vedno pregled nad stanjem, da je pri roki tudi pomoč opešanim, ko kdo zaide, ko pride do nevšečnosti. Toda takrat jih vodnik spet sliši in ni mu lahko, ko bi moral starejše od sebe opominjati, kako se hodi in kakšen je red. Tragedija nekatere zelo zmodri, drugi pa nanjo hitro pozabijo in si s tem ponovno odpirajo nevarnosti.

Fran Vodnik

POPOTOVANJA K LJUDEM

Do nedavnega sem razmišljala podobno kot morda še marsikdo, ko s planinskimi prijatelji sreča gornika na samotni poti. Mislila sem si: spet en čudak, vase zagledan človek!

Zdaj, ko je samotno planinarjenje postalo tudi ena od mojih oblik obiskovanja gora, razmišljam in razumem planinca drugače: ne kot opravičilo, temveč kot lastno spoznanje, da samotna hoja ni le iskanje narave in poti do sebe, uživanje v miru in šelestenju; bolj kot z družbo je samski pohod predvsem lahko pot do ljudi. To storim s tihim dialogom ali pa z jasno in glasno izrečenimi besedami: Dober dan, od kod prihajate, kam greste, kakšna je pot, kako je markirana, je nevarna? — itd. itd. S tihim pogovorom na planinskih stezah razrešujem probleme z ljudmi, ki so mi po srcu bližnji ali daljni in ki jih vidim bodisi še v sladkem dramežu, bodisi brkljati po hiši, kuhati ali študirati, pospravljati, gledati TV ali se ljubiti.

Ob mesečnem prebiranju Planinskega vestnika me vsakokrat prevzame nostalgija po planinah in ker kar na vrat in na nos ne morem oprtati nahrbtnika, si pomagam z daljnogledom — in še bolj nostalgično se mi približajo Kamniške planine. Zvone Šeruga me je s knjigo Popotovanje k ljudem šele spomnil, da so pravzaprav moje poti, čeravno navidez samotne, še kako prepojene z ljudmi. Ne potrebujem suzukija, dovolj je volja in potreba po stiku s človekom-planincem, planinsko družino na gori, hkrati obisk družinskih prijateljev; to je srečanje z ljudmi v odmaknjenih naseljih, v vznožju vršacov.

Moj prvi samotni pohod na Korošico ni imel takega namena; bil je bolj iskanje poti do lastnega zdravja in telesne sposobnosti. Zdrav človek normalno občuti lakoto, meni pa se je prav na tem vzponu po dolini Bele oglasil ta dolgoletno za-

molčan občutek, da sem lačna. Vsedla sem se na skalo, vzela iz nahrbtnika pripravljeno »jedačo in pijačo« in uživala v hrani in razgledih, v želji, da zagledam celo kozoroga. To se prvič sicer ni zgodilo, potešila pa sem to svojo željo izdatno na drugem, družinskem izletu proti Ojstrici.

Pred leti sem se svojih samotnih izletov ob srečanju z ljubitelji gora še sramovala. Dandanes sem kar ponosna, da zmorem sama premagovati vzpetine, napore in tudi skrbi v zvezi s samotnim popotništvom. V pomoč in v opozorilo mi služi obvezno branje planinskih vodnikov, najprej pa sem prebrala Nevarnosti v gorah Pavleta Šegule, ki pravi, da sta že nedolžen zvin ali izpah noge samotnega pohodnika življenjsko usodna zanj. Ne le, da to ogroža samega planinca, ampak napravi veliko dela gorskim reševalcem in skrbi svoji družini.

S člani društva Kolodvor sem letošnjo lepo zimo izdatno izkoristila za izlete v naše planine in ena od takih je bila tudi hoja po Menini. Naši možje so bili že v dolini in so odpirali jeklene konjičke, ko smo zadnje planinke iz skupine še poklepetale z ženo, ki je pripravljala butare. Vprašala nas je, ali smo z avtobusom, ko nas je toliko, in od kod smo. Odgovarjala je odločna in prijazna Nada, da smo z avtomobili, da smo iz Kranja, Ljubljane, Šmarja, Litije, Škofje Loke, Radomelj in Domžal. Jaz pa sem prav tako prijazno vprašala ženico, ali je napravila veliko butar, pa mi je odgovorila: Veste, vedno imam na glavi dve ruti, ker me tako rado zebe! — Nekaj korakov naprej sem bušnila v krohot, ki ni bil niti najmanj posmeh, temveč pristrčno spoznanje, da je to tudi enkratna povezava s človekom.

Anica Kvas

ŠE ENKRAT O PRSKAČU

Vsakdo, ki je na enainštirideseti strani Planinskega vestnika prečital tistih 14 vrstic, je lahko ugotovil, da kljub prizadetemu pisanju ni napisana nobena žaljiva beseda in niti sledi ni o kakšnem prilaščanju monopola ali usmerjanju organizacije v svoj rezervat, pa tudi nobene grožnje. Zatorej mi je nerazumljivo, kje je tovariš Ekar, pa čeprav je morebiti poleg planinskega odbornika še lovec, v tisti kratki notici našel kamen, ob katerem se na strani 183 spotika. Nerad polemiziram, vendar nekaj besed ne bo škodovalo.

Strinjam se z njegovo trditvijo, da so bili naši predniki lovci in pastirji, toda v davnini. Vendar so bili lovci zato, da so preživeli. To je zakon narave; bil je in bo. Ne more pa spadati v ta zakon narave

ubijanje v lastno veselje, zaradi nečimrnosti in izključno za zadostitev svoji strasti. Če so bili in so nekateri vidni in ugledni planinci zraven še lovci, je to njihova osebna zadeva in za široko planinsko srenjo nezanimiva podrobnost. Sklicavanje nanje ne more biti dokazni razlog proti mojim kritičnim besedam.

V svojem pisanju tudi ne najdem nobenega povoda za to, da se je tov. Ekar odločil pisati o višini članarine in lovskih društvih, o tem, da je puška cenejša od cepina (?), kakšna je naklada lovske revije, koliko dela mora opraviti vsak (?) član, o pravicah in dolžnostih in o zakonodaji.

Planinci nikomur, ki to zmore in je primerno opremljen, ne branimo udeleževanja v gorah, za lovce pa tega ne morem trditi. V loviščih, če jih po naključju prečkamo, nas gledajo izpod čela in si velikokrat dovolijo neprimerne in žaljive pripombe. Ne trdim, da so taki vsi, vendar tisti, ki so taki, izstopajo in njih sence zatemnjujejo tudi ostale.

Nadalje piše o obvladovanju *kritičnosti in agresivnosti* članstva s sodelovanjem vseh struktur, tudi v obliki informiranja v glasilih. Ob tem pa pripominjam, da v mojih besedah v PV/1 ni sledi o agresivnosti, v Prskaču (PV 11/88) pa ni zaznavna le agresivnost, temveč tudi in predvsem nenaravna in nehumana zla sla. In to je tisto, kar večino ljudi (tudi bralce našega Vestnika) moti. Kritičnost pa priznavam in svojega mišljenja ne bom spreminjal. Kadar pa gre za odstrel bolnih živali, vemo, da je to potrebno za zaščito zdravih in da to spada v okvir zaščite okolja.

Če pustimo Prskača ob strani, se strinjam, da v Planinskem vestniku prav tako kot doslej tudi v prihodnje sodelujemo z vsemi, ki jim je varovanje okolja in njegovih živih bitij drago, ki naravo ljubijo in v njeno okrilje prihajajo s čistimi čustvi. Nisem pa za to (in to ponavljam), da se v našem glasilu pojavljajo taki lovski članki, ki z varstvom narave nimajo nič skupnega!

Še vedno velika večina ljudi živi v prepričanju, da nismo več tako zelo kot pred stoletji odvisni od narave. To je strašna zmeta. Narava je ogrožena od človeka in če bo naravno čisto okolje uničeno, bo z njim propadlo tudi človeštvo. Dokler je Narava sama, brez pomoči človeka, oblikovala svet, je razvijala ter ohranjela živalske vrste in rastlinje po svojih naravnih zakonitostih, in sicer (priznati moramo) uspešneje, kot to poskušamo ljudje. Zmotila se je le pri kroni stvarstva — človeku.

Za zaključek pa v podkrepitev nasprotovanja slavošpevu lovcem še besede izpod peresa dr. Franceta Avčina: »Izrojeno zmenè med božanstvom in zverjo si, človek!« (Kjer tišina šepeta — Moj edini.)

Janez Lončar st.

iz planinske literature

Alpinistični razgledi št. 30 in 31

— tokrat izjemoma obe zadnji številki AR hkrati. Tehnični zapletljaji in služba, ki te zapletljaje rešuje, so prispevali k tej simbiozi. Je pa tudi olajševalna okoliščina. Prav ti dve zadnji številki se nam z naslovnic in zadnjo platnico predstavljata v barvah, kar je popestritev in estetska privlačnost. In še nekaj je, kar pritegne: najprej večji poudarek polemičnosti in potem še velik poudarek strokovnemu pisanju. Mislim namreč na strokovno pisanje o vseh zvrsteh alpinizma, od tako imenovanega »klasičnega« do »free climbinga« (prostega oz. športnega plezanja). Vse to je predvsem človekovo dejanje, morda konceptualno široko razprto, vendar neke na skrajnem robu le ostaja ukoreninjeno na enem samem mestu.

O še eni osvežitvi bi spregovoril: o neposrednem pogovarjanju alpinistov z alpinisti. Mislim, da sta predvsem Miro Štebe in Matej Šurc s svojimi intervjuji uvedla koristno svežino in včasih »suhoparno« razmišljevalsko prozo o vlogi in pomenu alpinizma v okolju, kakršno je naše. Seveda sem štejem tudi izposojene intervjuje. Zahvala gre prevajalcem, ki sprotno spremljajo svetovni alpinistični tisk.

Zdaj pa k polemikam. So posebna prednost AR, kajti v Planinskem vestniku in v dnevnem časopisju ne pridejo do tolikšnega izraza, ker se »izgublja« v obilici informativnega gradiva. Pa še nekaj je: polemizirajo alpinisti med seboj. Pišejo o dejstvih, jih razlagajo, navajajo argumente in protiargumente, zato je prav, da so si izbrali svoj poligon. Več kot je mnenj, bogatejša je vsebina.

Seveda je nemogoče mimo ustaljenih rubrik. Mislim, da je velike pozornosti bralstva vredna najstarejša — Veliki pionirji alpinizma. Bine Mlač je že opravil veliko delo, čeprav se prav v 31. št. AR skromno opravičuje, da ni zgodovinar, da je zgolj »ljubitelj«, da ga skrbi metodologija izbiranja. Mislim, da je to povsem odveč navkljub upravičeni pripombi Sandija Blažine v tej isti številki, ki Mlača popravlja v oceni vloge Mire Marko Debelakove v razvoju slovenskega alpinizma, predvsem pa v oceni pomena njenega prvega vzpona prek severne stene Špika. Vsemu navkljub Mlačevo pisanje razširja pomen alpinizma daleč prek meja športne aktivnosti, ga umešča v občo človeško zgodovino in ji širi obzorja njene kulturne pomembnosti.

S tema dvema številčkama torej AR stopajo v svoje novo kakovostno obdobje. Preostane le še iskanje poti v še večjo kakovost. Alpinisti, vsi pismeni in razgledani, so tega prav gotovo sposobni.

Mitja Košir

Gore v ljudeh

Zajeti 90-letno zgodovino velikega in uspešnega planinskega društva v knjigo, ki naj bi bila toliko debela, da bi jo hotel vzeti v roke in jo prebrati tudi z društvenim delovanjem neobremenjen planinec, pa hkrati tako pregledna, da bi bilo mogoče kolikor toliko slediti dogajanju, je vsekakor izredno težavna naloga. Tega dela se je lotil Marijan Krišelj, novinar in nekdanji urednik Planinskega vestnika — in letošnjega aprila je v Kranju (verjetno v založbi PD Kranj, kajti v knjigi založnik ni omenjen) izšla knjiga »Gore v ljudeh«, posvečena 90-letnici organiziranega planinstva v Kranju, ki ima podnaslov »Kronika razvoja kranjskega planinstva od ustanovitve Kranjske podružnice SPD 1899 do danes«. Kot čas izida je natisnjen december 1988.

Avtor je moral prebrati ogromne arhive, ki jih (k sreči) hrani kranjsko planinsko društvo, na voljo so mu bili tudi zasebni arhivi in zapiski, prebral je veliko periodike, v kateri so bili objavljeni članki in drugačni prispevki o delovanju tega društva, predvsem še Planinske vestnike, na roko pa so mu šli tudi številni kranjski planinci. Tako je nastala iz vsega tega obsežnega gradiva kolikor toliko zaokrožena slika o 90-letnem delovanju tega društva.

Kronika je kajpada le redko lahko popolna; od marsičesa je odvisno, katera leta in področja delovanja bodo obdelana popolno in katera komajda omenjena ali celo izpuščena.

Pričujoča kronika bi hotela biti seveda čim popolnejša, kar pa ji je uspelo le za nekatera obdobja. Nadrobno so obdelana leta začetkov kranjskega planinskega društva, zadnja leta delovanja in nekateri segmenti dejavnosti. Nekatera obdobja so nasprotno komaj omenjena ali celo popolnoma izpuščena, najverjetneje predvsem zato, ker avtor ni našel gradiva — ali pa mu ga za nekatera leta društvenega delovanja člani niso hoteli dati, čeprav ga imajo; na koncu koncev je vsaj deloma tudi planinstvo politično udejstvovanje in se nekatera obdobja (tudi planinskega) delovanja ne skladajo popolnoma z uradno priznanimi gledanji na polpreteklo zgodovino, h kateri spada tudi zgodovina planinstva pri nas in konkretno na območju delovanja kranjskega planinskega društva.

Avtor kronike Gore v ljudeh je v začetku in na koncu svojega dela gradivo (gotovo predvsem zaradi preglednosti) razvrstil v poglavja, ki jih jasno ograjujejo naslovi, medtem ko je osrednji del knjige, celih približno 150 strani in celotno kranjsko planinsko dogajanje po drugi svetovni vojni (z izjemo krajših poglavij, ki so obravnavana posebej), brez posebnega na-

slova napisan tekoče, kronološko, pomešano med seboj (ali prepletano) in bistveno manj pegledno kot bi lahko bilo. — Poglavju »Marijan Krišelj«, na primer, dolgem dobro stran v knjigi, sledi osrednji del knjige, omenjenih 150 strani, ločenih od prejšnjega poglavja le s črto (linijo) in tremi zvezdicami, brez posebnega naslova in nikakor vidno razvrščeno v vsebinske sklope.

Avtor kronike »Gore v ljudeh« je kljub vsemu opravil ogromno delo. Kolikor poznamo prizadevne kranjske planince, se »za vse večne čase« ne bodo zadovoljili s to svojo kroniko, ampak je mogoče pričakovati, da bodo hoteli ob svoji stoletnici izdati novo. Avtorju tistega dela bo Krišljeva knjiga v velikansko pomoč: nekaterih obdobjih mu praktično ne bo treba več obdelovati in preiskovati, prav tako mu ne bo treba brskati po nekaterih revijah, ampak se bo lahko osredotočil samo na tiste, ki jih avtor sedanje kronike hoté ali nehoté ni prebral, pa so v njih pomembni prispevki izpod peres kranjskih gornikov.

Knjiga Marijana Krišlja Gore v ljudeh je vsekakor pomemben prispevek k zgodovini slovenskega (in kajpada še predvsem kranjskega) planinstva.

Marjan Rztresen

Karta občine Žalec

Za praznik dela smo dobili v roke turistično-planinsko karto občine Žalec. To je druga karta, toda prva v taki izdaji (1989). Založila jo je — tako kot prvo — Občinska geodetska uprava Žalec. Je v merilu 1 : 50 000 in velikosti 69 × 48 cm.

Pogled na karto nam predstavi mrežo planinskih poti in drugih turističnih zanimivosti. Razen E6, ki je zelo poudarjeno narisana in posebej označena, so vse druge planinske poti brez posebnih oznak, kar pa si lahko dopolnimo z vodnikom. Velja zapisati, da so narisane planinske poti na celotni karti, ne samo v občini; morda le kje kakšen odsek manjka. V celoti je vrisana pot po Vinski gori, učna gozdna pot, Savinjska planinska in TV pot v tem predelu. Označene so smučarske vlečnice, spomeniki NOB, podzemse jame. Na karti je označen del krajinskega parka Golte in prvič naravni spomenik — rastišče tis — vrh Kravice, ki pa mu manjka oznaka za razgled. Teh je menda res premalo. Ta dopolnitev nas še čaka.

Posebej se bo potrebno resno lotiti zapisov imen domačij (Ulčnik, Olčnik...), krajev (Sv. Jungt, Sv. Jungert...), vrhov (Brezovec, Bezovec, Gora Oljka, gora Oljka, Goljava, Golava...), višin (Preval Vrhe 742, Podmejski vrh ali kar Vrh 724 m...). Tega ne smemo pozabiti pri

naslednji izdaji, čeprav bo treba drage filme popraviti.

Razveseljiva je zadnja stran, ki ima risbe vseh planinskih postojank, smučarske koče in treh domov ZB, Šmiglove zidanice in Turističnega doma. Pri vseh so osnovni podatki, čas dostopov in prehodov (zapis 2,5 h, kar marsikje piše 2,3 ure, je pa to 2 h 30 min; kako bomo zapisali 2 h 15 min.?). Izredno natančna je skica gozdno-geološke poučne poti in panoramska skica dela Posavskega hribovja. Tej gre zameriti le to, da med Gozdnikom in Homom ni zapisanega Kamnika, ki ima izreden razgled, pa še pokojni Fran Kocbek si je hodil gori odpravljat vrtoglavico.

Za izid te karte in zbiranje podatkov gre vsa zahvala načelniku geodetske uprave Zalec Francu Gajšku in Marjanu Štrozaku. Del planinskih poti v občini pa je pomagal vrisati podpisani.

Karto je pripravil kartografski oddelek Inštituta za geodezijo in fotogrametrijo, ki je karto tudi natisnil.

B. J.

Srce in oko

Letošnja tretja številka nove slovenske revije »Srce in oko«, ki jo izdaja Prešernova družba iz Ljubljane, je obarvana intenzivno planinsko. Osrednji del revije je namreč posvečen gorništvu, ki ga bralcem predstavljajo štirje znani slovenski planinci, vsak na svoj način, vsak s svojimi očmi in vsak od njih zanimivo za najširši krog bralcev te lepe revije.

Tone Stroj in v svojem prispevku »Kaj hočemo z gorništvom« načelno in ideološko razpravlja o tem (predvsem) družbenem pojavu. »Gorništvo«, piše, »nikoli ni pomenilo uveljavljanja konservativizma, čeprav je za svoje osnovno načelo štel vrnitev k naravnemu življenju. Nasprotno: poosebljalo je usmeritev človeka v elementarno življenje in ga obrnilo odtujitve od narave.« Na drugem mestu pa piše, da »je gorska divjina ohranila svojo dramatično privlačnost za tisto individualnost človeka, ki je ta ne more izkazati v mestu ali na cesti. Posameznost je možna v stenah, v visokogorju in povsod v gorah pozimi, vedno pa združena z določenim tveganjem«.

Drugi avtor v tej publikaciji je Viki Grošel, alpinist, ki namerava splezati na vrhove vseh osemtisočakov na Zemlji in ki je veliko svojih alpinističnih dosežkov pretil v napisana besedila, od katerih so nekatera izšla tudi v knjižni obliki. V pričujoči reviji pripoveduje pod naslovom »Vroči led Afrike« o vzponu na Kilimandžaro, 5895 metrov visoki najvišji vrh Afrike, ki ga je opravil skupaj z alpinističnim kolegom Danilom Cedilnikom leta 1985. Vendar se Grošel (kot bi to storil marsi-

kateri njegov plezalski tovariš) v pisanju ne osredotoči predvsem na plezanje, ki bi utegnilo marsikaterega bralca dolgočasiti, ker ga ta dejavnost pač ne zanima, ampak na marsikaj drugega, kar je srečal na tej svoji poti. Pravzaprav je njegov alpinistični dosežek le okvir tej zgodbi, ki pripoveduje o deželi in ljudeh okrog najvišje afriške gore.

Marjan Manfreda, še pred nekaj leti vrhunski slovenski alpinist, ki ga alpinistična sreča sicer ni obdarila z vzponi prav na vrhove najvišjih gor, vendar je na marsikateri odpravi svojim plezalskim kolegom kot prvi plezalec odprl ključne prehode proti vrhovom, se tokrat menda prvič predstavlja širši javnosti kot uspešen avtor gorniške literature. Potem ko se je že pred nekaj leti poskusil s filmskim snemanjem, tudi za film in televizijo, kar mu je prineslo nedeljena priznanja strokovnih krogov, hoče, kot kaže, nekatere dogodke iz svojega bogatega alpinističnega življenja zdaj prelititi še v pisno obliko.

V reviji »Srce in oko« sta objavljena kar dva njegova prispevka, in sicer »Prva hoja na Triglav« in »V severni steni Matterhorna«. Medtem ko v prvem čustveno in z veliko smisla za globlja doživljanja »strehe Slovenije« opisuje svoj prvi in samostojni pohod na Triglav, ki se ga je lotil pri dvanajstih letih (ali si zdaj predstavljate dvanajstletnika, ki bi ga samega srečali na triglavskih poteh?), opisuje v prispevku »V severni steni Matterhorna« dramatično plezanje v tej nevarni steni, ki se ga je lotil skupaj z alpinistom Stanetom Belakom-Štraufom. Zgodba se bere kot napeta, dramaturško ustrezno izklesana drama, ki se srečno konča.

Upamo lahko, da bomo lahko odslej izpod Manfredovega peresa prebrali kakšno alpinistično doživetje tega še pred kratkim vrhunskega plezalca tudi v Planinskem vestniku.

Četrti avtor v reviji »Srce in oko«, Stane Klemenc, prav tako znan alpinist in udeleženec več naših odprav v tuja gorstva, govori v drugačnem jeziku. Po poklicu fotograf pač predstavlja v tej svoji govorici izpovedana gorska doživetja, štiri celostranske barvne fotografije iz domačih in tujih gor, ki jih je med drugim obiskal v svoji bogati gorniški karieri. Vsaka slika zase je sicer celota, toda če premišljujemo o njih kot o skupnem gorniškem delu, se iz njih trgajo prebliski romantike, trdosti, mogočnosti, prostranosti, neskončnosti, globin in daljav, skoraj brezupnosti in skladnosti, posebno tam, kjer je človek hotel sodelovati z gorsko naravo — s katero domačini in pravi gorniki navadno hočejo.

Kako velik poudarek je hotel dati glavni in odgovorni urednik revije Janez Kajzer tej, marčni številki revije »Srce in oko«, se kaže naposled po naslovni strani, na

kateri je risba Matjaža Schmidta — Triglav z Zelenim snegom in Severno steno. Upati je mogoče, da obzornik Prešernove družbe Srce in oko, katerega vsaka od številke je tematsko vsaj v osrednjem delu revije zaokrožena, v svoji letošnji marčni številki ni zadnjič obravnaval planinstva, ki je eden od slovenskih fenomenov.

M. R.

Življenjepisi štirih ledenikov

Ob 125-letnem jubileju Švicarskega alpskega kluba, švicarske krovne planinske organizacije, je kot poseben zvezek štiri-jezičnega glasila te zveze izšla skoraj 200 strani debela knjiga, v kateri avtorja Heinz J. Zumbühl in Hanspeter Holzhauser obravnavata štiri velike ledenike švicarskih Alp. To je vsekakor delo, ki bi ga moral prebrati vsak preučevalec ledenikov, tudi naših slovenskih skromnih ledeniških ostankov, saj veljajo za vsa območja Alp če že ne enake vsaj podobne zakonitosti.

Raziskovanje in predstavljanje alpskega prostora je bila, kot je zapisano v uredniškem uvodu k tej izjemno zanimivi knjigi (ki jo hranijo, enako kot vse številke zadnjih letnikov revije »Die Alpen — Le Alpi — Las Alps — Les Alpes«, med drugim v knjižnici Planinske zveze Slovenije v Ljubljani), že za ustanovitelje Švicarskega alpskega kluba SAC pred 125 leti ena od pomembnih nalog. S to jubilejno posebno številko torej nadaljujejo to v osrednjih statutih zasidrano tradicijo.

Slika M. de Meurona iz leta 1816, ki prikazuje celo ledenika Rhone

V tem posebnem zvezku revije so se odločili zbrati umetnostnozgodovinske virov in na njihovi podlagi proučevati razvoj ledenikov v daljšem obdobju. To je vsaj na prvi pogled novost, ki pri takih proučevanjih ni običajna. Oba švicarska avtorja sta prišla na to zamisel in tem virom posvetila vso možno pozornost.

Že ko sta znanstvenika z bernske in zürijske univerze začela zbirati gradivo za svojo študijo, sta predvsem v starih slikah in risbah odkrila nepričakovano količino informacij o razvoju ledenikov. Da pa bi lahko naredila tudi kakšne zaključke, sta morala najprej zbrati ogromno slikovnega gradiva in prepotovati Evropo, ovrednotiti zbrana dela s svojega stališča ter vsako delo posebej in vse skupaj natančno analizirati.

Heinz Zumbühl se je osredotočil na obdobje v zgodovini ledenikov, ki ga imenujemo »mala ledena doba«, se pravi na čas od konca 16. do sredine 19. stoletja. Pri tem ga je podprl Hanspeter Holzhauser, ki je njega dni raziskoval ledenik Aletsch in podprl odkritja umetnostnozgodovinskih virov z izkopavanji in z določanjem starosti s C¹⁴. V petih letih raziskav, ki so bile, kot beremo, zares intenzivne, jima je uspelo sestaviti delo, v katerem se lepo združujeta znanost in umetnost.

Ob tem velja poudariti, da bodo ob listanju po tej knjigi še bolj kot bralci uživali tisti, ki so jim pri srcu lepe slike. Seveda pa bo knjiga nadvse koristno branje tudi za tiste, ki jih strokovno zanimajo ledeniki in še posebej mala ledena doba. Delo, o katerem teče beseda, se ukvarja z zgodovino štirih znamenitih in znanih

ledenikov Centralnih Alp; s tega vidika so natančno obdelani ledeniki Veliki Aletsch, Rhone, Rosenlauri in Unteraar. Zgodovina pomeni v tem primeru predvsem rekonstrukcije sprememb ledeniških jezikov, ikonografijo pomembnih alpskih motivov (izbira zgodovinskih slik sega od estetsko prefinjenih in umetniško dovršenih oljnih slik in natančnih skic pomembnih umetnikov do pomembnejših spominskih sličic), zgodovino raziskav v Alpah in ne nazadnje zgodovino klimatologije, saj so ledeniki, kot je znano, pomembni pričevalci o klimi. Klimatske raziskave preteklosti pa so nujna podlaga za to, da bi lahko kolikor je le mogoče natančno odgovorili na vprašanje, kakšno klimo lahko pričakujemo v prihodnosti. M. R.

Odlični društveni glasili

Izid vsake številke glasila PD Dr. Gorazd Zavrnik »Sledi« je v slovenski planinski publicistiki vsekakor dogodek, vreden pozornosti. V vsaki od številke je namreč vsaj en tako tehten prispevek, da bi ga moral pravzaprav prebrati vsak, ki hodi po gorskem svetu.

Seveda niti dvojna, 10. in 11. številka lanskega, 1988. letnika, ki je izšla šele pred kratkim, glede tega ni izjemna. Čeprav ciklostilno razmnožena in ljubiteljsko urejena je vendarle vsebinsko izredno bogata, za kar gre — o tem ni nobenega dvoma — zasluga predvsem zdravnikoma Lovru Stanovniku in Marjanu Kordašu, ki sta jo uredila.

To številko planinskega glasila Medicinske fakultete v Ljubljani uvaja obetajoča napoved, da bo PD Dr. Gorazd Zavrnik ob svoji 5. obletnici letos izdalo planinsko knjigo »Poti in brezpotja«, v kateri bo prikaz zavarovanih plezalnih poti in izbranih brezpotij v naših gorah. Glede na avtorje, ki jih poznamo kot odlične poznavalce takšnega sveta, planinske estete in previdne gornike, je mogoče pričakovati dobro in koristno publikacijo; to domnevo potrjuje branje za pokušino v tej številki Sledi, kjer so opisane tri plezalne poti.

Po našem mnenju je osrednji prispevek v Sledih Marjana Kordaša »Napor«, ki ga zaradi vsestranske zanimivosti in koristnosti v celoti ponatiskujemo na drugem mestu v Planinskem vestniku.

Poleg tega je v publikaciji opisanih več izletov, ki jih je medicinsko planinsko društvo iz Ljubljane pripravilo v obdobju pred izidom te številke. Medtem ko velja omeniti opažanja zdravnika, ki se je podpisal kot Polž in ki je bil zdravnik na lanskem pohodu Sto žensk na Triglav v organizaciji revije Teleks, so izjemno dragoceni naslovi najpomembnejših prispevkov v vseh dosedanjih številkah Sledi.

Popolnoma drugačno vsebinsko zasnovano ima Gornikov letopis za leto 1988, ki ga je izdalo Planinsko društvo Gornik in ki so ga uredili in oblikovali Janez Trobevšek, Mojca Vidic in Aleš Wabra. Ta publikacija je sicer samo za interno uporabo, kar posebej piše na zadnji strani (čeprav ne vemo, zakaj), vendar bi bila marsikatera zamisel iz nje koristna predvsem za organizatorje izletov tudi v drugih planinskih društvih.

Številka lanskega letopisa je namreč posvečena društvenemu izletništvu, in sicer na izviren način: ob vsakem planinskem izletu je najprej objavljeno izvorno vabilo, kakršno je verjetno viselo na planinski oglasni deski, potem pa je opisano, kakšen je bil v resnici izlet, ki je bil v vabilu predstavljen nadvse vabljivo. Če bo kdo kdaj pisal kroniko tega planinskega društva, bo imel vsaj izletništvo nadvse natančno obdelano.

Poleg nekaterih drugačnih društvenih vesti je na koncu objavljen še Gornikov koledar, seznam letošnjih društvenih prirediteljstev pravzaprav, ki so, kot kaže, najpomembnejša oblika društvenega delovanja.

Po letošnji zimski šoli v naravi, ki je bila na Komni od 7. do 14. marca in ki jo je pripravila osnovna šola s Škofljice za svoje učence 5. razredov, so te dni izdali lično napisano, narisano in natipkano ter fotokopirano publikacijo na polovičnem formatu A 4. Čeprav ne gre za planinsko glasilo, publikacijo vendarle omenjamo glede na to, da gre za opise dogajanj v gorah. Svoja doživetja iz te šole so opisovali udeleženci sami: od občutkov pred odhodom in poti na Komno do rezultatov smučarske tekme, vmes pa doživljaje, ki so se zdeli škofeljskim učencem pomembni ali zanimivi. Publikacija bo udeležencem lep spomin na letošnje smučanje, šoli pa dragocen dokument za šolsko kroniko.

M. R.

Ljudje s slovenskega Tibeta

Raziskave in najstarejši najdeni relikti smuči segajo krepko v dobo človekovih civilizacijskih začetkov. Kot v svoji knjigi »Slovenija, zibelka smučanja v srednji Evropi« (Kmečki glas, 1989) pravi Svetozar Guček, so najstarejše smučarske relikte našli na Korejskem potoku, stari pa so kar 4500 let. Torej gre za zavidljivo zgodovino. Seveda pa je šlo v teh zgodnjih časih za smučanje (če mu lahko vsaj pogojno tako rečemo) iz potrebe. »Prasmuči« so bile takratnemu človeku le transportno sredstvo, torej življenjska potreba. Kot take so se zelo kmalu pojavile tudi na naših tleh, saj Guček pravi, da so »bloške smuči staroslovska dediščina«. Sodobno smučanje je tudi pri nas na Slovenskem ubralo pot, kakršno poznamo v

smučarsko razvitem svetu: široko razvejano ljubiteljsvo, tekmovalno jedro visoko v svetovnem vrhu in vrhunska tehnologija. Vsa ta razvejanost in vrhunska pa ima zibelko, Bloško planoto, kjer so se ljudje »dričali« že od takrat, ko je prvi lovec postavil svojo kočo tam zgoraj nad Cerkniskim jezerom. Razvila se je povsem avtohtona oblika elementarnega smučanja, o čemer nam prvi poročila Janez Vajkard Valvasor v svoji Slavi vojvodine Kranjske, v sporočilu torej izpred tri sto let.

Valvasorjev opis nam je dobro znan. Vendar Guček v svoji knjigi ne ostane le pri tem. Načrtno pregleduje vse dostopne vire in se posebej zaustavi pri dveh Slovencih, ki sta veliko svojih energij namenila zgodovini smučanja, pri Rudolfu Badjuri, hkrati tudi enem od pionirjev sodobnega smučanja na Slovenskem, in pri etnologu Borisu Orlu.

Prav zaradi teh razsežnosti je Gučkova knjiga hvalevreden poskus strniti in enem mestu vse najbistvenejše vedenje, od kod smučanje sploh in še posebej od kod pri nas. Čeprav (kot avtor sam pravi) bloško smučanje v tehničnem pogledu ni vplivalo na razvoj sodobnega smučanja v Sloveniji, je pa imelo velik propagandni in popularizatorski učinek in je eden od dejavnikov, ki so prispevali k temu, da se je moderno smučanje na Slovenskem tako zelo in uspešno prijelo.

Po zaslugi avtorja in s pomočjo tovarne športnega orodja Elan je knjigo natisnila založba Kmečki glas ob tristoletnici Slave vojvodine Kranjske in tisočstiristoletnici smučanja na Blokah.

* * *

Zdaj smo dobili v roke še eno zanimivo in hvalevredno pričevanje o eni od pomembnih posebnosti slovenskega zgodovinskega bivanja na teh predalpskih tleh: organizacijski odbor Bloških tekov je publikacijo Bloke 1989 založil, gradivo zanjo pa je zbral in besedilo napisal Janez Praprotnik. Imamo publikacijo o bloškem smučanju, ki je popolna izvirnost in bi ji težko našli primerjavo kjerkoli tam, kjer so poznali in še poznajo zgodovino nastajanja zavesti o smučeh, ki niso le športno orodje, ampak nadvse koristno transportno sredstvo — zdaj že vemo, da eno od najstarejših, ki jih je poznal človek, živeč na meridianih, kjer gospodarita zima in sneg. Drobni knjižici, posvečeni 300-letnici Valvasorjevega zapisa o bloškem smučanju v Slavi vojvodine Kranjske, je uvod napisal avtor sam in prav prvi stavki povedo bistvo o zgodovinskosti in torej tudi o historičnem (pa tudi kulturnem) pomenu tega tako specifičnega pojava. Takole pravi: »To je pripoved o ljudeh, ki so se na večni poti za kruhom nekoč ustavili na tej negostoljubni planoti. Kdo ve, s katere smeri so prišli na to notranjsko streho, na

ta slovenski Tibet, obkrožen z oblimi holi...« Da, kdo ve, od kod so prišli, vendar so s seboj prinesli tudi znanje, vedenje o najbolj racionalnem gibanju po globokem snegu. Ne s krplji, ampak s spreadaj navzgor zakrivljenimi deskami, ki so jih pritrjevali z jermenimi na noge in z njimi ob pomoči ene same palice drseli po snegu. Pa ne le v koristno opravilo, ampak tudi v zabavo. Nastala je prava smučarska tehnika, ki sicer s sodobno nima nič skupnega — in prav zato je povsem izvirna ter zato tudi simbol slovenske samobitnosti na tem koščku sveta.

Knjižica je bogato ilustrirana in z množico podatkov zadovolji tudi zahtevnejšega bralca. Pravzaprav bo tisti, ki ga podrobneje zanimata razvoj in zgodovinske korenine bloškega smučanja, v njej našel vrsto napotkov, kam po še temeljitejšo znanje.

Mitja Košir
(Dnevnik)

društvene novice

In memoriam: Dušan Furlan

Za vedno smo izgubili Dušana Furlana iz Trsta, gornika iz predvojnih časov, alpinista, smučarja in enega od tistih, ki so bili odločilni pri ustanavljanju alpinističnega odseka v Mariboru. V letu 1931 je Dušan prišel v Maribor; njegov oče je bil slovenski učitelj in pedagog v Trstu, to pa se ni skladalo s fašistično miselnostjo v predvojni tržaški pokrajini. Furlanovi so zapustili domačijo v Šempolaju nad Trstom in tako se je petčlanska družina znašla v Mariboru. Dušan se je kmalu vključil v dijaško življenje mesta, pridobil si je prijatelje, predvsem iz vrst športnikov, smučarjev, plavalcev in gozdovnikov. V tej družbi je tudi začel spoznavati hribe, gornišтво in alpinizem.

V letu 1934 je že preplezal direktno smer v severni steni Špika in s tem napovedal odločen poseg med takratne slovenske alpiniste. Dušan ima prvenstveno smer v Rigljici, še bolj pa izstopajo njegove zimske storitve, ko je sam v zimskih razmerah prišel iz Lučke kočice na Dleskovec in Poljske Device.

Dušan je bil vesele narave. Izredno je ljubil slovensko pesem in vedno so mu bile pri roki njegove orglice. Bil je v središču dogajanja na alpinističnih taborih v Martuljku, pa tudi na Senjorjevem domu na Pohorju, kjer je bil smučarski učitelj. Du-

šan Furlan je bil najbolj priljubljen član v mariborskem alpinističnem odseku.

Tik pred začetkom vojne, ko je bilo že čutiti vdor nemških čet, je Furlanova družina drugič bežala, tokrat v Banja Luko. V izjemnih razmerah vojne je Dušan našel svojo opredelitev. Stopil je v partizanske vrste, najprej med bosanske in hrvaške partizane, potem pa naprej v Slovenijo. Njegova zadnja dolžnost je bila v Cerknem, kjer je kot komandir partijske šole doživel nenaden nemški napad. Hudo ranjen je le po naključju ostal živ. Zdravil se je po partizanskih bolnišnicah na Primorskem in nazadnje še v Trstu. Ostal je živ, toda trajni invalid, brez ene noge. Tako je bila žalostna usoda partizana in gornika, ko se je ves razdajal za lepšo prihodnost slovenskega naroda.

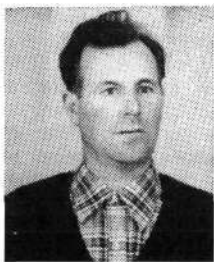
Furlan je ostal v Trstu in tam po najboljših močeh pomagal slovenskemu življu pri ohranitvi njegovih narodnih pravic. Bil je novinar pri Primorskem dnevniku in vrsto let slovenski župan v občini Nabrežina. Prihajal pa je vsako poletje v Martuljek, v Planico in drugam, prihajal je po spomine, po poznane poglede in po razgovore. Prihajal je tudi v Maribor, na Pohorje, na Kozjak, v družbo prijateljev iz nekdanjih alpinističnih vrst.

Iz teh vrst so tudi te besede, poslednje, ki mu jih izrekamo, ko se klanjamo njegovemu spomenu, prijatelju in resničnemu tovarišu.

Planinska zveza Slovenije je Dušanu Furlanu že pred več leti dodelila priznanje in srebrni častni znak.

Dušan Vodeb

In memoriam: Viktor Kravanja

Trenta se odeva v pomlad, njena podoba je vsak dan lepša. Vendar je danes drugače: deževna je, turbna, žalostna. Žalostna zato, ker se za vedno poslavlja od človeka, ki jo je neizmedno ljubil, bil tako navezan nanjo,

da je ne bi zamenjal za vsa bogastva sveta kljub temu, da je bila tudi kruta do njega.

Poslavljamo se od domačina, še ne 64-letnega Viktorja Kravanja.

V otroških letih skoraj ni poznal kruha. Živel so v revščini. Na borni zemlji so pridelali le krompir in fižol, zaslužka ni bilo. Bosonog se je podil za ovčami in kozami nad Luknjo in tako spoznaval gorski svet. Edino v njem si je lahko zapel ali požvižgaval domačo, slovensko pesem. V dolini je bila slovenska beseda prepevovana. 18 let starega so Italijani vtaknili

v kazenski bataljon na Sardinijo, kjer je bil do kapitulacije Italije leta 1943, ko se mu je posrečilo vrniti in se tako pridružiti partizanom ter srečno dočakati svobodo.

Leta 1948 se je PD Radovljica pripravljala na gradnjo Pogačnikovega doma na Kriških podih. Viktor je sodeloval od vsega začetka. Bil je kuhar, žgal je apno, pripravljaval in nosil pesek, zidal. Leta 1951 je bil dom dograjen, naslednje leto pa je pričel tja gor nositi, kar je nato delal polnih 30 let. Čez sto pohodov je opravil v enem letu s svojima zvestima pomočnikoma — osličkom in konjem. Od junija do pozne jeseni, skoraj vsak dan, v dežju, soncu in tudi viharju je opravil pot od svojega doma do postojanke in nazaj. Tudi pozimi je redno obiskoval dom. Pri nošnjah so mu neštetokrat pomagali tudi žena Marija ter sinova Viktor in Zvonko, ki nadaljujeta očetovo delo.

Ko je bila dograjena tovarna žičnica, je še več let pomagal pri upravljanju, pa čeprav so mu noge pričele počasi odpovedovati.

Polnih 32 let je sodeloval z radovljiškimi planinskim društvom in verjetno je bil eden od redkih upokoencev iz planinskih vrst. Viktor pa ni bil le nosač, bil je tudi gorski vodnik, reševalec, nadelaval in popravljaval je planinska pota in še bi lahko naštevali. Po napornem delu se je rad pridružil domačim fantom v pevskem zboru.

Vseskozi je bil poštenjak, skrben in preudaren gospodar, ki je svoji družini ustvaril lep in topel dom. Vseh 30 let, kar smo ga poznali, ne pomnim, da bi iz njegovih ust prišla žal beseda, psovka ali obtožba. Vse je imel rad, za vsakogar je našel prijazno besedo, ki je tako lepo zvenela v njegovi pristni domači govoric.

Z dvorišča njegove domačije se lepo vidi Pogačnikov dom. Zadnja leta, ko se mu je bolezen stopnjevala, je neštetkrat zrl na Podo in solze so mu polzele ob misli, da ne bo mogel nikdar več tja gor v postojanko, ki mu je postala drugi dom.

Za svoje vestno in požrtvovalno delo je prejel več odlikovanj, priznanj, častnih znakov PZS, GRS, medaljo mesta Radovljice in razične pohvale. Društvo ga je imenovalo za častnega člana.

Nemo stojimo ob grobu. Ne moremo se vzdržati solz. Pogled mi objame množico ljudi, ki je napolnila pokopališče. Ne spomnim se, da bi se kdaj v Trenti zbralo skupaj toliko ljudi.

Še bomo prihajali v Trento, še bomo obiskovali njegov dom in domače, vendar bo naš korak precej težji, saj nas ne bo sprejel njegov značilni »Pozdravljeni!«

Dragi Viktor, četudi te ne bo več v naši sredi, ne bomo pozabili nate. Spominjali se te bomo s hvaležnostjo in spoštovanjem. Počival boš v svoji, nikdar zataje-

vani domači grudi, v objemu trentarskih gorá in ob šumenje vedno bistré Soče.

Utrujeni stolp v Razorju bo še kljuboval viharjem, snegu in ledu, trentarski pa je omahnil za vedno.

Verena Mencinger

Manj zanimanja za planinske šole

Odbor za planinsko šolo pri Planinski zvezi Slovenije je pregledal poročila o opravljeni planinski šoli v lanskem letu in ugotovil, da je bilo zaključenih 25 planinskih šol (PŠ) v 22 planinskih društvih, vseh absolventov teh šol pa je bilo 469. Ena od teh šol je bila v organizaciji KVIZ oziroma odbora PŠ, dve planinski društvi pa sta organizirali po dve planinski šoli, in sicer PD Litija in Novo mesto.

V primerjavi s podatki iz leta 1987 se je število planinskih društev, ki so organizirala in končala PŠ, zmanjšalo od 26 na 22 ali za 15 odstotkov, število absolventov pa se je zmanjšalo od 576 na 469 ali za 19 odstotkov. Povprečno število absolventov v lanskem PŠ je bilo 18, najmanjše 2, največje pa 43. Povprečna starost absolventov je bila 13 let.

Največ planinskih šol je bilo lani na območju ljubljanskega in zasavskega meddruštvenega odbora planinskih društev, in sicer po 5. Po tri planinske šole so organizirali na območjih dolenskega in primorsko-notranjskega MDO, po dve na območjih gorenjskega in pomurskega, po eno pa koroškega, podravskega, posoškega in savinjskega MDO.

Na tisoč članov planinskih društev je bilo lani največ absolventov planinskih šol v dolenskem meddruštvenem odboru (29), v primorsko-notranjskem MDO je bilo na tisoč članov lani 18 absolventov planinskih šol, v pomurskem MDO 11, v zasavskem 6 in v drugih, kjer so imeli planinske šole, od 1 do 3. To jasno kaže, koliko v planinskih društvih storijo za osnovno izobraževanje svojega članstva: število absolventov je prenizko celo v tistem MDO, kjer je najvišje.

Analiza kaže, da je med absolventi največ osnovnošolske mladine, zelo malo pa odraslih in srednješolske mladine.

Odbor za planinsko šolo pri PZS ugotavlja, da so nekatera (žal redka) planinska društva uvrstila izvedbo planinske šole v svoje redne programe, nekatera izvajajo program občasno, veliko planinskih dru-

štev pa še nikoli ni organiziralo planinske šole. Nekatera PD pošiljajo svoje odrasle člane na odprto planinsko šolo, ki jo vsako leto organizira odbor PŠ pri KVIZ PZS.

Kot pomoč pri organizaciji in izvedbi planinskih šol organizira odbor za PŠ vsako leto seminar za vodje planinskih šol, ki je namenjen tako tistim, ki še nikoli niso organizirali PŠ, kot onim, ki imajo na tem področju dela že bogate izkušnje. Tam izmenjujejo izkušnje in se dogovarjajo za delo v prihodnje. Udeležba na tem seminarju se je zadnja leta sicer nekoliko zmanjšala, vendar je še zadovoljiva glede na število absolventov PŠ.

Pohod po Haloški poti

V soboto, 22. aprila letos, je Planinsko društvo Ptuj s sodelovanjem Zveze telesnokulturnih organizacij občine Ptuj uspešno izpeljalo akcijo republiškega pomena — množični pohod po Haloški planinski poti. Kljub napovedanemu slabemu vremenu je sto trideset udeležencev prehodilo tretjo etapo Haloške planinske poti, ki so jo organizatorji izbrali za ta množični pohod. Na šest ur dolgi poti od Narapelj do Gorce (Podlehnik) so pohodniki lahko od tislili zraven štirih žigov pohoda še 6. in 7. kontrolno točko Haloške planinske poti. Udeleženci so bili v večini člani Planinskega društva Ptuj, od drugih pa moramo omeniti predvsem Mariborčane in Celjane — in celo en Splitčan se je znašel med njimi. Po prehojeni poti so udeleženci dobili lepo oblikovano in izdelano priponko, ki simbolizira markacijo, v katero je vkomponirana značka Haloške planinske poti. Slovesen zaključek na Gorci je izzvenel tudi v podeljevanju priznanj: praktično darilo je dobil najbolj oddaljen udeleženec (iz Splita), najstarejši udeleženec, 80-letni Niko, najmlajši udeleženec, 5-letni Aljaž, najštevilčnejša tuja skupina (Mariborčani) in trije pohodniki, ki so največkrat prehodili Haloško planinsko pot (Ivan Meden in Tone Mervič iz Maribora ter Simon Petrovič iz Ptuja). Ob zvokih dueta Junger iz Ptuja so uživali predvsem najmlajši udeleženci, ki so neumorno plesali ne glede na šest ur hoje. Gostišče Gorca je prijetno presenetilo z enolončnico (bogato zabeljeni ajdovi žganci in gobova juha) v domačih, lončenih posodah.

Čudovito sončno vreme, bujno zelenje prebujajočih se gozdov, nežni poganjki v goricah in prijazni domačini, od katerih so se nekateri tvorno vključili v to akcijo in poskrbeli, da pohodniki niso bili žejni, so veliki prispevali k prijetnemu počutju. Udeleženci so bili zadovoljni in nekateri prav dobre volje, kar je prav gotovo priznanje organizatorjem in njihovim so-

Planinski vestnik ima vedno na široko odprta vrata za vsa mišljenja in vse dejavnosti v gorah. Pišite nam o tem, da bodo še drugi prijatelji gorá zvedeli za vaše doživljaje, poglede in zamisli. Predvsem pa nam napišite kaj hribovske smešnega, saj humor v teh težkih časih še kako potrebujemo.

delavcem. Oboji so namreč zraven organizacijskih priprav neumorno upirali oči v nebo, če se bo april spet poigral ali ne. Med potjo je bila tudi možnost ogleda Haloške hiše, ki jo je DO Kmetijski kombinat iz Ptuja spremenil v muzej. Lična, s slamo krita hiša, ki pod enotno streho skriva bivalne prostore (v katerih so še pred nedavnim stanovali) in ogromno prešo, je bila gotovo največja zanimivost za udeležence iz drugih krajev in seveda za otroke, ki so se najbolj čudili črni kuhinji.

Veliko pohval je bilo izrečenih na račun ohranjanja ljudskega izročila oz. stavbne kulture in njene notranje opreme. Slišali pa smo tudi upravičene pripombe, da to naše bogastvo premalo ponujamo oz. premalo in v preozkem krogu povemo, kaj sploh imamo in kaj vse popotnik ali izletnik lahko vidi tudi v Halozah.

Upamo in želimo, da bodo ustanovitelji in upravljalci tega muzeja, za katerega dobite ključ v gostišču na Gorci, zbirko dopolnili tako tehnično kot strokovno in bodo tako vsi obiskovalci, ne le pohodniki, v prihodnje odšli iz Haloz s prijetnimi vtisi in s spoznanjem, da tudi v Halozah teče čas naprej. Tudi množični pohod je prav gotovo prispeval k temu.

Kristina Šamperl Purg

Srebrni jubilej rezervata

Več kot 1500-člansko planinsko društvo Snežnik iz Ilirske Bistrice je svojo letošnjo dejavnost zasnovalo v znamenju praznovanja 25-letnice botaničnega rezervata Snežnik in posebne družbene skrbi za to izjemno zanimivo goro. Poleg tega bodo proslavili tudi 20-letnico delovanja svojega mladinskega odseka, ki je popeljal v naravo in v gore že na tisoče mladih.

Priznanja za delovne planince

Ob letošnjem dnevu OF je prejel predsednik PD Zabukovica Ivo Goričan srebrni znak OF za uspešno vodenje planinskega društva. Res je, da je njegov staž predsednika društva zelo kratek, vendar je bilo njegovo delo na področju planinstva vse-skozi v ospredju.

Že kot predsednik KK SZDL Griže je imel velik posluš za planinstvo in je že tedaj deloval v upravnem odboru društva. Če ne drugega moramo omeniti, da je bil med tistimi, ki so v program krajevnega samopriskpevka vključili tudi obnovo športnih objektov. Pod njegovim vodstvom je krajevni samopriskpevek uspel in planinsko društvo dobiva krepko pomoč za obnovo in razširitev planinske postojanke.

Da je delo v planinski organizaciji v kraju cenjeno, potrjujejo tudi letošnje podelitve bronastih znakov OF. Med dobitniki je bil načelnik mladinskega odseka Milan Polavder. Njegov mladinski odsek je lani prejel najvišje priznanje ZSMJ, plaketo 25. maj. — Prav tako je prejel bronasti znak OF gospodar društva Boris Cilenšek. — V Grižah praznuje letos osnovna šola 150-letnico delovanja. To je šola, ki je tesno povezana s planinskim društvom. Na šoli delujejo vodniki društva kot zunanji sodelavci šole, skupaj organizirajo planinske taborje itd. Na proslavi ob 150-letnici je prejelo planinsko društvo priznanje šole za tesno sodelovanje. Prav tako sta posebni priznanji prejela načelnik mladinskega odseka Milan Polavder za pomoč pri delu s pionirji in Bojan Jevševar, ki je vodil na šoli orientacijski krožek in vzgojil v orientacijskem teku skupino tekmovalcev, ki so med najboljšimi v Sloveniji.

Vsa ta priznanja potrjujejo, da je delo planinskega društva z mladimi na pravi poti. Zato ni bojazni, da ne bo uspel letošnji načrt. Takoj po zaključku šolskega leta bo tabor za cicibane vzgojno-varstvenega zavoda in učence prvih razredov pri lovski koči pod Gozdnikom, v počitnicah pa bo tabor za pionirje in mladince na Jezerskem. Tu je še kopica drugih akcij mladih od markiranja do izletništva.

Pomagali bodo pri markiranju poti; odšli bodo na Golico. Če bo primerno vreme, bodo cicibani nadaljevali akcijo ciciban-planinec, pionirji pa akcijo pionir-planinec itd.

Zato so v društvu ponosni na priznanja, ki jih prejemajo posamezniki: priznanja potrjujejo pravilnost dela od najmlajših do starejših, ki jim ni žal sobot in nedelj, ki jih preživijo s prostovoljnimi delom na Homu. Zato je tudi razumljiv revolt, ki je zavladal v društvu, ko smo se seznanili z ustavnimi amandmaji k ustavi SRS. Kjer je mogoče, protestiramo proti XVIII. amandmaju, ki telesne kulture ne vklju-

čuje med kulturo, zdravstvo, šolstvo, med družbene dejavnosti. Planinci se sprašujemo, ali telesna kultura in planinstvo nista pomembna za mladega človeka, za delavca, da tu ni potrebno vzajemno, solidarno in sistematično sofinanciranje naše dejavnosti. Moramo res planinci vse napraviti s prostovoljnim delom — ob razsipavanju na drugih področjih?

Franc Ježovnik

Nagrade za fotografska dela

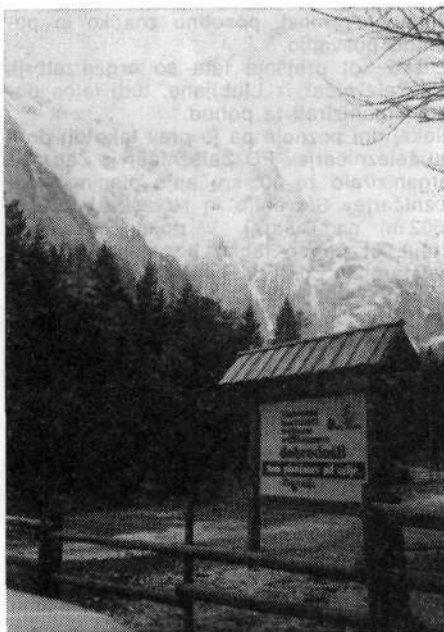
V okviru 18. medklubskega festivala amaterskih filmov, ki ga je v Bački Topoli pripravil 21. in 22. aprila letos Center za kulturo, izobraževanje in informiranje iz Bačke Topole, je bila tudi 7. razstava planinskih fotografij in barvnih diapozitivov, ki jo je uredilo Železničarsko planinsko-smučarsko društvo Bačka in Klub fotografskih filmskih amaterjev iz Bačke Topole. Na razstavi je sodelovalo 24 avtorjev fotografij in 25 avtorjev diapozitivov, ki so na natečaj poslali več sto svojih del. Sodelovali so tudi avtorji iz Bovca, Ljubljane in Maribora.

Prvo nagrado na razstavi fotografij je dobil Darko Žnidar iz Maribora, drugo nagrado si deli Marjan Laznik iz Maribora, pohvalo pa je dobila Zora Plešnar, prav tako iz Maribora. Tretjo nagrado v kategoriji diapozitivov je dobil Darko Žnidar iz Maribora, pohvalo v isti kategoriji pa Jure Boruta iz Ljubljane (PD Železničar). Na tej manifestaciji so sodelovali avtorji iz malone celotne Jugoslavije.

RTC Golte v Logarski dolini

Obveznosti, ki jih zahteva obnova Frischaufovega doma na Okrešlju, ne omogočajo njegovemu upravljalcu, PD Celje, skrbni za izdatnejšo planinskoturistično in gostinsko ponudbo v svojem Domu v Logarski dolini. Zato je obnovilo oddajo Doma v najem. Med številnimi zainteresirani se je društvo odločilo za RTC Golte.

Z novinarske konference, ki jo je novi najemnik imel 25. aprila prav v Domu planincev v Logarski dolini in na kateri je RTC predstavil svojo bogato gostinskoturistično ponudbo za bližnje poletno sezono, povzemamo, da bo v Dom osredotočena ena od njegovih glavnih poletnih turističnih ponudb. V tem smislu je bil Dom predstavljen kot izhodiščna točka za planinstvo in alpinizem, organizirana z lastno vodniško službo, ter za središče taborjenja bodisi planinskih društev in šol, bodisi taborniških odredov. RTC Golte vključuje Dom tudi kot izletniško točko v svoje vikend pakete Mozirje — Logarska dolina — Golte, v program 7- in 10-dnevnega re-

kreativnega paketa na Golteh ter ne nazadnje na organiziranih enodnevnih izletih. Slejkoprej ostaja Dom planincev v Logarski dolini planinska postojanka PD Celje, gostoljubna do vseh planincev ter planinskih in izletniških skupin.

G. G.

Pohoda ob dnevu železničarjev

Ob dnevu železničarjev je PD Železničar iz Ljubljane organiziralo 10. pohod na Štampetov most od železniške postaje Verd mimo TV bolnišnice in Pokojišča do železniške postaje Borovnica, na katerem je sodelovalo več kot 400 planincev. Čeprav je bil dan veščidel deževen, so na pohodu poleg slovenskih planincev sodelovali tudi planinci iz Bosne in Hrvaške. Ljubljanski planinci-železničarji so iz Ljubljane do Verda organizirali poseben vlak s parno lokomotivo in sedmimi starimi vagoni, ki zdaj sestavljajo enega od muzejskih vlakov. Pisk lokomotive je privabil številne domačine okoli proge pred hiše; spet so videli vlak s parno lokomotivo, ki je bil že odpisan.

Planinska in pohodna pot se je začela ob 9.30, pohodniki pa so prihajali na cilj od 14. do 17. ure. Na poti so bile kontrolne točke na Štampetovem mostu, pri TV bolnišnici, na Trebevniku (od koder je bilo videti nov sneg na Veliki planini), na Pokojišču, Padežu, Laščah in v Borovnici na cilju. Vsak udeleženec pohoda je dobil kot nagrado za prehojeno pot posebno značko, medtem ko so dobili udeleženci, ki so se udeležili vseh desetih pohodov na

Štampetov most, posebno značko in posebno posvetilo.

Enako kot prejšnja leta so organizatorji, PD Železničar iz Ljubljane, tudi letos dobro organizirali ta pohod.

Nekaj dni pozneje pa je prav tako ob dnevu železničarjev PD Železničar iz Zagreba organiziralo že 30. srečanje planincev-železničarjev Slovenije in Hrvaške v Slumu (502 m) na Čičariji. V dokaj neznanem kraju, ki pa se lahko ponaša z eno od najstarejših pošt na Hrvaškem, se je zbralo več kot 250 planincev iz Celja, Ljubljane, Maribora in Zagreba, medtem ko ni bilo planincev iz Gospića in z Reke. Na proslavi so bili tudi učenci-planinci iz Samoborskega gorja (iz kraja Rude in Samobora), 50 po številu. Čeprav je vas Rude le kakšnih 25 kilometrov daleč od Zagreba, so bili vmes učenci, ki do takrat še niso videli vlaka in je bilo to zanje seveda velikansko doživetje.

V Slumu so udeležence srečanja sprejeli krajanji; le kakšnih 30 jih je še, čeprav je bilo včasih v kraju več kot 500 prebivalcev.

Josip Sakoman

Desetič na Dobrovlje

Pred desetimi leti je bil prvi planinski pohod z Letuša na Dobrovlje k spomeniku pri sv. Urbanu, ki se ga je udeležilo 275 pohodnikov (PV 1980/256). Pohodi so bili potem izmenoma glede na izhodišče in cilj: neparni iz Letuša, parni z Braslovč k Destovniku (PV 1983/360).

Deseti je bil tako z Braslovč k spomeniku nad Brezovnikom. Od spomenika smo šli še do Destovnika, kjer je vsak udeleženec dobil čaj, poseben žig in prisluzeno značko. Spekli so še domač kruh in iz kleti prinesli zlato rumeni jabolčnik.

Letos je bilo nekaj manj udeležencev kot prvo leto. Le štiri so zdržali vseh deset pohodov in si s tem prislužili posebno pohvalo. Na novo jih je bilo letos 93, med njimi številni skupini iz Maribora in Ljubljane; en udeleženec je bil celo iz Splita. Simon s Ptuja je prišel sam s Prekope (po registrirani planinski poti, ki pa ni bila nikoli markirana). Ugotavljamo lahko, da je bilo mladih vedno malo (pionirjev še, mladincev pa skoraj nič). Največ je bilo članov, ki se takih pohodov radi udeležujejo, ker niso tako množični.

Pohod je bil vsako leto, čeprav nekateri malo obiskani in v zelo slabih vremenskih razmerah. Težave so z javnim prevozom, ker so ob koncu tedna vožnje prepolovljene. Delo s pohodom bi morali sedaj predstaviti na mlajša ramena, če bodo hoteli ali želeli to dejavnost nadaljevati.

B. J.

Pot XIV. divizije

Od uradne otvoritve planinske poti XIV. divizije 25. maja 1984 je minilo pet let, otvoritev pa je bila na Graški gori.

V četrtek, 6. aprila letos je bil v Celju sklican pogovor o sedanjem delu na tej planinski poti. Vodil ga je Bojan Škrk, prisostvoval pa mu je tudi Ivan Dolničar. Bilo je še nekaj predstavnikov PD in mladine. Po sporočilu predsednika PD Celje Adija Vrečerja je pot prehodilo 145 pohodnikov. Po njej bi naj hodilo še kar precej pohodnikov, ker je prodanih približno 500 vodnikov in dnevnikov. Morda se bo kdo vprašal, zakaj samo toliko. Nemara zato, ker to ni visokogorski svet, ker je ta slovenski predel le malo znan s planinske plati.

Odgovora ne bom iskal. Zapisal bom le

Odprt dom v Žabnicah

V Gregorčičevi dvorani v Trstu je bil sredi aprila občni zbor zadruga Mangart, ki je lastnica planinskega doma Mangart v Žabnicah v Kanalski dolini le nekaj kilometrov od Trbiža v Italiji. To je edini planinski dom v Kanalski dolini, ki je bila včasih znano izhodišče (skupaj z Ukvami, Naborjetom in še predvsem Ovčjo vasjo) za tamkajšnje gore. Dom Mangart v Žabnicah (Camporosso) je bil nekaj časa zaprt zaradi obnovitvenih del in preureditve poslopja po novih predpisih, od 20. maja pa je spet odprt. Upravljata ga Slovenca iz Kanalske doline, ki imata v prtiličju bar in restavracijo za vse obiskovalce, medtem ko so prenočišča rezervirana za planince in za člane zadruga Mangart.

Uprava zadruga se obrača na vse planince Slovenskega planinskega društva in Planinske zveze Slovenije, naj se poslužujejo tega doma, ko so namenjeni v gorski svet Julijcev, kajti le tako bo ta slovenski dom v Italiji lahko deloval. V njem se bodo lahko srečevali Slovenci iz Kanalske doline, vsem planincem pa bo nudil prijetno in domače zatočišče, ko se bodo odpravljali v tamkajšnje gore ali se vračali iz njih.

Žabnice so manj kot pet kilometrov daleč iz Trbiža, in sicer po glavni cesti, ki pelje po Kanalski dolini. V bližnji okolici so znameniti in zanimivi griči in gore Višarje, Beračni kugel, Strehica, Nad Črnim studencem glava, Beraški križ, Škrilje in Poldajna špica, nekoliko dalje pa med drugim Viš, Montaž in številni okoliški hribi.

misel dveh mlajših, ki sta prehodila to in še mnogo drugih takih veznih pcti: »Pot je vredno prehoditi zaradi doživetij in krajev, ki so enako zanimivi kot visokogorski svet. Doživljanje te pokrajine je enkratno. Posamezne točke so dostopne z javnimi prevozi — mogoče jih je na trasi izbrati tako, da lahko od tod prehodimo vso pot; morda je za kateri del malo težje. To so doživetja, ki jih dajo Bohorski gozdovi, Lisca, pokrajina tja do Svetine mimo sv. Petra, čez Šohto in Konjiško goro, Paški Kozjak, Šentviško hribovje, pa vse do ugašlega ognjenika Komna, kjer se mimo bolnišnice spustimo v dolino Savinje.«

Na zboru je tekla beseda o pohodu mladih, ki so ga letos pripravili le na delu poti PD Laško. Nihče ni omenil ustaljenega pohoda na delu poti, ki ga organizira PD Dramlje, in vsakoletnega pohoda mimo bolnišnice iz Rastk. Množični pohodi v mesecu februarju so menda preživeli (stroški, udeležba). Vendar ne bi smeli opustiti pohodov po delih poti v okviru šolskih športnih dni in planinskih pohodov.

Upam, da se bo izpolnila izrečena misel, da bo drugačno stanje ob petdesetletnici pohoda divizije, ki bo leta 1994. Skupnost borcev se že pripravlja na to. Mi pa hodimo, da nas bo prehodilo to pot več — to pot od Buč do Luč, kot je večkrat pripomnil dolgoletni urednik PV in eden od pobudnikov zamisli o tej poti, pokojni profesor Tine Orel.

B. J.

Mladi na Šmohorju in Bohorju

»Na naši šoli je 358 učencev, od teh pa nas je kar 216 planincev,« so nam pisali mladi planinci iz osnovne šole XIV. divizije iz Senovega. »Obiskujemo naše hribe, sodelujemo na planinskih taborih in organiziramo predavanja. Veseli smo, da smo člani tako prijetnega in obenem koristnega društva. Pri našem delu nam pomagajo učitelji in mentorji planinskega društva Bohor iz Senovega. Najbolj smo veseli pomoči najstarejšega člana Milana Mahoveta. — Na zadnjem sestanku smo se dogovorili, da bi bilo prav, če bi o našem delu poročali tudi revijam, časopisom in glasilom. Da ne bo ostalo samo pri besedah, je tu pred vami že prvi članek. V želji, da nam kdaj kaj objavite, vas tovariško pozdravljamo, vašemu Vestniku, ki ga tudi mi radi prebiramo, pa želimo še veliko uspehov.« — Objavljamo dva pripevka mladih planincev iz Senovega. (Op. ur.)

* * *

Planinci naše šole smo se dogovorili, da bomo prehodili Zasavsko transverzalo. Čeprav je bil 1. april, smo se res odpravili na pot. Tokrat je bil naš cilj na Šmohorju. Na pot z vlakom do Laškega se nas je

odpravilo kar 61 in vsi smo po prijetni hoji dobre volje prišli v lepo kočjo na Šmohorju. Hoteli smo sesti za pogrnjene mize, vendar so nam dejali, da so te mize rezervirane za goste iz Zagreba, mi pa naj gremo v drugo sobo, kjer so bile razmajane mize brez prtov, stoli pa prav tako razmajani in nekateri polomljeni. Saj smo navajeni planinskega in popotniškega življenja in si pogosto pognemo tudi na drevesnih panjih ali kar na kolenih, toda ni nam bilo prav, da so nas odpodili, čeprav do treh popoldne, ko smo odšli, v tisto sobo še ni bilo nikogar.

Ko smo odšli iz kočje, smo za seboj vse pospravili in dokazali, da smo pravi planinci. Po ogledu znamenitih lip in po prijetnih igrah smo sestopili v dolino.

Spoznali smo nov košček svoje domovine, naše planinske knjižice pa so bogatejše še za en žig.

* * *

Čeprav je kočja na Bohorju le dve uri hodá od naših domov, smo se dogovorili, da bomo šli tja gor za dva dni in tam prenočili.

Čudovita pot med zvončki, telohi in trobenticami nas je pripeljala na Bohor, kjer nas je s prijazno besedo in toplim čajem sprejela oskrbnica Katica. Dobri večerji je sledil pravi planinski večer z diapozitivi z naših gorá in pohodov ter s pogovorom o varstvu narave, opremi in obnašanju planincev, temu pa so sledile zabavne igrice. Čeprav smo ob enajstih polegali po skupnih ležiščih, ni bilo mogoče umiriti 39 planincev, ki so se še dolgo v noč pogovarjali in se smejali. Ob pol sedmih, ko smo morali vstati, pa so bili trije naši vodniki bolj zaspani od nas.

Po obilnem zajtrku smo se poslovili od Katicice, ki je oskrbnica, kakršno si planinci lahko samo želimo. Po dobre pol ure hodá smo prišli do partizanske bolnišnice in nadaljevali pot skozi čudovite smrekove gozdove. Za kratek čas smo se še ustavili v Srebrnem parku, od koder smo se s praznimi nahrbtniki in lahkih nog skozi partizanske Lošce spustili v Senovo.

Preživeli smo dva lepa dneva na Bohorju. Sicer pa: saj jih lahko vsak, ki se odpravi tja gor!

Obvestilo PD Rogaška Slatina

Planinsko društvo Rogaška Slatina je prvo kontrolno točko na Štajersko-zagorski poti prestavilo v bife Žurman nasproti pokopališča Trojica, se pravi nekako 500 metrov od bifeja Tadina, kjer je bila doslej ta kontrolna točka. Bife Žurman je odprt vsak dan od 8. do 20. ure.

Obiskovalci poti si lahko ogledajo muzej na Knežcu ob sredah, petkih in nedeljah od 9. do 17. ure.

SEZNAM IN CENE PLANINSKIH EDICIJ

Zemljevidi	din
Julijske Alpe — Bohinj — 1 : 20 000	20 000
Julijske Alpe — Triglav — 1 : 20 000	20 000
Grintovci — 1 : 25 000	20 000
Julijske Alpe — vzhodni del — 1 : 50 000	20 000
Julijske Alpe — zahodni del — 1 : 50 000	20 000
Triglavski narodni park — 1 : 50 000	20 000
Karavanke — 1 : 50 000	20 000
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco — 1 : 50 000	20 000
Pohorje — vzhodni del — 1 : 50 000	20 000
Pohorje — zahodni del — 1 : 50 000	20 000
Okolica Ljubljane — 1 : 50 000	v tisku
Posavsko hribovje — 1 : 100 000	20 000
Škofjeloško hribovje — 1 : 40 000	20 000
Storžič in Košuta — 1 : 25 000	20 000
E-6 — 1 : 50 000	20 000
Penoramska karta Gorenjske	v tisku
Bovec — 1 : 25 000	20 000
Bjelašnica—Igman — 1 : 50 000	20 000
Gorenjska — Bled, Bohinj, Kranjska gora; izletniška karta 1 : 50 000	20 000
Vodniki	
Kamniške in Savinjske Alpe	v tisku
Julijske Alpe (1984)	40 000
Karavanke (1983)	40 000
Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	40 000
Po gorah SV Slovenije (1980)	40 000
Turni smuki (1985)	40 000
Bil sem na Triglavu (1983)	10 000
Triglavski narodni park	50 000
Planine Hrvatske	50 000
Zaščitena območja treh dežel (1981)	40 000
Vodniki in dnevniki po veznih poteh	
Vodnik po Slovenski planinski poti (1988)	40 000
Dnevnik po Slovenski planinski poti	10 000
Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana E-6 YU	7 500
Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	10 000
Dnevnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	5 000
Loška planinska pot	5 000
Ljubljanska mladinska pot	5 000
Koroške planinske mladinske transverzale	5 000
Dnevnik bratske plan. poti Ljubljana—Rijeka	5 000
Pot prijateljstva treh dežel	12 000
Kamniška planinska pot	
Kajakaški vodniček po slovenskih rekah	10 000
Vodnik po planinski poti XIV. divizije	5 000
Dnevnik po planinski poti XIV. divizije	2 000
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	10 000
E-7 Od Sotle do Soče	7 500
Vodniki po loškem ozemlju: Lubnik, Blegoš, Dražgoše, Sorica	5 000
Alpinistični in drugi vodniki	
Naš alpinizem	30 000
Logarska dolina, Matkov kot, Peči	15 000
Kamniška Bistrica	15 000
Lučka Bela, Robanov kot	15 000
Martuljek	15 000
Naša alpinistična misel	30 000
Tri Cine	15 000
Tulove grede	15 000
Vodniki v tujih jezikih	
Die Slowenische Berg-Transverzale	20 000
Triglav — ein kurzer Führer	10 000
How to climb Triglav	10 000
Ravenska Kočna — Kletterführer	10 000
Zaščitena območja — Naturschutzgebiete — Zone Protette	20 000
Slovarček za planince — Wörterbuch für Bergsteiger —	
Vocabolario per alpinisti	20 000
Turni smuki treh dežel	20 000
Vzgojna literatura	
Planinska šola	10 000
Igre	10 000
Oris zgodovine planinstva	10 000

	din
Sneg, led in plazovi	20 000
Nevarnosti v gorah	20 000
Prehrana v gorah	v tisku
Vremenslojve za planince	10 000
Dnevnik ciciban-planinec	5 000
Dnevnik pionir-planinec	5 000
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	8 000
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	8 000
Hoja in plezanje	30 000
Narava ob gorskem svetu	20 000
Planinski vodnik	20 000
Zavarovane rastline	v tisku
Topografski priročnik	10 000

Druge edicije

Dušica Kunaver: Aleš Kunaver	74 000
Tone Škarja: Jalung Kang	20 000
Razgled s Triglava	6 000
Razglednice s Triglava	2 000
Trije Tominški planinci	10 000
Dr. Henrik Tuma	10 000
Pozor, plaz	2 000
Alpinistični razgledi	14 000
Pesmarica: Le pojď mo v gore	v tisku
Brošura TNP	v tisku
T. Strojin: Prvi čez steno	5 000
M. Krišelj: Gore v ljudeh	20 000

Znaki in našitki

Planinska zveza Slovenije — našitek	2 000
Planinska zveza Slovenije — nalepka	500
GS — našitek	2 000
Pionir-planinec — našitek	1 000

Značke

PSJ	—
Planinska zveza Slovenije	5 000
PZS — 90 let SPD	500
PD Ljubljana matica — 90 let	500
Savinjska podružnica SPD — 90 let	500
Gorska straža	500
Obeski za ključce Lotse	2 000

Drugo blago

Vpisna knjiga za vrhove	50 000
Vpisna knjiga za planinske postojanke	50 000
Članske izkaznice	1 000
Izkaznice GS	1 000
Članska kartoteka	200
Nakaznica za prenočišče	1 000
Zastava PZS — velika	350 000
Ruta — prva pomoč	5 000
Dnevnik po poteh Kozjanskih borcev	1 000
Dnevnik Brežiška planinska pot	600
Oba dnevnika lahko kupite v PD Brežice	
Dnevnik Snežnik — Snježnik	300
lahko kupite v PD Snežnik Ilirska Bistrica	

Popust ob nakupu:

— pri planinskih edicijah, ki jih je izdala Planinska založba ali odkupila po lastni ceni: 15% ob nakupu 5 in več izvodov.

Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni PZS, Ljubljana, Dvoržakova 9, v ponedeljek od 14. do 19. ure, torek, sreda, četrtek in petek od 8. do 14. ure.

Maloprodaja je v pisarni Planinskega društva Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah, na sedežih planinskih društev in v planinskih kočah po vsej Sloveniji, kjer je možno nabaviti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.

Cene veljajo od 1. 6. 1989.

Informacije:

Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvoržakova 9, telefon: (061) 312 553 ali 315 493, Založba.

IZDELOVANJE
ALPINISTIČNE
OPREME

– PEČJAK –

ČEŠNJICA 24,
PODNaRT
TEL. (064) 70 409

letna in ledna kladiva ter bajle
iz manganovega jekla

